Gemeente
Leidschendam-Voorburg

Begroting 2017 - 2020

Gemeente Leidschendam-Voorburg

Inhoudsopgave

In het kort 4
Samenvatting 5
Voorwoord van het college 5
SAMENVATTING 5
Leeswijzer 11
Programma's 13
Programma 0. Bestuur en Ondersteuning 14
Programma 1. Veiligheid 25
Programma 2. Verkeer en Vervoer 29
Programma 3. Economie 33
Programma 4. Onderwijs 37
Programma 5. Sport, cultuur en recreatie 41
Programma 6. Sociaal domein 48
Programma 7. Volksgezondheid en milieu 58
Programma 8. Bouwen en wonen (VHROSV) 64
Doelenboom 69
Paragrafen 75
Grondbeleid 76
Grondexploitaties: resultaten, risico's en voorzieningen 76
Onderhoud Kapitaalgoederen 80
Verbonden Partijen 86
Lokale Heffingen 91
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 98
Financiering 104
Bedrijfsvoering 110
Financiële Begroting 113
Financieel perspectief 2017 - 2020 114
Begrotingmutaties 114
Toelichting begrotingmutaties 115
Uitgangspunten financieel beleid 119
Lasten en baten 121
Investeringsplan 2017 - 2020 123
Gemeentefonds 125
Eigen en vreemd vermogen 126
Reserves 130
Voorzieningen 132
Bijlagen 134
Incidentele lasten en baten 135

In het kort

Samenvatting

Voorwoord van het college

Met gepaste trots presenteren wij u onze eerste digitale begroting. Overzichtelijk, leesbaar en ingedeeld in negen programma's. Deze begroting geeft inzicht in de plannen voor 2017, met een bijbehorend overzicht van de kosten. De indeling van de digitale begroting maakt het onder meer mogelijk om onszelf te vergelijken met andere gemeenten. De vernieuwing is deels ingegeven door de wet, deels heeft het college hier – passend bij de moderne overheid, de bestuursstijl en huidige visie op dienstverlening – zelf voor gekozen. Dit als eerste stap in een algehele vereenvoudiging, verbetering en verandering van de manier waarop wij laten zien hoe we met het geld van onze gemeente omgaan.

Vooruitkijkend naar 2017 zien we een jaar waarin veel staat te gebeuren. Veel van de plannen die dit college bij haar start maakte, zijn inmiddels gerealiseerd of worden gerealiseerd in 2017. Dit resultaat hebben we natuurlijk niet alleen bereikt. Op diverse beleidsterreinen is met inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven samengewerkt, waardoor betere plannen ontstonden en een betere uitvoering. De financiële positie van de gemeente is gezond.

We hebben al veel gerealiseerd de afgelopen jaren en gaan in 2017 de 'puntjes op de i' zetten, samen met u en de gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders

Klaas Tigelaar

Frank Rozenberg

Saskia Bruines

Nadine Stemerdink

Floor Kist

19 september 2016

SAMENVATTING

Wat gaan we doen in 2017?

De wet schrijft voor dat een gemeente elk jaar vooruit kijkt naar het komende jaar. Dat gebeurt in de programmabegroting. De programmabegroting bevat alle plannen voor het komende jaar en de financiering die daarbij hoort. Met deze samenvatting willen we de plannen en cijfers een gezicht geven, zodat iedereen zich een algemeen beeld kan vormen van 2017, over het wat, hoe, waarom en hoeveel. Dit doen we aan de hand van de vier thema's uit het coalitieakkoord 2015-2018: ondernemend, sociaal, duurzaam en dichtbij.

2017: EEN ONDERNEMEND JAAR

Versterken lokale economie

Een bloeiende lokale economie is belangrijk voor de leefbaarheid. Winkels en bedrijven zorgen voor reuring en voor banen. Onder het motto 'niet praten maar doen' zijn we gestart met concrete acties, om het ondernemen in Leidschendam-Voorburg te vergemakkelijken. Ondernemerschap en

werkgelegenheid blijven belangrijk voor onze gemeente; de economische agenda uit 2016 komt tot uitwerking en uitvoering. We verkennen de toekomst voor bedrijventerreinen en evalueren de pilot waarbij mengvormen van winkel en horeca zijn toegestaan. Ook wordt de vruchtbare samenwerking in het platform economie, onderwijs en arbeidsmarkt voortgezet, de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt is van groot belang. Door de precario belasting (belasting op bijvoorbeeld uitstallingen en terrassen) af te schaffen, is onder meer lastenverlichting voor lokale ondernemers ontstaan.

Winkelgebieden

Aantrekkelijke winkelgebieden zijn van groot belang voor de economie en de leefbaarheid. In het Huygenskwartier wordt nader onderzocht hoe we de diverse gemeentelijke gebouwen optimaal kunnen gebruiken. De opzet van dit onderzoek is in overleg met ondernemers, omwonenden en de musea tot stand gekomen. De plannen om het gebied logischer in te richten voor wonen, winkelen, horeca, toerisme en recreatie zullen worden uitgevoerd. Daarbij moet de verkeersstroom en het parkeren nog beter worden geregeld en de relatie met de Vliet duidelijker worden. De pilot van de afsluiting van de Schagenstraat wordt geëvalueerd. In het Damcentrum krijgt de bereikbaarheid de nodige aandacht, vooral rondom de Sluisbrug. Samen met alle betrokkenen kijken we wat nodig is om het centrum nog aantrekkelijker te maken voor bewoners, bezoekers en ondernemers.

De ontwikkeling van winkelcentrum Leidsenhage verloopt volgens plan. Bij de huidige plannen, vastgelegd in het bestemmingsplan, is gekozen voor hoge kwaliteit met een ondergrondse parkeergarage. Dit betekent voor omwonenden minder verkeer en een fijner uitzicht. Daarnaast is de nieuwe naam bekend gemaakt: The Mall of the Netherlands. De werkzaamheden gaan gestaag door. Gedurende de bouw blijven de winkels bereikbaar of worden tijdelijk verplaatst.

Recreatie en Toerisme

Samen met inwoners, ondernemers en betrokkenen voeren we de agenda Recreatie en Toerisme uit. Dit zorgt voor meer toeristische activiteiten. Een van de evenementen die volgend jaar gaat plaatsvinden, is de tijdrit van de Eneco-tour. Bij dit internationale UCI Worldtour wielerevenement, strijden internationale wielerploegen tegen elkaar. Ook organiseren we de Vlietdagen: het grote jaarlijkse meerdaagse evenement rondom de Vliet. En nemen we deel aan ‘Entente Florale’, de jaarlijkse Nationale Groencompetitie van Steden. Met deze deelname maken we kans op de titel ‘de Groenste Stad van Nederland’.

2017: EEN SOCIAAL JAAR

Zorg voor wie dat nodig heeft

Leidschendam-Voorburg levert goede zorg voor inwoners die dat nodig hebben. Op 1 januari 2015 gingen drie belangrijke taken van het rijk over naar gemeenten: jeugd(zorg), maatschappelijke ondersteuning en de participatiewet. De uitvoering van deze taken wordt continu verbeterd. Samen met inwoners, vrijwilligers en zorgpartijen bieden we passende zorg voor die inwoners die het nodig hebben. Onze partners zorgen voor laagdrempelige servicepunten, waar inwoners terecht kunnen met vragen. Voor mensen die aandacht nodig hebben realiseren we ontmoetingsplekken en organiseren we activiteiten. Inwoners die eenzaam zijn, proberen we te bereiken en te stimuleren om meer contact te maken.

Sociaal Kompas

Als kapstok voor het sociaal domein stellen we het Sociaal Kompas vast. Dit is een beleidsplan voor het hele sociaal domein (jeugd, maatschappelijke ondersteuning, participatie, onderwijs, gezondheid en cultuur). Het kompas beschrijft hoe deze gemeente in de periode 2017-2020 zich inzet om maatschappelijke doelen te realiseren.

Zelfstandig blijven

Zelf keuzes maken en zelfstandig kunnen blijven functioneren is voor elke inwoner belangrijk en stimuleren we intensief. Daarbij hoort bijvoorbeeld ook zelfstandig reizen. Door kleinschalig openbaar vervoer aan te bieden of een goede aansluiting van het vervoer op de dagbesteding, maken we het mogelijk om zelfstandig te reizen. De positie van vrijwilligers en mantelzorgers krijgt de nodige aandacht. Aan inwoners die het alleen niet redden om zelfstandig te wonen, bieden we wonen onder begeleiding als mogelijkheid aan. Ook bieden we training en ondersteuning aan diegenen aan die de zorg verlenen. Ook vernieuwen we de manier waarop we huishoudelijke ondersteuning aanbieden aan mensen die dat nodig hebben. Door meerdere arrangementen aan te bieden, sluit de hulp beter aan bij hun behoefte.

Met statushouders en vluchtelingen met een verblijfsstatus doen we een proef, waarbij ze samen een huis delen. Om de start in de gemeente goed te laten verlopen worden taallessen en trainingen aangeboden.

Onderwijs

De jeugd heeft de toekomst en die begint morgen. In de onderwijsvisie staat het kind en zijn omgeving dan ook centraal, van wieg tot volwassenheid. Samen met scholen, sportclubs en de GGD is de Lokale Educatieve Agenda opgesteld. Daarin ligt de focus op de relatie tussen onderwijs en de arbeidsmarkt, gezonde en veilige scholen, brede scholen voor het voortgezet onderwijs en Integrale Kindcentra (IKC). In een brede school is er extra aandacht voor het welzijn van kinderen, de zorg voor hen en hun talentontwikkeling. In een IKC werken scholen en opvangorganisaties samen. Ook daarbij staat de ontwikkeling van het kind centraal.

Goed onderwijs heeft goede schoolgebouwen nodig. Volgens de wet is elke gemeente hier verantwoordelijk voor. Goede schoolgebouwen voldoen aan de eisen van nu: ze moeten veilig, comfortabel en duurzaam zijn, goed onderhouden en met een gezond binnenklimaat. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in het Integraal HuisvestingsPlan (IHP). In 2017 is het nieuwe gebouw van de basisschool Groen van Prinsterer klaar en de uitbreiding van basisschool de Emmaüs. In deze laatste school is extra ruimte voor kinderopvang gerealiseerd, wat een Integraal Kindcentrum mogelijk maakt.

Gezond zijn en blijven

In 2015 is de visie op sport en bewegen vastgesteld. De ambitie is dat Leidschendam-Voorburg dé sportgemeente wordt van Nederland. De gemeente stimuleert sporten en bewegen, om onder meer overgewicht te voorkomen. Zo komen er twee fitnessplaatsen. Samen met sportclubs, verenigingen, scholen en zorg- en welzijnsorganisaties gaan we hard aan de slag om jong en oud te stimuleren om (nog) meer te bewegen.

Arbeidsmarktoffensief

Werk is heel belangrijk om mee te kunnen doen in de samenleving. We willen dat het aantal mensen dat niet werkt en een uitkering ontvangt, afneemt. Hiervoor is een plan gemaakt: het Arbeidsmarktoffensief. We gaan door met het uitvoeren van praktische maatregelen om het aantal mensen dat in de bijstand terecht komt (instroom) te verkleinen en het aantal mensen dat uit de bijstand weer aan het werk komt (uitstroom) te vergroten. Jongeren kunnen bijvoorbeeld meteen als ze een uitkering komen aanvragen een online beroepentest doen, werkgevers en werkzoekenden worden heel actief digitaal met elkaar in contact gebracht en de gemeente kijkt bij de inkoop of leveranciers bereid zijn mensen aan te nemen die minder makkelijk aan het werk komen.

Jeugd op school of aan het werk

Jongeren krijgen de kans om naar school te gaan, of om aan het werk te gaan. We brengen in beeld wat nodig is om schooluitval tegen te gaan. Dit doen we in overleg met de jongeren zelf. Verder brengen we in beeld welke jongeren werkloos zijn en begeleiden hen naar school of werk.

2017: EEN DUURZAAM JAAR

Anders inzamelen van afval

We starten met het anders inzamelen van afval. Plastic, metaal en drinkpakken (PMD) brengen inwoners niet meer weg, maar worden voortaan aan huis opgehaald in een container, net als er al een bak voor papier en GFT-afval is. Deze containers worden aan huis geleegd. Het restafval wat dan nog overblijft, is dan nog maar heel weinig. Restafval gaat naar een speciale restafvalcontainer in de buurt. Door afval anders in te zamelen, gaan we naar een betere scheiding en verwerking van ons afval. Dit is ook zo voorgeschreven door het Rijk.

Aan de slag met duurzaamheid

Samen met inwoners en bedrijven zetten we een stap vooruit om de gemeente Leidschendam-Voorburg duurzamer te maken. De komende jaren gaan we veel concrete maatregelen nemen. We investeren in een groene, energiezuinige en gezonde leefomgeving. We maken schoolpleinen groener, stimuleren groene daken, geveltuinen en scheiden afval. We promoten om te gaan fietsen, stimuleren elektrisch rijden en geven subsidie voor zonnestroom en woningisolatie. De mogelijkheid om zonnepanelen te plaatsen op huurwoningen wordt onderzocht. Dit, en nog veel meer acties, staan in de Duurzaamheidsagenda.

Bereikbaar op de fiets

Op diverse plaatsen in de gemeente wordt gewerkt aan het verbeteren van de bereikbaarheid voor fietsers. Op diverse plekken asfalteren we fietspaden, leggen we regionale sterfietsroute aan en verbeteren we de bewegwijzering van het fietsnetwerk. De verkeersafwikkeling rondom Sportpark Duivesteijn wordt verbeterd. Rondom station ’t Loo worden de fietsenstallingen vernieuwd, zodat er meer ruimte is om fietsen te stallen.

Bouwen aan de weg

We verbeteren de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid van de kern Stompwijk en het buitengebied van Stompwijk. De recreatieve ontwikkeling van het gebied met behoud van de agrarische functie wordt verbeterd en we geven een economische impuls aan de bedrijvigheid in Stompwijk. Hiervoor realiseren we een duurzame en toekomstbestendige reconstructie van de Stompwijkseweg. We gaan door met de voorbereidingen voor de nieuwe inrichting van de Dr. Van Noortstraat en de nieuwe Verbindingsweg tussen de N206 via de Meeslouwerpolder naar de Dr. van Noortstraat.

Droge voeten, goede riolering en schoon en mooi water

De gemeente is niet alleen verantwoordelijk voor het grondwater, het afvalwater en het regenwater, maar ook voor het water in de openbare ruimte. We willen dat ons watersysteem sterk en duurzaam is zodat we geen wateroverlast hebben. We willen ook dat het water schoon is, dat het stroomt, fris ruikt en diep genoeg is voor bloemen en dieren om in te leven. En we willen dat het water onze omgeving mooier maakt, zodat we er allemaal van kunnen genieten. Deze drie hoofddoelen én wat we ermee gaan doen hebben we samen met de waterschappen van Rijnland en Delfland opgenomen in het Water- en Rioleringsplan. Het Waterspoorpark Veen & Binckhorstpolder en ook de nieuwe inrichting van park ’t Loo zijn klaar. In de inrichting van dit laatste park is vooral gezorgd voor voldoende ruimte om van het water te kunnen genieten.

2017: DICHTBIJ

Impuls voor Stompwijk

Voor het behoud van de basisvoorzieningen in Stompwijk investeren wij in een slimme combinatie van voorzieningen op het gebied van onderwijs, kinderopvang, welzijn en zorg, onder één dak; Het Kulturhus. Hierin versterken functies elkaar. De deur is vaker open en elkaar ontmoeten maakt samen iets organiseren makkelijker. We starten met de bouw van dit Kulturhus.

Maatschappelijk betrokken

Verenigingen zijn belangrijk. Bij verenigingen kunnen mensen elkaar ontmoeten, zich ontspannen en uitleven. Verenigingen draaien op vrijwilligers, maar het valt niet altijd mee om voldoende vrijwilligers te vinden. Om deze verenigingen te versterken zijn we gestart met Maatschappelijk Verantwoord Verenigen (MVV). Verenigingen kunnen dan bijvoorbeeld vrijwilligers laten opleiden om beter te leren omgaan met kinderen met gedragsproblemen. Deze kwetsbare groep kan dan gewoon mee blijven doen. Dit gebeurt niet alleen bij sportverenigingen maar ook bij wijkverenigingen. Sporten en spelen stimuleren we ook met zogeheten Krajicek playgrounds. Dit zijn speelpleinen waar begeleiding van deskundige sportleiders aanwezig is in wijken waar de mogelijkheden om te sporten beperkt zijn. In 2016 is al een Krajicek playground gerealiseerd in Leidschendam, volgend jaar willen we dit ook realiseren in Voorburg.

Cultuur met iedereen voor iedereen

De cultuurvisie ‘Van Forum tot Universum’ heeft er voor gezorgd dat er al de nodige activiteiten en evenementen zijn georganiseerd. Daarbij zijn diverse iconen van Leidschendam-Voorburg onder de aandacht gebracht. Denk aan de Romeinen, vader en zoon Huygens, Prinses Marianne, Spinoza, de molens van Stompwijk, de sluis in Leidschendam en de Vliet. Hier gaan we mee door. We gaan aan de slag met het vormgeven van culturele hotspots waar inwoners samen kunst en cultuur maken. En om kinderen kennis te laten maken met kunst en cultuur, wat hun creativiteit vergroot. Omdat we dit laatste erg belangrijk vinden voor hun toekomst, hebben we het aanbod voor de jeugd in het cultuurmenu vergroot. Om die reden ondersteunen we diverse initiatieven vanuit het verenigingsleven en de creatieve industrie financieel.

Dienstverlening

De overheid staat in dienst van inwoners, instellingen en bedrijven. De mogelijkheden voor digitale dienstverlening zijn groot en het belang van een goede website als belangrijkste dienstverleningskanaal daarmee ook. Als overheid zoeken we naar een juist evenwicht tussen het makkelijk maken van de dienstverlening en de zorgvuldigheid. Hierbij geven we aandacht aan het verminderen van regels en verbetering van de procedure van het verlenen van bijvoorbeeld vergunningen (ook in het kader van de omgevingswet).

De website wordt ook volgend jaar verder ontwikkeld. Daarbij wordt steeds de mening van de gebruiker gevraagd, zodat de gebruiksvriendelijkheid snel kan worden aangepast op de wensen. Ook zijn we bezig om de dienstverlening te verbeteren, zodat het makkelijker wordt om producten aan te vragen. De goede bereikbaar van de medewerkers is een continu aandachtspunt.

In maart 2017 worden er weer Tweede Kamerverkiezingen gehouden. Als gemeente zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk inwoners kunnen stemmen, op veel locaties en op de tijden dat hen dat het beste uitkomt.

We gaan door met de voorbereidingen op de omgevingswet. Hiervoor ontwikkelen we samen met inwoners, instellingen en bedrijven een omgevingsvisie over wat we belangrijk vinden voor de toekomst van onze gemeente.

Veilig

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor leefbaarheid. Gemeente, politie en bewoners trekken hierin samen op. De aandacht gaat vooral uit naar het terugdringen van jeugdoverlast, –criminaliteit en

woninginbraken. We blijven buurtpreventieteams stimuleren en ondersteunen. Ouderen krijgen meer ondersteuning, zowel preventief als na een incident. We willen dat meer ouderen zich veilig voelen in hun woonomgeving. Ook zal er meer capaciteit komen voor toezicht- en handhaving op straat.

HET HUISHOUDBOEKJE 2017

Financiële vooruitblik voor 2017

Op basis van de huidige begroting, de nieuwe plannen voor volgend jaar en tussentijdse ontwikkelingen, is de verwachting dat 2017 eindigt met € 0,6 miljoen in de plus.

Voor de jaren erna verwachten we uiteindelijk een positief resultaat met een structureel voordeel van € 0,3 miljoen vanaf 2020. Daarmee hebben we een stevige financiële basis voor de komende jaren.

Begroting 2017 in vogelvlucht

De gemeente Leidschendam-Voorburg is financieel gezond. We presenteren graag de hoofdpunten van de begroting aan u. Zo weet u wat er aan geld binnenkomt en uitgaat.

Inkomsten

Wat komt er aan geld binnen? (x 1.000 euro)

Lokale heffingen

Afvalstoffenheffing	11.694
Onroerende zaakbelasting	10.798
Rente / Dividenden	4.996
Gronden	4.897
Rioolheffing	4.835
Huren en pachten	4.653
Leges / (overige) belastingen	5.147
Overig	541
Subtotaal lokale heffingen	**47.561**

Bijdragen Rijk, subsidies, reserves

Algemene uitkering van het Rijk:	94.528
Subsidies en (rijks)bijdragen:	40.113
Onttrekkingen aan reserves:	8.034
Subtotaal inkomsten	**142.675**
Totaal aan inkomsten	**190.236**

Hoeveel betaalt een huishouden in 2017 aan:

OZB (gemiddeld)	€ 215
Rioolheffing	€ 135
Afvalstoffenheffing eenpersoonshuishouden	€ 277
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	€ 339
Hondenbelasting 1e hond	€ 64

Uitgaven

Waar geven we geld aan uit? (x 1.000 euro)

Gemeentelijke programma's

Bestuur en ondersteuning	37.660
Veiligheid	7.349
Verkeer, vervoer en waterstaat	8.370
Economie	5.987
Onderwijs	6.566
Sport, cultuur en recreatie	14.718
Sociaal domein	80.593
Volksgezondheid en milieu	17.118
Bouwen en wonen (VHROSV)	11.875
Totaal aan uitgaven	**190.236**

Wat gaan we doen in 2017?

Naast reguliere taken, staan de volgende plannen vanuit het coalitie-akkoord 'Ondernemend, sociaal, duurzaam en dichtbij' op de agenda:

- Economie: ondernemen makkelijker maken door lastenverlichting, versimpelen regels en voortzetten pilot mengvormen winkel en horeca.
- Huygenskwartier: investeren in openbare ruimte en winkelgebied.
- Uitvoering sociaal domein (zorg, jeugdhulp en werk): aanbod meer arrangementen voor huishoudelijke ondersteuning, sluit beter aan bij behoefte.
- Onderwijs: lokale educatieve agenda en nieuwbouw/ verbouw diverse scholen.
- Sport en bewegen: jong en oud stimuleren om meer te sporten en te bewegen.
- Jongeren doen mee: werken aan jeugdwerkgelegenheid.
- Duurzaamheid: samenwerking met inwoners, instellingen en bedrijven aan een duurzamer Leidschendam-Voorburg, vervolg anders inzamelen van afval.
- Stompwijk: verdere aanpak reconstructie Stompwijkseweg.
- Cultuur: stimuleren initiatieven verenigingen en creatieve industrie om culturele hotspots te vormen.
- Start bouw Kulturhus: slimme combinatie van onderwijs, kinderopvang, welzijn en zorg onder één dak.
- Dienstverlening: vervolgstappen digitale dienstverlening en website.

Kijk voor de volledige begroting op www.lv.nl/begroting.

Leeswijzer

In het deel *In het kort* worden onder de samenvatting de keuzes weergegeven die met deze begroting gemaakt worden en is 'in 1 oogopslag' te zien wat de gemeente ontvangt en waar het geld aan wordt uitgegeven.

In de *programma's* is, per taakveld, te zien wat de gemeente in 2017 gaat doen. Elk programma begint met een korte toelichting op de taken van de gemeente die onder het programma vallen.

Daarna volgen de beleidsspeerpunten binnen het programma: onderwerpen en activiteiten waaraan de gemeente in 2017 extra aandacht geeft.
Onder *doelen* staan de beleidsdoelstellingen die aangeven wat we willen bereiken. Hieronder zijn dezelfde beleidsspeerpunten terug te vinden, maar nu gekoppeld aan het doel waaraan ze bijdragen. Wanneer één speerpunt aan meerdere doelstellingen bijdraagt, is dit speerpunt onder meerdere doelstellingen terug te vinden
Onder het kopje *financiën* staan de uitgangspunten van het financiële beleid, de baten en lasten, het investeringsplan 2017-2020, informatie over het gemeentefonds, en het eigen en vreemd vermogen.
In de *bijlagen* staan de 'paragrafen' waarin die onderwerpen staan die van invloed zijn op alle programma's. Ook staat onder bijlagen informatie over de reserves, de voorzieningen en de incidentele baten en lasten.

Toelichting programma's
In deze begroting zijn per programma bijbehorende taakvelden opgenomen. Per taakveld zijn de speerpunten van het huidige beleid, speerpunten van nieuw beleid (voortkomend uit de kadernota) en verbonden partijen te vinden. De indeling in taakvelden is voorgeschreven door de Rijksoverheid. Het is mogelijk dat er geen tekst staat onder een taakveld, dit betekent dat er geen speerpunt is genoemd waar in 2017 extra aandacht naar uit gaat. De reguliere werkzaamheden die vallen onder dit taakveld, zullen gewoon worden uitgevoerd, maar staan niet allemaal beschreven in de programmabegroting.
Aan het einde van het programma is er een financiële samenvatting met daarin investeringen, reserves en analyses. De tekst sluit aan bij wat de gemeente daadwerkelijk gaat doen in 2017. De tekst over de verbonden partijen is toegespitst op de activiteiten binnen het taakveld.

Programma's

Programma	Lasten	Baten	Saldo
0. Bestuur en Ondersteuning	35.794	-114.744	-78.950
1. Veiligheid	7.349	-48	7.301
2. Verkeer en Vervoer	8.371	-883	7.488
3. Economie	5.987	-4.806	1.181
4. Onderwijs	6.566	-932	5.634
5. Sport, cultuur en recreatie	14.717	-1.902	12.816
6. Sociaal domein	75.831	-28.581	47.250
7. Volksgezondheid en milieu	17.118	-17.634	-516
8. VHROSV	11.874	-7.316	4.559
Saldo van lasten en baten	**183.607**	**-176.845**	**6.762**
Toevoegingen aan reserves	1.302	0	1.302
Onttrekkingen aan reserves	0	-8.064	-8.064
Saldo mutaties reserves	**1.302**	**-8.064**	**-6.762**
Resultaat	**184.909**	**-184.909**	**0**

(Bedragen x € 1.000 -/- is nadelig)

Programma 0. Bestuur en Ondersteuning

Bekijk hier een overzicht van alle taken die onder dit programma vallen.

Hieronder volgen, per taakveld, alleen de beleidsspeerpunten. Indien onder een taakveld geen beleidsspeerpunt staat, worden uiteraard wel de reguliere werkzaamheden binnen dit taakveld uitgevoerd.

Programma Bestuur en Ondersteuning	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	141.088	113.079	37.096	41.033	55.545	34.527
Baten	-227.006	-212.202	-122.809	-126.267	-140.494	-119.935
Saldo van lasten en baten	**-85.918**	**-99.124**	**-85.713**	**-85.234**	**-84.949**	**-85.409**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.1 Bestuur

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Bestuur	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	3.425	2.642	2.638	2.441	2.379	2.374
Baten	-341	-318	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**3.084**	**2.324**	**2.638**	**2.441**	**2.379**	**2.374**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.2 Burgerzaken

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Informatievoorziening
De gemeente verbetert de informatievoorziening aan inwoners en ondernemers. Daarnaast vindt verbetering van informatieuitwisseling tussen overheden plaats.

Activiteit(-en) *Planning*
Overstappen op landelijke voorzieningen voor topografie, handelsregister, WOZ-gegevens, kadaster en persoonsgegevens van inwoners 2017-2020

Tweede Kamerverkiezingen
De gemeente zorgt ervoor dat inwoners van leidschendam-Voorburg kunnen stemmen voor de landelijke Tweede Kamerverkiezingen.

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Burgerzaken	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	3.301	4.162	3.257	3.245	2.848	2.750
Baten	-1.482	-1.478	-1.518	-1.518	-1.171	-1.171
Saldo van lasten en baten	**1.819**	**2.684**	**1.740**	**1.727**	**1.677**	**1.579**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Gemeentelijk vastgoed
De gemeente zet haar grond- en vastgoedposities in om duurzame ruimtelijke en economische ontwikkeling te stimuleren. Elk jaar stelt zij een actueel overzicht op van te verkopen panden.

Activiteit(-en) *Planning*
Gemeentelijke panden op afstootlijst verkopen 2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	610	847	788	788	788	788
Baten	-1.778	-1.780	-1.801	-1.802	-1.878	-1.879
Saldo van lasten en baten	**-1.168**	**-933**	**-1.013**	**-1.014**	**-1.090**	**-1.091**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.4 Overhead

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Digitale dienstverlening
De gemeente verbetert de dienstverlening aan inwoners, ondernemers en organisaties door beter gebruik te maken van digitale mogelijkheden.

Activiteit(-en)	*Planning*
Website vernieuwen, in combinatie met klanttevredenheidsonderzoek	2016-2017
Nieuwe website beheren en onderhouden, met bijbehorende applicaties	2016-2017
Papieren archief digitaliseren (Project Sprongsgewijs Digitaal)	2016-2017
Digitaal burgerpanel inrichten en in gebruik nemen	2016-2017

VERWIJDEREN!!! Inrichting integraal informatiemanagement
Om te kunnen sturen heeft de gemeente informatie nodig over hoe het gaat. Vaak is het lastig om de juiste informatie op het juiste moment beschikbaar te krijgen. Een goed integraal informatiemanagement zorgt voor overzicht en inzicht in de gegevens die er zijn, en maakt ze beter toegankelijk.

Activiteit(-en)	*Planning*

Planning & control
De gemeente verbetert de beleidsadministratie en digitale begroting. Dit maakt het makkelijker om keuzes te maken, tijdig bij te sturen en transparant te verantwoorden. De begroting is begrijpelijk voor iedereen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Nieuwe software voor de beleidsadministratie en begroting installeren	2016-2017
Beleidsadministratie en begroting volgens nieuwe systematiek opstellen	2016-2017
Vernieuwde beleidsadministratie en begroting doorontwikkelen	2016-2017

Privacy
De gemeente moet voldoen aan de Wet Bescherming Persoonsgegevens (Wbp). Ook moet de gemeente zich voorbereiden op de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG): een nieuwe Europese wet die nog in werking moet treden.

Activiteit(-en)	*Planning*
Activiteiten waarbij gewerkt wordt met persoonsgegevens van inwoners of personeel toetsen aan de wet en registreren	2017

Integraal informatiemanagement
Om te kunnen sturen heeft de gemeente informatie nodig over hoe het gaat. Vaak is het lastig om de juiste informatie op het juiste moment beschikbaar te krijgen. Een goed integraal informatiemanagement zorgt voor overzicht en inzicht in de gegevens die er zijn, en maakt ze beter toegankelijk. Daarbij is een goede informatiebeveiliging belangrijk.

Activiteit(-en)	*Planning*
Nieuw systeem voor klantcontacten inrichten en in gebruik nemen	2016-2017
Strategie voor datagedreven sturen en werken opstellen en uitvoeren	2016-2017
Centraal georganiseerd applicatiebeheer inrichten en in gebruik nemen	2016-2018
Integrale informatie-architectuur ontwikkelen en in gebruik nemen	2016-2017
Centraal kwaliteitszorgsysteem voor informatievoorziening en ICT ontwikkelen	2016-2018

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Overhead	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	61.328	66.645	27.735	28.100	27.803	26.863
Baten	-41.098	-42.305	-593	-906	-922	-922

Saldo van lasten en baten	**20.230**	**24.340**	**27.142**	**27.194**	**26.881**	**25.941**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.5 Treasury

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**Eneco Holding N.V.**
Doelstelling	Eneco Holding N.V. verzorgt duurzame energie voor iedereen. De klanten van vandaag en in de toekomst moeten kunnen rekenen op betaalbare, betrouwbare en schone energie.
Activiteit	Uitvoering van de afgesproken taken

Naam	**N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)**
Doelstelling	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Activiteit	Uitvoeren van afgesproken taken

Taakveld Treasury	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	13.878	23.588	62	-144	-60	26
Baten	-22.720	-32.477	-4.996	-4.950	-4.900	-4.869
Saldo van lasten en baten	**-8.843**	**-8.889**	**-4.934**	**-5.095**	**-4.960**	**-4.843**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.61 OZB Woningen

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld OZB Woningen	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	806	739	742	780	749	700
Baten	-9.600	-10.642	-10.798	-10.808	-11.443	-11.465
Saldo van lasten en baten	**-8.794**	**-9.903**	**-10.056**	**-10.028**	**-10.694**	**-10.765**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.62 OZB Niet-woningen

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld OZB Niet-woningen	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	0	0	318	358	326	280
Baten	-1.000	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**-1.000**	**0**	**318**	**358**	**326**	**280**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.63 Parkeerbelasting

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Parkeerbelasting	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-183	-193	-220	-220	-220	-220
Saldo van lasten en baten	**-183**	**-193**	**-220**	**-220**	**-220**	**-220**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.64 Belastingen overig

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Belastingtarieven
De gemeente streeft naar gemiddeld gelijkblijvende lasten voor inwoners en bedrijven, met behoud van voorzieningen. De lastendruk per belastingtarief blijft onder het gemiddelde tarief van andere gemeenten in de regio Haaglanden.

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Precario belasting MKB
De gemeente wil minder regels, minder administratieve lasten en lagere financiële lasten voor het midden- en kleinbedrijf (MKB).

Activiteit(-en) *Planning*
Precario belasting MKB afschaffen 2017

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Belastingen overig	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	24	27	226	269	236	190
Baten	-1.117	-817	-606	-605	-606	-606
Saldo van lasten en baten	**-1.093**	**-791**	**-380**	**-337**	**-370**	**-416**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.7 Algemene en overige uitkeringen

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Algemene en overige uitkeringen	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	-95.934	-97.307	-94.213	-95.089	-96.576	-97.078
Saldo van lasten en baten	**-95.934**	**-97.307**	**-94.213**	**-95.089**	**-96.576**	**-97.078**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Overige baten en lasten	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	781	63	28	185	345	-839
Baten	-17	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**763**	**63**	**28**	**185**	**345**	**-839**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.10 Mutaties reserves

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Mutaties reservers	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	45.777	14.082	1.302	5.014	20.132	1.396
Baten	-51.736	-24.884	-8.064	-10.370	-22.779	-1.726
Saldo van lasten en baten	**-5.959**	**-10.802**	**-6.762**	**-5.356**	**-2.647**	**-329**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 0.11 Resultaat rekening van baten en lasten

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Resultaat rekening van baten en lasten	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	11.158	284	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**11.158**	**284**	**0**	**0**	**0**	**0**

Bedragen x € 1.000,-

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Programma Bestuur en Ondersteuning	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Bestuur	3.425	2.642	2.638	2.441	2.379	2.374
Mutaties reservers	45.777	14.082	1.302	5.014	20.132	1.396
Resultaat rekening van baten en lasten	11.158	284	0	0	0	0
Burgerzaken	3.301	4.162	3.257	3.245	2.848	2.750
Beheer overige gebouwen en gronden	610	847	788	788	788	788
Overhead	61.328	66.645	27.735	28.100	27.803	26.863
Treasury	13.878	23.588	62	-144	-60	26
OZB Woningen	806	739	742	780	749	700
OZB Niet-woningen	0	0	318	358	326	280
Belastingen overig	24	27	226	269	236	190
Overige baten en lasten	781	63	28	185	345	-839
Totaal Lasten	**141.088**	**113.079**	**37.096**	**41.033**	**55.545**	**34.527**
Baten						
Bestuur	-341	-318	0	0	0	0
Mutaties reservers	-51.736	-24.884	-8.064	-10.370	-22.779	-1.726
Burgerzaken	-1.482	-1.478	-1.518	-1.518	-1.171	-1.171
Beheer overige gebouwen en gronden	-1.778	-1.780	-1.801	-1.802	-1.878	-1.879
Overhead	-41.098	-42.305	-593	-906	-922	-922
Treasury	-22.720	-32.477	-4.996	-4.950	-4.900	-4.869
OZB Woningen	-9.600	-10.642	-10.798	-10.808	-11.443	-11.465
OZB Niet-woningen	-1.000	0	0	0	0	0
Parkeerbelasting	-183	-193	-220	-220	-220	-220
Belastingen overig	-1.117	-817	-606	-605	-606	-606
Algemene en overige uitkeringen	-95.934	-97.307	-94.213	-95.089	-96.576	-97.078
Overige baten en lasten	-17	0	0	0	0	0
Totaal Baten	**-227.006**	**-212.202**	**-122.809**	**-126.267**	**-140.494**	**-119.935**
Saldo van lasten en baten	**-85.918**	**-99.124**	**-85.713**	**-85.234**	**-84.949**	**-85.409**

Bedragen x € 1.000,-

Verschillenanalyse Begroting 2016 - Begroting 2017

Lasten

Binnen het programma Bestuur en Ondersteuning zijn de lasten in 2017 ten opzichte van 2016 sterk afgenomen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er binnen de begroting sprake is van een gewijzigde kostentoerekening voor de inzet van ambtelijke capaciteit door de vernieuwde landelijke verslaggevingsregels (Besluit Begroting en Verantwoording) en de indeling naar taakvelden. Daarnaast zijn de lagere abonnementskosten bij de nieuwe telefoonprovider zichtbaar. In 2016 is bovendien het exploitatieresultaat in de algemene reserve vrij besteedbaar gestort.

Ook voor het taakveld Treasury geldt een sterke afname van de lasten. Deze afname wordt veroorzaakt doordat in begroting 2017 rekening is gehouden met een lager renteomslagpercentage en een lagere rente over geldleningen. Echter de grote afwijking wordt verklaard door de vernieuwingen BBV waarbij de afschrijvingslasten vanaf 2017 direct als last verantwoord worden op de desbetreffende taakvelden en niet zoals in 2016 door de doorberekening op dit taakveld zichtbaar worden.

Daarentegen hebben de taakvelden Burgerzaken, Overhead, OZB-niet-woningen, en Belastingen overig te maken met een lastenstijging. Denk aan de extra (kapitaal)lasten ten behoeve van het programma De Moderne Overheid, de Basisregistratie en centrale huisvesting, maar ook de gewijzigde kostentoerekening voor de inzet van ambtelijke capaciteit en overhead, reservering voor toekomstige CAO-ontwikkelingen en het budget flankerend beleid. Bij het taakveld Overige baten en lasten is sprake van het verlagen van een structurele stelpost in 2016 door het toerekenen van ambtelijke uren aan investeringen.

Baten

De baten in het programma Bestuur en ondersteuning nemen sterk af. Dit heeft verschillende redenen.

Binnen het taakveld Bestuur staat in 2016 nog een laatste opbrengst geraamd voor de liquidatie van het stadsgewest Haaglanden.

Voor het taakveld Overhead is sprake van een gewijzigde kostentoerekening voor de inzet van ambtelijke capaciteit en overhead zoals huisvesting door de vanaf begroting 2017 vernieuwde landelijke verslaggevingsregels (Besluit Begroting en Verantwoording).

Binnen het taakveld Treasury vallen de toe te rekenen interne rente en de rente over de eigen financieringsmiddelen lager uit. Echter de grote afwijking wordt verklaard door de vernieuwingen BBV waarbij de afschrijvingslasten vanaf 2017 direct als last verantwoord worden op de desbetreffende taakvelden en niet zoals in 2016 door de doorberekening op dit taakveld zichtbaar worden.

Voor het taakveld Belastingen zijn de inkomsten uit de reclamebelasting die de gemeente op verzoek van de Stichting Ondernemersfonds Oud-Voorburg en Stichting Promotie Leidschendam Centrum in het centrum van Voorburg en een deel van het centrum van Leidschendam in 2016 heffen zichtbaar.

De verlaging van de algemene uitkering Sociaal Deelfonds door het Rijk heeft betrekking op het taakveld Algemene en overige uitkeringen.

Binnen de taakvelden OZB woningen en OZB niet-woningen wordt rekening gehouden met een stijging van de inkomsten.. De inkomsten stijgen als gevolg van de hogere indexering, de WOZ waarde ontwikkeling en de toename van het aantal woningen.

Toelichting reserves

Lasten

Binnen het taakveld Mutaties reserves wordt in 2016 nog gestort in de reserve vrij besteedbaar, reserve dekking afschrijvingslasten, reserve Rietvink ten aanzien van de verkoop grond Leidsenhage, en om in de toekomst incidentele uitgaven te doen voor Waterspoorpark ’t Loo, herstel nieuwbouw de Loopplank en beschikbaar stellen van het uitvoeringskrediet voor de Rietvink. In 2017 vindt er een storting plaats in de algemene reserve vrij besteedbaar voor de toekomstige inrichting van het plangebied Klein Plaspoelpolder.

Baten

Binnen het taakveld Mutaties reserves vinden in 2016 nog onttrekkingen plaats aan de reserve nieuw zwembad, reserve stedelijke vernieuwing, reserve incidentele kosten en reserve vrij besteedbaar voor de dekking van de incidentele kosten voor de nieuwbouw van het zwembad, stedelijke vernieuwing, implementatie omgevingswet, gebiedsvisie Stompwijk, herontwikkeling Klein Plaspoelpolder, Leidsenhage, versterking centrum, samenstellen duurzaamheidsagenda, arbeidsmarktoffensief, en afloop van de werkzaamheden voor het Groenstructuurplan. In 2016 is nog sprake van een onttrekking aan de reserve incidentele kosten voor het onderhoud van de Driemanspolder. Deze planning is aangepast.

Echter de grootste afwijking wordt verklaard door incidenteel hoge afschrijvingen in 2016 ten laste van de reserve Bereikbaarheid Stompwijk. Zo is de boekwaarde van investeringen met maatschappelijk nut in het kader van de Bereikbaarheid van Stompwijk in 2016 in één keer volledig afgeschreven.

In 2017 vinden extra onttrekkingen plaats aan de reserve vrij besteedbaar voor de tijdelijke huisvesting in het sociale segment van de woningmarkt.

Het resultaat op de rioolheffing en de afvalstoffenheffing wordt verrekend met de egalisatiereserves rioleringen en afvalstoffenheffing. In 2016 is er sprake van een nadeel dat wordt onttrokken aan de reserve. In 2017 is er bij de rioolheffing sprake van een overschot en voor de afvalstoffenheffing van een kleiner nadeel dan in 2016.

Geplande investeringen

Programma	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
0. Bestuur en ondersteuning	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
Investeringsvolume	**2.000**	**0**	**1.289**	**0**	**648**	**0**	**1.845**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

Het investeringsvolume bestaat grotendeels uit vervangingsinvesteringen voor automatiserings- en vervoersmiddelen. Voor 2017 staan de vervanging van de tablets en mobiele telefoons gepland voor € 0,8 miljoen. Daarnaast wordt er hard- en software vervangen voor € 0,7 miljoen en wordt er voor € 0,4 miljoen geïnvesteerd in nieuwe vervoersmiddelen voor het gemeentelijke wagenpark.

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2016	7,58	Eigen gegevens
2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2016	7,49	Eigen gegevens
3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2016	€ 739	Eigen begroting
4	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2016	8,06	Eigen begroting
5	Overhead	% van totale lasten	2016	23,38	Eigen begroting

Toelichting op indicator(en)

Deze indicatoren zijn wettelijk bepaald.

Programma 1. Veiligheid

Bekijk hier een overzicht van alle taken die onder dit programma vallen.

Hieronder volgen, per taakveld, alleen de beleidsspeerpunten. Indien onder een taakveld geen beleidsspeerpunt staat, worden uiteraard wel de reguliere werkzaamheden binnen dit taakveld uitgevoerd.

Programma Veiligheid	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	6.009	6.535	7.349	7.229	7.122	7.099
Baten	-330	-55	-48	-48	-48	-48
Saldo van lasten en baten	**5.679**	**6.480**	**7.301**	**7.181**	**7.074**	**7.051**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten	
Activiteit(-en)	*Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten	
Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Doelstelling	De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweerzorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.
Activiteit	De activiteiten van de VRH richten zich op de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH organiseert de brandweerzorg en crisisbeheersing in de regio. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.

Taakveld Crisisbeheersing en brandweer	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	5.751	5.868	5.669	5.619	5.515	5.515
Baten	-215	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**5.536**	**5.868**	**5.669**	**5.619**	**5.515**	**5.515**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten	
Woninginbraken De gemeente wil dat het aantal woninginbraken niet hoger is dan 380 per jaar.	
Activiteit(-en)	*Planning*
Maatregelen nemen om het aantal woninginbraken terug te brengen (Uitvoeringsprogramma Veiligheid 2016-2017)	2017
Jeugdoverlast en -criminaliteit	

De gemeente streeft naar een maximaal aantal meldingen van jeugdoverlast van 600 per jaar. In de gemeente zijn geen criminele jeugdgroepen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Maatregelen nemen om jeugdoverlast en -criminaliteit terug te dringen (Uitvoeringsprogramma veiligheid 2016-2017)	2017

Buurtpreventie
Inwoners dragen bij aan het bevorderen van de veiligheid in hun eigen wijk. Daartoe ondersteunt de gemeente buurtpreventieteams.

Activiteit(-en)	*Planning*
Buurtpreventieteams stimuleren en ondersteunen (Uitvoeringsprogramma Veiligheid 2016-2017)	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Radicalisering
De gemeente wil voorkomen dat mensen radicaliseren, door te interveniëren bij signalen van radicalisering.

Activiteit(-en)	*Planning*
Maatregelen nemen om radicalisering te voorkomen (Uitvoeringsplan Veiligheid 2016-2017)	2017-2020

Veiligheid ouderen
De gemeente wil dat ouderen zich veilig voelen en ook veilig zijn binnen de gemeente.

Activiteit(-en)	*Planning*
Plan van aanpak Ouderen en Veiligheid uitvoeren	2017-2020

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Openbare orde en veiligheid	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	258	667	1.680	1.609	1.606	1.584
Baten	-115	-55	-48	-48	-48	-48
Saldo van lasten en baten	**143**	**612**	**1.632**	**1.561**	**1.559**	**1.536**

Bedragen x € 1.000,-

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Programma Veiligheid	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Crisisbeheersing en brandweer	5.751	5.868	5.669	5.619	5.515	5.515
Openbare orde en veiligheid	258	667	1.680	1.609	1.606	1.584
Totaal Lasten	**6.009**	**6.535**	**7.349**	**7.229**	**7.122**	**7.099**
Baten						
Crisisbeheersing en brandweer	-215	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	-115	-55	-48	-48	-48	-48
Totaal Baten	**-330**	**-55**	**-48**	**-48**	**-48**	**-48**
Saldo van lasten en baten	**5.679**	**6.480**	**7.301**	**7.181**	**7.074**	**7.051**

Bedragen x € 1.000,-

Verschillenanalyse Begroting 2016 - Begroting 2017

Lasten

Binnen het taakveld Crisisbeheersing en brandweer is in 2017 ten opzichte van 2016 sprake van een lagere bijdrage aan de Veiligheidsregio Haaglanden door de realisatie van de bezuinigingen uit het visiedocument “Op koers” en het vervallen van de onderhoudskosten voor de gemeentelijke brandkranen vanwege de overdracht aan de Veiligheidsregio Haaglanden.

Binnen de begroting is er sprake van een gewijzigde kostentoerekening voor de inzet van ambtelijke capaciteit door de vernieuwde landelijke verslaggevingsregels (Besluit Begroting en Verantwoording) en de indeling naar taakvelden. Het verschil binnen het taakveld Openbare orde en veiligheid is daar een uitvloeisel van.

Baten

De baten voor programma Veiligheid zijn vrijwel gelijk gebleven.

Geplande investeringen

Programma	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
1. Veiligheid	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
Investeringsvolume	**25**	**0**	**50**	**0**	**0**	**0**	**25**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

Voor het programma veiligheid bestaat het investeringsvolume uit vervangingsinvesteringen voor de handhelds van de handhavers en de tablets van de bouwinspecteurs.

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
6	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2014	141,8	Bureau Halt
7	Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	2014	1,6	Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)
8	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2015	2,5	CBS - Geregistreerde Criminaliteit & Diefstallen
9	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2015	3,8	CBS - Geregistreerde Criminaliteit & Diefstallen
10	Diefstallen uit woningen	Aantal per 1.000 inwoners	2015	5,9	CBS - Geregistreerde Criminaliteit & Diefstallen
11	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2015	5,1	CBS - Geregistreerde Criminaliteit &

Toelichting op indicator(en)

Deze indicatoren zijn wettelijk bepaald en staan gepubliceerd op Waarstaatjegemeente.nl. De cijfers worden landelijk gegenereerd en hebben betrekking op peiljaar 2014 en 2015.

Programma 2. Verkeer en Vervoer

Bekijk hier een overzicht van alle taken die onder dit programma vallen.

Hieronder volgen, per taakveld, alleen de beleidsspeerpunten. Indien onder een taakveld geen beleidsspeerpunt staat, worden uiteraard wel de reguliere werkzaamheden binnen dit taakveld uitgevoerd.

Programma Verkeer en Vervoer	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	10.834	17.904	8.371	8.828	9.591	9.724
Baten	-1.385	-878	-883	-883	-883	-883
Saldo van lasten en baten	**9.449**	**17.026**	**7.488**	**7.945**	**8.708**	**8.841**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 2.1 Verkeer en Vervoer

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Project Bereikbaarheid Stompwijk
De gemeente verbetert de ontsluiting en bereikbaarheid van Stompwijk. Hiermee verbeteren ook de recreatieve mogelijkheden, economische kansen en leefbaarheid in de dorpskern van Stompwijk.

Activiteit(-en)	*Planning*
Stompwijkseweg reconstrueren	2017
Dr. van Noortstraat herinrichten	2017
Aanleg 1e fase Verbindingsweg starten	2017 Q1
Aanleg 2e fase Verbindingsweg starten	2017 Q2

Fietsnetwerk (Verkeer- en Vervoersplan)
De uitvoering van het Verkeers- en vervoerplan is gericht op het optimaliseren van de duurzame bereikbaarheid van Leidschendam-Voorburg in de regio. Fietsvoorzieningen hebben daarin een belangrijke plek.

Activiteit(-en)	*Planning*
Aanpak Sportpark Duivesteijn uitvoeren	2017
Velostrada Appelgaarde - Populierendreef aanleggen	2017-2018
Bewegwijzering verbeteren / fietsnetwerk promoten	2017 Q3

Bereikbaarheid Leidschendam Centrum (Verkeer- en Vervoersplan)
De gemeente wil de leefbaarheid en bereikbaarheid van Leidschendam Centrum verbeteren. De gemeente neemt daarom maatregelen om verkeer zoveel mogelijk naar de N14 te leiden en het gebruik van de Vlietbruggen te ontmoedigen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Bereikbaarheidsmaatregelen rond de Sluisbrug uitvoeren	2017

E-laadpalen in de openbare ruimte
Met het plaatsen van een elektrische laadinfrastructuur, bevorderen van het bezit en gebruik van elektrische voertuigen draagt Leidschendam-Voorburg bij aan duurzaam energiegebruik.

Activiteit(-en)	*Planning*
Uitbreiding e-laadnetwerk faciliteren	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Verkeersmaatregelen 2017 (Verkeer- en Vervoersplan)
In 2017 hebben de verbetering van (regionale) fietsverbindingen en verkeersveiligheid voor fietsers extra aandacht van de gemeente. Bij de Kadernota is het extra budget hiervoor geregeld.

Activiteit(-en)	*Planning*
Extra maatregelen verkeersveiligheid op schoolroutes uitvoeren	2017-2018
Regionale sterfietsroute aanleggen	2017-2018
Fietspaden asfalteren	2017 e.v.

Gifvrije onkruidbestrijding op verharding
Vanaf 2017 wordt de onkruidbestrijding minder milieubelastend uitgevoerd, zoals

vastgelegd in wetgeving. Bij de Kadernota is het extra budget hiervoor geregeld.

Activiteit(-en)	*Planning*
Onkruid op verharding gifvrij bestrijden	2017

Verbonden Partij(en)

Naam	**Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)**
Doelstelling	In de MRDH werken 23 gemeenten samen aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat in de regio. Daarnaast is de MRDH gericht op (internationale) bereikbaarheid, transitie naar duurzaamheid en attractiviteit van de regio.
Activiteit	In 2017 staat de toekomst van de inwonerbijdrage voor het Mobiliteitsfonds Haaglanden op de agenda. Belangrijk onderwerp in het werkprogramma is de inbreng in de planstudies voor N3.4 en A4-passage.

Taakveld Verkeer en Vervoer	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	10.426	17.665	8.111	8.568	9.331	9.464
Baten	-1.125	-826	-826	-826	-826	-826
Saldo van lasten en baten	**9.301**	**16.839**	**7.285**	**7.742**	**8.505**	**8.638**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 2.2 Parkeren

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Fietsparkeren (Verkeer- en Vervoersplan)
De uitvoering van het Verkeers- en vervoerplan is gericht op het optimaliseren van de duurzame bereikbaarheid van Leidschendam-Voorburg in de regio. Fietsvoorzieningen hebben daarin een belangrijke plek.

Activiteit(-en)	*Planning*
Fietsenstallingen station 't Loo opleveren	2017 Q4

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Parkeren	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	323	204	225	226	226	226
Baten	-158	-41	-45	-45	-45	-45
Saldo van lasten en baten	**165**	**163**	**180**	**180**	**180**	**180**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 2.3 Recreatieve havens

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Forum Hadriani en de Vliet

Activiteit(-en)	*Planning*
Aanlegsteiger Forum Hadriani realiseren	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam

Doelstelling

Activiteit

Taakveld Recreatieve havens	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	53	2	2	2	2	2
Baten	-46	-11	-11	-11	-11	-11
Saldo van lasten en baten	**7**	**-9**	**-9**	**-9**	**-9**	**-9**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 2.4 Openbaar vervoer

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)**
Doelstelling	In de MRDH werken 23 gemeenten samen aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat in de regio. Daarnaast is de MRDH gericht op (internationale) bereikbaarheid, transitie naar duurzaamheid en attractiviteit van de regio.
Activiteit	Naast verkenningen om de internationale verbindingen te verbeteren bekijkt de MRDH in 2017 ook de samenhang van de OV-diensten met gemeentelijk doelgroepenvervoer.

Taakveld Openbaar vervoer	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	32	33	33	33	33	33
Baten	-56	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**-24**	**33**	**33**	**33**	**33**	**33**

Bedragen x € 1.000,-

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Programma Verkeer en Vervoer	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Verkeer en Vervoer	10.426	17.665	8.111	8.568	9.331	9.464
Parkeren	323	204	225	226	226	226
Recreatieve havens	53	2	2	2	2	2
Econom. havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	32	33	33	33	33	33
Totaal Lasten	**10.834**	**17.904**	**8.371**	**8.828**	**9.591**	**9.724**
Baten						
Verkeer en Vervoer	-1.125	-826	-826	-826	-826	-826
Parkeren	-158	-41	-45	-45	-45	-45
Recreatieve havens	-46	-11	-11	-11	-11	-11
Openbaar vervoer	-56	0	0	0	0	0
Totaal Baten	**-1.385**	**-878**	**-883**	**-883**	**-883**	**-883**
Saldo van lasten en baten	**9.449**	**17.026**	**7.488**	**7.945**	**8.708**	**8.841**

Bedragen x € 1.000,-

Verschillenanalyse Begroting 2016 - Begroting 2017

Lasten

Binnen het taakveld Verkeer en Vervoer wordt het verschil tussen 2016 en 2017 veroorzaakt doordat de uitgaven die betrekking hebben op het krediet bereikbaarheid Stompwijk niet in één keer mogen afschrijven maar door de veranderde regelgeving van het BBV in 25 jaar moet worden afgeschreven.

Verder moet binnen het taakveld Verkeer en Vervoer de onkruidbestrijding volgens de wet minder milieubelastend worden en dit brengt meer kosten met zich mee. Daarom is bij de kadernota vanaf 2017 extra geld beschikbaar gesteld. Bij de overige taakvelden binnen het programma zijn geen grote verschillen of nieuwe ontwikkeling.

Baten

De baten voor programma verkeer en vervoer blijven vrijwel gelijk de komende jaren.

Geplande investeringen

Programma	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
2. Verkeer en vervoer	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
Investeringsvolume	**22.401**	**3.815**	**9.059**	**197**	**2.858**	**22**	**1.830**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

In 2017 zal € 15,5 miljoen geïnvesteerd worden in project Bereikbaarheid Stompwijk. Daarnaast wordt voor € 4,1 miljoen geïnvesteerd in de uitvoering van het verkeers- en vervoersplan. Overige investeringen betreffen vervangingsinvesteringen van openbare verlichtingen, asfaltwegen en verkeersregelinstallaties.

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
12	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2014	6	VeiligheidNL
13	Ziekenhuisopname n.a.v. vervoersongeval met fietser	%	2014	8	VeiligheidNL

Toelichting op indicator(en)

Deze indicatoren zijn wettelijk bepaald en staan gepubliceerd op Waarstaatjegemeente.nl. De cijfers worden landelijk gegenereerd en hebben betrekking op 2014.

Programma 3. Economie

Bekijk hier een overzicht van alle taken die onder dit programma vallen.

Hieronder volgen, per taakveld, alleen de beleidsspeerpunten. Indien onder een taakveld geen beleidsspeerpunt staat, worden uiteraard wel de reguliere werkzaamheden binnen dit taakveld uitgevoerd.

Programma Economie	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	644	5.846	5.987	2.567	682	682
Baten	-262	-10.716	-4.806	-1.824	-224	-224
Saldo van lasten en baten	**382**	**-4.870**	**1.181**	**742**	**459**	**459**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Economische agenda
De gemeente ontwikkelt een herkenbaar en onderscheidend economisch profiel. Hierbij horen een gevarieerd aanbod aan voorzieningen en passende bedrijvigheid dragen bij aan behouden van werkgelegenheid.

Activiteit(-en)	*Planning*
Economische Agenda uitvoeren	2017
Toekomst bedrijventerreinen verkennen	2017
Initiatieven sociaal ondernemerschap ondersteunen	2017

Huygenskwartier Voorburg
Leidschendam-Voorburg werkt aan een onderscheidend, levendig en toekomstbestendig Huygenskwartier Voorburg. Er is een aantal quick wins in de openbare ruimte en een actieprogramma voor de middellange en lange termijn.

Activiteit(-en)	*Planning*
Quick Wins openbare ruimte Huygenskwartier realiseren	2017
Actieprogramma Huygenskwartier uitvoeren	2017
Planvorming gemeentelijke gebouwen Huygenskwartier verkennen/uitwerken	2017
Ondersteunende activiteiten Huygenskwartier uitvoeren	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)**
Doelstelling	In de MRDH werken 23 gemeenten samen aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat in de regio. Daarnaast is de MRDH gericht op (internationale) bereikbaarheid, transitie naar duurzaamheid en attractiviteit van de regio.
Activiteit	In 2017 kijkt de MRDH naar de gezamenlijke programmering van werklocaties. Ook de uitvoering van de projecten van de Roadmap Next Economy en regiobranding hebben aandacht.

Taakveld Economische ontwikkeling	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	223	619	577	403	365	365
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**223**	**619**	**577**	**403**	**365**	**365**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 3.2 Fysiek bedrijfsinfrastructuur

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Leidsenhage
De gemeente werkt vanuit haar publiekrechtelijke rol zoveel mogelijk mee aan de herontwikkeling van Leidsenhage. Er komt nieuwe winkelruimte bij en de bestaande winkels worden gerenoveerd.

Activiteit(-en)	*Planning*
Herontwikkeling Leidsenhage faciliteren	2017

Ontwikkeling glastuinbouwgebied Meeslouwerpolder
De gemeente streeft naar een compacte en economisch vitale Meeslouwerpolder. Zij is met Provincie Zuid-Holland in gesprek over het toestaan van andere functies naast glastuinbouw. De ontwikkeling van het gebied krijgt vorm via een gezamenlijk opgestelde gebiedsagenda en samenwerkingsmodel.

Activiteit(-en)	*Planning*
Gebiedsagenda Meeslouwerpolder uitvoeren	2017 e.v.

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Fysiek bedrijfsinfrastructuur	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	39	4.353	4.659	1.628	27	27
Baten	-22	-10.506	-4.557	-1.601	0	0
Saldo van lasten en baten	**17**	**-6.153**	**102**	**27**	**27**	**27**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Evaluatie pilot mengvormen winkel en horeca
Na uitvoering van de landelijke pilot bekijken partijen of het toestaan van mengvormen van winkels en horeca in winkelgebied Historisch Centrum Voorburg een impuls heeft kunnen geven aan het ondernemerschap.

Activiteit(-en)	*Planning*
Pilot mengvormen winkel en horeca evalueren	2017 Q1

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	110	334	265	270	25	25
Baten	-80	-102	-82	-82	-82	-82
Saldo van lasten en baten	**29**	**232**	**183**	**188**	**-57**	**-57**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 3.4 Economische promotie

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Agenda recreatie & toerisme
Vanuit verschillende projecten werkt de gemeente aan recreatieve routes en voorzieningen (zie ook 5.7). De agenda recreatie & toerisme vergroot de samenhang in alle activiteiten.

Activiteit(-en)	*Planning*
Agenda recreatie & toerisme uitvoeren	2017

Tijdrit Eneco-tour 2017
De gemeente heeft met de tijdrit van de Eneco-tour in de zomer van 2017 een sportevenement van nationale allure. Het evenement draagt bij aan promotie van de gemeente, het stimuleren van sportbeoefening en het geeft een impuls aan het Huygenskwartier en de lokale economie.

Activiteit(-en)	*Planning*
Tijdrit Eneco-tour 2017 organiseren	2017 Q3

Deelname Entente Florale 2017
De gemeente doet in 2017 mee aan de Entente Florale. Dit is een jaarlijkse nationale groencompetitie van steden, georganiseerd door Stichting Entente Florale en Vereniging Stadswerk Nederland. Deelname aan de Entente Florale draagt bij aan de promotie van Leidschendam-Voorburg als groene woongemeente.

Activiteit(-en)	*Planning*
Deelnemen aan Entente Florale 2017	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Vlietdagen 2017
De gemeente zet in op een kwalitatieve groei van de Vlietdagen. Daarom is bij de Kadernota structureel budget beschikbaar gesteld voor een professionele, levensvatbare organisatie.

Activiteit(-en)	*Planning*
Vlietdagen 2017 organiseren	2017 Q3

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Economische promotie	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	272	542	486	266	266	266
Baten	-160	-109	-167	-142	-142	-142
Saldo van lasten en baten	**113**	**433**	**319**	**124**	**124**	**124**

Bedragen x € 1.000,-

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Programma Economie	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Economische ontwikkeling	223	619	577	403	365	365
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	39	4.353	4.659	1.628	27	27
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	110	334	265	270	25	25
Economische promotie	272	542	486	266	266	266
Totaal Lasten	**644**	**5.846**	**5.987**	**2.567**	**682**	**682**
Baten						
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
Fysiek bedrijfsinfrastructuur	-22	-10.506	-4.557	-1.601	0	0
Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-80	-102	-82	-82	-82	-82
Economische promotie	-160	-109	-167	-142	-142	-142
Totaal Baten	**-262**	**-10.716**	**-4.806**	**-1.824**	**-224**	**-224**
Saldo van lasten en baten	**382**	**-4.870**	**1.181**	**742**	**459**	**459**

Bedragen x € 1.000,-

Verschillenanalyse Begroting 2016 - Begroting 2017

Lasten

Binnen het taakveld fysieke bedrijfsinfrastructuur zijn in 2016, 2017 en 2018 incidenteel hogere lasten zichtbaar voor de inzet op het project Leidsenhage, en de aanleg voor het fietspad en inrichting van de openbare ruimte rondom de terrassen aan de Weigelia en het woonrijp maken van de grond.

Baten

In het taakveld fysieke bedrijfsinfrastructuur vindt in 2016 de grondverkoop van Leidsenhage plaats. Dit geeft een piek aan de batenkant in 2016. Daarnaast worden er in 2016, 2017 (en 2018) baten verwacht als vergoeding voor het woonrijp maken van Leidsenhage. Bij de overige taakvelden binnen het programma blijven de inkomsten nagenoeg gelijk.

Geplande investeringen

Er zijn geen investeringen geraamd voor dit programma.

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
14	Functiemenging	%	2015	36,1	LISA
15	Bruto Gemeentelijk Product (verwacht/gemeten)	Index	2013	189	Atlas voor Gemeenten
16	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2015	98	LISA

Toelichting op indicator(en)

Deze indicatoren zijn wettelijk bepaald en staan gepubliceerd op Waarstaatjegemeente.nl. De cijfers worden landelijk gegenereerd en hebben betrekking op de situatie 2013 en 2015.

Programma 4. Onderwijs

Bekijk hier een overzicht van alle taken die binnen dit programma vallen.

Hieronder volgen, per taakveld, alleen de beleidsspeerpunten. Indien onder een taakveld geen beleidsspeerpunt staat, worden uiteraard wel de reguliere werkzaamheden binnen dit taakveld uitgevoerd.

Programma Onderwijs	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	7.790	7.276	6.566	6.986	7.154	7.298
Baten	-1.168	-932	-932	-932	-932	-932
Saldo van lasten en baten	**6.622**	**6.345**	**5.634**	**6.054**	**6.222**	**6.366**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Openbaar basisonderwijs	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	78	88	112	68	54	54
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**78**	**88**	**112**	**68**	**54**	**54**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Integraal huisvestingsplan onderwijs 2015-2018
De gemeente moet voldoen aan haar wettelijke taak om de scholen adequaat te huisvesten. Het coalitieakkoord voegt hieraan toe dat schoolgebouwen schoon, veilig, comfortabel en duurzaam moeten zijn, met een uitdagende buitenruimte voor kinderen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Emmaüs en IKC opleveren	2017 Q3
Groen van Prinsterer opleveren	2017 Q1
Definitief ontwerp Trampoline vaststellen	2017 Q3
Definitief ontwerp Maartenshal vaststellen	2017 Q4
Definitief ontwerp De Wegwijzer vaststellen	2017 Q3
Voorlopig ontwerp Pius X vaststellen	2017 Q4
Bouw Dijsselbloem in combinatie met een gymzaal-turnhal starten	2017 Q3

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Onderwijshuisvesting	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	4.110	4.033	3.087	3.553	3.736	3.881
Baten	-8	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**4.102**	**4.033**	**3.087**	**3.553**	**3.736**	**3.881**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Lokale Educatieve Agenda (LEA)
De gemeente en partners investeren in een doorgaande leer- en ontwikkelingslijn voor kinderen van 0 t/m 18 jaar

Activiteit(-en) *Planning*
De Lokale Educatieve Agenda (LEA) uitvoeren 2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	3.602	3.155	3.367	3.365	3.364	3.364
Baten	-1.160	-932	-932	-932	-932	-932
Saldo van lasten en baten	**2.442**	**2.223**	**2.435**	**2.433**	**2.432**	**2.432**

Bedragen x € 1.000,-

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Programma Onderwijs	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Openbaar basisonderwijs	78	88	112	68	54	54
Onderwijshuisvesting	4.110	4.033	3.087	3.553	3.736	3.881
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.602	3.155	3.367	3.365	3.364	3.364
Totaal Lasten	**7.790**	**7.276**	**6.566**	**6.986**	**7.154**	**7.298**
Baten						
Onderwijshuisvesting	-8	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.160	-932	-932	-932	-932	-932
Totaal Baten	**-1.168**	**-932**	**-932**	**-932**	**-932**	**-932**
Saldo van lasten en baten	**6.622**	**6.345**	**5.634**	**6.054**	**6.222**	**6.366**

Bedragen x € 1.000,-

Verschillenanalyse Begroting 2016 - Begroting 2017

Lasten

Binnen het programma Onderwijs zijn de lasten ten opzichte van de begroting 2016 gedaald.

Dit wordt in taakveld Onderwijshuisvesting hoofdzakelijk veroorzaakt door een verlaging van de kapitaallasten, doordat de renteomslag is verlaagd naar 1,35%. Deze verlaging van de kapitaallasten geldt ook voor taakveld Onderwijsbeleid en leerlingenzaken.

De toename van de lasten bij Onderwijsbeleid en Leerlingzaken wordt veroorzaakt door een toename van het aantal leerlingen dat gebruikt maakt van het leerlingenvervoer enerzijds en prijsontwikkelingen anderzijds. Tevens zijn er hogere uitgaven in 2017 door toevoeging van een budget vanuit de Kadernota 2017 voor Laaggeletterdheid en twee extra instroomgroepen statushouders.

Baten

De totale baten binnen het programma Onderwijs zijn gelijk gebleven ten opzicht van de begroting 2016.

Geplande investeringen

Programma	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
4. Onderwijs	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
Investeringsvolume	**12.080**	**0**	**8.891**	**0**	**3.356**	**0**	**0**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

Het investeringsvolume bestaat uit de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs (IHP) en de realisatie van het Kulturhus. Voor 2017 is € 9,5 miljoen beschikbaar voor het IHP en € 2,5 miljoen voor het Kulturhus.

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
17	Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)	Aantal per 1.000 leerlingen	2014	0	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs
18	Relatief verzuim (ongeoorloofde afwezigheid bij ingeschreven leerplichtigen)	Aantal per 1.000 leerlingen	2014	125	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs
19	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2012	3	DUO - Dienst Uitvoering Onderwijs

Toelichting op indicator(en)

Deze indicatoren zijn wettelijk bepaald en staan gepubliceerd op Waarstaatjegemeente.nl. De cijfers worden landelijk gegenereerd en hebben betrekking op 2012 en 2014.

Programma 5. Sport, cultuur en recreatie

Bekijk hier een overzicht van alle taken die onder dit programma vallen.

Hieronder volgen, per taakveld, alleen de beleidsspeerpunten. Indien onder een taakveld geen beleidsspeerpunt staat, worden uiteraard wel de reguliere werkzaamheden binnen dit taakveld uitgevoerd.

Programma Sport, cultuur en recreatie	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	15.475	17.189	14.717	14.838	15.014	15.090
Baten	-1.907	-1.750	-1.902	-1.875	-1.849	-1.851
Saldo van lasten en baten	**13.568**	**15.439**	**12.816**	**12.963**	**13.165**	**13.239**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Sport- en beweegvisie
Sporten en bewegen vervult een belangrijke maatschappelijke functie en werkt gezondheidsbevorderend. Leidschendam-Voorburg heeft de ambitie dè sport- en beweeggemeente van Nederland te zijn.

Activiteit(-en)	*Planning*
Het ontwikkeld sportaanbod voor incourante tijden monitoren	2017
(Financiële) drempels om te bewegen verlagen	2017
(Sport)verenigingen versterken door betere en bredere samenwerking en kennisdeling	2017
2 Fitnessplaatsen voor ouderen in de buitenruimte realiseren	2017
Actieplan aanpak van overgewicht uitvoeren	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Sportbeleid en activering	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	778	634	764	639	590	590
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**778**	**634**	**764**	**639**	**590**	**590**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Turnhal
Sporten en bewegen vervult een belangrijke maatschappelijke functie en werkt gezondheidsbevorderend. Leidschendam-Voorburg heeft de ambitie dè sport- en beweeggemeente van Nederland te zijn.

Activiteit(-en)	*Planning*
Bouw turnhal starten	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Krajicek playground
Sporten en bewegen vervult een belangrijke maatschappelijke functie en werkt gezondheidsbevorderend. Leidschendam-Voorburg heeft de ambitie dè sport- en beweeggemeente van Nederland te zijn.

Activiteit(-en)	*Planning*
Krajicek playground in Voorburg realiseren	2017

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Sportaccommodaties	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	4.511	5.679	4.536	4.628	4.868	4.908
Baten	-1.185	-1.289	-1.359	-1.361	-1.363	-1.366
Saldo van lasten en baten	**3.325**	**4.390**	**3.177**	**3.267**	**3.505**	**3.543**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie & cultuurparticipatie

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Cultuurvisie
Kunst en cultuur trekken inwoners en bezoekers aan, bevorderen de leefbaarheid en helpen bij het ontwikkelen van moderne vaardigheden.

Activiteit(-en)	*Planning*
Kunst en cultuur met onderscheidende iconen onderhouden	2017-2018
Cultuurmenu voor scholen verbreden en verdiepen	2017 Q3
Cultureel initiatief in drie podia bundelen	2017-2018
Culturele hotspots vormgeven	2017 Q4
Bijdragen aan initiatieven uit de creatieve industrie en het verenigingsleven (inzet Projectenpot Kunst en Cultuur).	2017-2018
Masterplan theater Ludens toetsen	Q1

Cultuureducatie
cultuureducatie stelt jeugd in staat om hun talenten te ontdekken en ontwikkelen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Regeling Cultuureducatie met Kwaliteit financieel ondersteunen	
Lokale culturele organisaties die bijdragen aan talentontwikkeling financieel ondersteunen	

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Cultuurpres.,productie&participatie	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	2.609	2.668	574	574	574	574

Baten	-80	-49	-96	-67	-39	-39
Saldo van lasten en baten	**2.528**	**2.619**	**478**	**506**	**535**	**535**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 5.4 Musea

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Musea (Cultuurvisie)
'De gemeente zet in op het vergroten van het publieksbereik, niet alleen voor de musea, maar voor het hele Huygenskwartier Voorburg.

Activiteit(-en)	*Planning*
Kunst en cultuur die buiten onze gemeente aandacht trekt en onderscheidend is in de regio promoten (Huygens' Hofwijck)	2017-2018

Gemeentelijke kunstcollectie (Cultuurvisie)
De gemeente is een regieorganisatie. Een grote kunstverzameling beheren past niet in deze gedachte.

Activiteit(-en)	*Planning*
Gemeentelijke kunstcollectie ontzamelen	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Musea	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	580	653	760	765	765	765
Baten	-61	-73	-73	-73	-73	-73
Saldo van lasten en baten	**519**	**580**	**687**	**692**	**692**	**692**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Cultureel erfgoed (Cultuurvisie)
De gemeente bundelt alle initiatieven die betrekking hebben op erfgoed.

Activiteit(-en)	*Planning*
Erfgoedpodium oprichten	2017

Limes in Leidschendam-Voorburg
De gemeente gaat samen met partners als Provincie Zuid-Holland en museum Swaensteijn, meer aandacht vestigen op de Limes in Leidschendam-Voorburg, door het Kanaal van Corbulo en Forum Hadriani beter bekend en beleefbaar te maken. Dit gebeurt in het kader van de voorbereiding van de Werelderfgoed-nominatie van de Romeinse Limes.

Activiteit(-en)	*Planning*
Romeinse Limes bekend en beleefbaar maken	2017 e.v.

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Cultureel erfgoed	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	105	105	200	203	203	203
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**105**	**105**	**200**	**203**	**203**	**203**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 5.6 Media

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Media (Cultuurvisie)
De gemeente zet in op narrow- en broadcasting door de lokale omroep te transformeren naar een streekomroep.

Activiteit(-en) *Planning*
De vorming van een streekomroep bevorderen 2017-2018

Bibliotheek
Het is wenselijk om de bibliotheek zodanig te veranderen dat dit beter aansluit bij de wensen en behoeften van de samenleving.

Activiteit(-en) *Planning*
Keuze maken profilering en decentralisering bibliotheek 2017 Q1
Starten transformatie bibliotheek naar aanleiding van onderzoek 2017-2018

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Media	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	216	208	1.951	1.951	1.951	1.951
Baten	-253	-238	-240	-240	-240	-240
Saldo van lasten en baten	**-37**	**-30**	**1.711**	**1.711**	**1.711**	**1.711**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Uitvoering groenprojecten
Het Groenstructuurplan helpt de balans tussen groen en bebouwing te bewaren. Het geeft op hoofdlijnen aan welk groen van belang is en waar de groenstructuur en de relatie tussen stad en land versterkt kunnen worden. Het plan garandeert het groene karakter van de gemeente in de toekomst.

Activiteit(-en)	*Planning*
Boomstructuur Nieuwstraat aanleggen	2017 Q1
Groenzone Heuvelweg aanleggen	

Groenbeheerplannen
Het Groenstructuurplan, het Beeldkwaliteitsplan en de bomennota bieden de uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van het groen. Deze plannen vormen de basis voor de uitwerking van de groenbeheerplannen per wijk.

Activiteit(-en)	*Planning*
Wijkgroenbeheerplan Bovenveen opstellen	2017

Uitvoering Waterplanprojecten (WRP)
Het Water- en Rioleringsplan is de basis voor de uitvoering van de gemeentelijke watertaken. Een duurzaam, robuust en kwalitatief goed watersysteem gaat in Leidschendam-Voorburg samen met een aantrekkelijke leefomgeving.

Activiteit(-en)	*Planning*
Waterspoorpark Veen- & Binckhorstpolder opleveren	2017 Q1
Waterplan 't Loo opleveren	2017 Q1

Spelen en sporten in de openbare ruimte
De gemeente heeft ruim 160 speel- en sportplekken in de openbare ruimte. Het Speelruimteplan bevat de visie op sporten en spelen in de buitenruimte. Het laat zien wat de gemeente de komende jaren met de sport- en speelplekken gaat doen. Bewoners en met name kinderen krijgen de gelegenheid om mee te denken over de nieuwe inrichting.

Activiteit(-en)	*Planning*
Uitvoeringsplan bij Speelruimteplan opstellen	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Meerjarenprogramma Duin, Horst en Weide
Samen met andere partners investeert de gemeente in de lokale, regionale en provinciale groenambities voor metropolitaan landschap Duin, Horst en Weide. Zo werkt de gemeente ook aan een aantrekkelijk groen en recreatief buitengebied.

Activiteit(-en)	*Planning*
Meerjarenprogramma Duin, Horst en Weide uitvoeren	2017 e.v.

Verbonden Partij(en)

Naam	**Dunea N.V.**
Doelstelling	Dunea N.V. Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland levert betrouwbaar drinkwater en beheert de duinen tussen Monster en Katwijk.
Activiteit	

Taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	6.677	7.242	5.933	6.078	6.062	6.099
Baten	-327	-101	-133	-133	-133	-133
Saldo van lasten en baten	**6.350**	**7.140**	**5.800**	**5.944**	**5.929**	**5.965**

Bedragen x € 1.000,-

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Programma Sport, cultuur en recreatie	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Sportbeleid en activering	778	634	764	639	590	590
Sportaccommodaties	4.511	5.679	4.536	4.628	4.868	4.908
Cultuurpres.,productie&participatie	2.609	2.668	574	574	574	574
Musea	580	653	760	765	765	765
Cultureel erfgoed	105	105	200	203	203	203
Media	216	208	1.951	1.951	1.951	1.951
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	6.677	7.242	5.933	6.078	6.062	6.099
Totaal Lasten	**15.475**	**17.189**	**14.717**	**14.838**	**15.014**	**15.090**
Baten						
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	-1.185	-1.289	-1.359	-1.361	-1.363	-1.366
Cultuurpres.,productie&participatie	-80	-49	-96	-67	-39	-39
Musea	-61	-73	-73	-73	-73	-73
Media	-253	-238	-240	-240	-240	-240
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-327	-101	-133	-133	-133	-133
Totaal Baten	**-1.907**	**-1.750**	**-1.902**	**-1.875**	**-1.849**	**-1.851**
Saldo van lasten en baten	**13.568**	**15.439**	**12.816**	**12.963**	**13.165**	**13.239**

Bedragen x € 1.000,-

Verschillenanalyse Begroting 2016 - Begroting 2017

Lasten

Binnen het programma Sport, cultuur en recreatie zijn de lasten in 2017 ten opzichte van de begroting 2016 gedaald. Dit wordt in taakveld sportaccommodaties hoofdzakelijk veroorzaakt doordat in 2016 sprake was van incidentele sloopkosten van zwembad De Fluit en als gevolg van de lagere kapitaallasten t.o.v. 2016. Binnen taakveld openbaar groen en (openlucht) recreatie nemen de lasten toe doordat meer wordt ingezet op het handhaven op nieuwe of gewijzigde regelgeving in de openbare ruimte. In 2016 wordt het groenstructuurplan afgerond, waarbij o.a. de bijdrage aan project Waterspoorpark wordt uitgegeven. Vanaf 2017 wordt gestart met cofinanciering van regionale groenprojecten uit het meerjarige uitvoeringsprogramma Duin, Horst en Weide.

Baten

De totale baten binnen het programma Sport, cultuur en recreatie zijn vrijwel gelijk gebleven ten opzicht van de begroting 2016.

Geplande investeringen

Programma	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
5. Sport, cultuur en recreatie	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
Investeringsvolume	**5.414**	**1.379**	**3.626**	**0**	**1.180**	**0**	**618**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

In 2017 is er van het investeringsvolume € 2,4 miljoen beschikbaar voor de Waterplanprojecten. Daarnaast wordt er 1,1 miljoen geïnvesteerd in sporthallen. Dit is opgesplitst in € 0,5 miljoen voor de turnvoorziening bij de Dijsselbloem en € 0,6 miljoen ter voorbereiding van de Maartenshal. Het restant betreft vervangingsinvesteringen van gemeentelijke sportvelden en speelvoorzieningen.

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
20	Niet sporters	%	2014	49,9	RIVM - Zorgatlas

Toelichting op indicator(en)

Deze indicator is wettelijk bepaald en staat gepubliceerd op Waarstaatjegemeente.nl. Het cijfer is landelijk gegenereerd en heeft betrekking op 2014.

Programma 6. Sociaal domein

Bekijk hier een overzicht van alle taken die onder dit programma vallen.

Hieronder volgen, per taakveld, alleen de beleidsspeerpunten. Indien onder een taakveld geen beleidsspeerpunt staat, worden uiteraard wel de reguliere werkzaamheden binnen dit taakveld uitgevoerd.

Programma Sociaal domein	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	80.452	84.596	75.831	75.714	74.742	74.431
Baten	-31.924	-32.884	-28.581	-28.588	-28.591	-28.591
Saldo van lasten en baten	**48.528**	**51.712**	**47.250**	**47.126**	**46.151**	**45.840**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Regionaal Doelgroepenvervoer
Het uitvoeringsprogramma doelgroepenvervoer Haaglanden beoogt meer efficiëntie in het doelgroepenvervoer en voordelen voor kwetsbare inwoners.

Activiteit(-en)	*Planning*
Trainingen in gebruik openbaar vervoer en vervoersmaatjes ontwikkelen	2017-2018
Andere mobiliteitsoplossingen zoals buurtbussen en kleinschalig OV ontwikkelen	2017-2018
Aansluiting van doelgroepenvervoer op starttijden dagbesteding verbeteren	2017-2018
Samenwerken in de regio bij, inkoop, beheer en de regie op het vervoer bevorderen	2017-2018

Mantelzorgondersteuning
Leidschendam-Voorburg ondersteunt mantelzorgers en vrijwilligers in hun werk

Activiteit(-en)	*Planning*
Lokale samenwerkingsstructuur voor mantelzorgondersteuning en respijtzorg realiseren	2017-2018
"Welzijn op recept" (doorverwijzing van huisarts naar welzijnsvoorzieningen) aanbieden	2017-2018
Samenwerking van organisaties die maatjesprojecten aanbieden bevorderen	2017

Maatschappelijke betrokkenheid
Inwoners en organisaties die zich betrokken voelen bij elkaar, dragen meer bij aan de samenleving. Het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid helpt daar bij.

Activiteit(-en)	*Planning*
Mogelijke rol wijkverenigingen via Maatschappelijk Verantwoord Verenigen (MVV) traject verkennen	2017 Q1
Trajecten Maatschappelijk verantwoord verenigen (MVV) stimuleren	2017
Project Wijkinitiatieven monitoren	2017 Q2

Acceptatie en emancipatie van LHBT'ers, in het bijzonder allochtonen en ouderen

Activiteit(-en)	*Planning*
Extra activiteiten bevorderen en opzetten	

Kulturhus Stompwijk
Voor het behoud van de basisvoorzieningen in Stompwijk investeren wij in een slimme combinatie van voorzieningen op het gebied van onderwijs, kinderopvang, welzijn en zorg, onder één dak; het Kulturhus.

Activiteit(-en)	*Planning*
Bouw Kulturhus starten	2017 Q3

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Maatschappelijke integratie Statushouders en Vluchtelingen

Activiteit(-en)	*Planning*
Zelfredzaamheid statushouders en vluchtelingen bevorderen	

Transformatie vrij-toegankelijke (welzijn en zorg) voorzieningen
Met het verbeteren van algemeen toegankelijke voorzieningen (wijkcentra, activiteitenaanbod, e.d.) kunnen meer inwoners meedoen en voor zichzelf zorgen

Activiteit(-en)	*Planning*
Plan "Gezonde Wijkaanpak" thema eenzaamheid uitvoeren	2017
Ontmoetingsplekken en laagdrempelige dagactiviteiten realiseren (o.a. voor dementerenden)	2017 Q3
Collectieve voorzieningen aanbieden ter preventie geestelijke gezondheidszorgproblemen jeugd en volwassenen	2017
Dementerenden en omgeving ontlasten / ontzorgen	2017

Maatschappelijke participatie Statushouders en Vluchtelingen
Participatie bevordert de wederzijdse acceptatie en vergroot de maatschappelijke kansen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Taallessen en trainingen ontwikkelen en aanbieden	2017
Pilot woningdelers Statushouders evalueren	2017 Q2

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Samenkracht en burgerparticipatie	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	5.866	6.530	7.106	7.267	7.082	7.006
Baten	-888	-793	-800	-808	-810	-810
Saldo van lasten en baten	**4.977**	**5.737**	**6.306**	**6.459**	**6.271**	**6.196**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.2 Wijkteams

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Preventieve ondersteuning jeugd
Preventie en vroegsignalering verminderen het beroep op de zware jeugdzorg.

Activiteit(-en)	*Planning*
Themagerichte trainingen gericht op preventie aanbieden	2017
Informele zorg en zorgnetwerken versterken	2017
Samenwerking van het Jeugdteam met Schoolmaatschappelijk werk verbeteren	2017
Extra aandacht schenken aan preventie aan statushouders tot 18 jaar	2017

Multidisciplinair jeugdteam
Met het multidisciplinaire Jeugdteam waarborgt de gemeente een deskundige toeleiding naar en inzet van hulp aan jongeren, conform de Jeugdwet.

Activiteit(-en)	*Planning*
Preventie en gebiedsgerichte aanpak en het integraal werken binnen het sociaal domein verstevigen	2017
Doorstroomcoach 18-/18+ inzetten	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Organisatie dienstverlening sociaal domein
Leidschendam-Voorburg wil uitstekende gemeentelijke dienstverlening bieden en verbetert zodoende ook de organisatie van de dienstverlening in het sociaal domein.

Activiteit(-en)	*Planning*
De organisatie van de toegang tot voorzieningen in het sociaal domein verbeteren	2017 Q1
Gebiedsgericht werken verder inrichten	2017
Eén centrale organisatie voor cliëntondersteuning in de Sociale Servicepunten doorontwikkelen	2017

Verbonden Partij(en)

Naam	**Inkoopbureau H-10**
Doelstelling	Het Inkoopbureau H-10 is een uitvoeringsorganisatie met efficient uitvoeren van de inkoop van (jeugd)zorg als taak. Kwaliteit van zorg,innovatie en slagkracht staan centraal.
Activiteit	Het Inkoopbureau H-10 is aangegaan voor de jaren 2015 tot en met 2017. In 2017 vindt besluitvorming het oog op besluitvorming overhet voorzetten of opheffen van de inkoopsamenwerking.

Taakveld Wijkteams	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	4.056	5.406	4.515	4.358	4.356	4.226
Baten	-408	-505	-293	-293	-293	-293
Saldo van lasten en baten	**3.647**	**4.901**	**4.222**	**4.065**	**4.063**	**3.933**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Bereik minimabeleid
De gemeente stimuleert inwoners met een laag inkomen om gebruik te maken van de regelingen die er voor hen zijn.

Activiteit(-en)	*Planning*
Doelgroep en intermediairs benaderen om bekendheid van de regelingen Minimabeleid te vergroten	

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	
Doelstelling	
Activiteit	

Taakveld Inkomensregelingen	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	33.650	34.195	30.652	30.509	30.260	30.249
Baten	-28.224	-29.344	-25.983	-25.983	-25.983	-25.983
Saldo van lasten en baten	**5.426**	**4.851**	**4.669**	**4.527**	**4.277**	**4.266**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.4 Begeleide participatie

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Beschut werken nieuwe stijl
Beschut werken is bedoeld voor mensen die door hun lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking veel begeleiding en aanpassingen van de werkplek nodig hebben.

Activiteit(-en)	*Planning*
Het structureel inbedden van de trajecten uit de pilot 'alternatief beschut werk'	2017 e.v.
Beschut werk en loonvormende arbeid (volgens de aantallen die de rijksoverheid noemt), organiseren	2017 e.v.

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Innovaties in het Sociaal Domein - Participatie
Bijstandscliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt (trede 1 en 2) krijgen de mogelijkheid om actief mee te doen in de maatschappij.

Activiteit(-en)	*Planning*
Investeren in persoonlijk contact van doelgroep Participatiewet met een grote afstand tot de arbeidsmarkt	2017 e.v.
De doelgroep Participatiewet naar vrijwilligerswerk of betaalde arbeid begeleiden	2017 e.v.

Verbonden Partij(en)

Naam	**Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk e.o. (DSW)**
Doelstelling	De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening. Doel is dat iedereen met een indicatie Wsw op het voor hem of haar haalbare niveau werkzaam is. DSW Rijswijk e.o. verzorgt de uitvoering van de wettelijk taak en legt zich daarnaast toe op re-integratie van bijstandsgerechtigden voor de deelnemende gemeenten.
Activiteit	Door gewijzigde wetgeving vindt er geen nieuwe Wsw instroom meer plaats en daalt het medewerkersbestand gestaag.In 2016 is gestart met een regionale toekomstvisie sociale werkvoorziening na 2018.

Taakveld Begeleide participatie	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	5.478	5.321	5.211	4.984	4.792	4.641
Baten	77	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**5.555**	**5.321**	**5.211**	**4.984**	**4.792**	**4.641**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Jeugdwerkgelegenheid en Onderwijs

Activiteit(-en)	*Planning*
Schooluitval tegen gaan (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid).	2017-2018
Jongerenvertegenwoordiging opzetten (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid).	2017-2018
Alle dienstverlening aan jongeren op elkaar aan laten sluiten (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid).	2017-2018
Alle werkloze jongeren in beeld brengen (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid).	2017-2018
Werkloze jongeren begeleiden naar school of werk (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid)	2017-2018

Re-integratie
Terugdringen tekort van het uitkeringsbudget en mensen aan het werk te helpen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Doorstroom van een WW-uitkering naar Participatiewet-uitkering beperken (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)	2017-2018
Jongeren tijdens zoektermijn al begeleiden (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)	2017-2018
Handhaving aan de poort (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)	2017-2018
Doelgroep van de Participatiewet en arbeidsbeperkten weer aan het werk helpen, ook deeltijd (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)	2017-2018
Werkgeversbenadering verder professionaliseren (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)	2017-2018
CV's worden in CV online geplaatst, zodat werkgevers zelf naar kandidaten kunnen zoeken (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)	2017-2018
Gemeente stimuleert werkgevers om werkzoekenden aan het werk te helpen (SROI)	2017-2018

VERWIJDEREN!!! Arbeidsparticipatie Statushouders en Vluchtelingen
Naast inkomensondersteuning krijgen statushouders begeleiding bij het vinden van werk of de weg daarnaartoe.

Activiteit(-en)	*Planning*

Arbeidsparticipatie statushouders en vluchtelingen
Naast inkomensondersteuning krijgen statushouders begeleiding bij het vinden van werk

of de weg daar naar toe.

Activiteit(-en) *Planning*
Statushouders deel laten nemen aan taaltrajecten met re-integratiedoeleinden
Statushouders deel laten nemen aan arbeidsontwikkelingstrajecten
Statushouders begeleiden in re-integratietrajecten en direct bemiddelen naar werk

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Arbeidsparticipatie	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	3.270	3.147	2.932	2.965	2.855	2.911
Baten	-518	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**2.752**	**3.147**	**2.932**	**2.965**	**2.855**	**2.911**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzienigen (WMO)

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Regeling eigen bijdrage voor maatwerkvoorzieningen
Het huidige beleid voor eigen bijdrage is voor bepaalde groepen inwoners een drempel om gebruik te maken van een voorziening.

Activiteit(-en) *Planning*
Beleid eigen bijdrage maatwerkvoorzieningen aanpassen

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Maatwerkvoorzienigen (WMO)	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	1.970	2.597	2.115	2.108	2.108	2.099
Baten	-6	-5	-5	-5	-5	-5
Saldo van lasten en baten	**1.964**	**2.592**	**2.110**	**2.102**	**2.103**	**2.094**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.71 Maatwerk dienstverlening 18+

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Meerkostenregeling
De gemeente organiseert de wettelijke financiële tegemoetkoming voor inwoners die extra kosten maken als gevolg van een beperking. De toegankelijkheid van de huidige regeling wordt als te beperkt ervaren.

Activiteit(-en)	*Planning*
Uitvoeren, monitoren en rapporteren over aangepaste meerkostenregeling	2017

Huishoudelijke ondersteuning (HO) en signalering
Na gesprekken met klanten, overleggen met zorgaanbieders, lokale politieke aandacht én juridische ontwikkelingen (uitspraak CrvB) heeft de gemeente besloten het beleid voor huishoudelijke ondersteuning aan te passen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Huishoudelijke ondersteuning vernieuwen met extra arrangementen	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Maatwerk dienstverlening 18+	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	10.749	14.254	10.547	10.757	10.538	10.546
Baten	-1.346	-2.235	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500
Saldo van lasten en baten	**9.402**	**12.018**	**9.047**	**9.257**	**9.038**	**9.046**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.72 Maatwerk dienstverlening 18-

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Ambulante Jeugdhulp
Dagbesteding is onderdeel van de gedecentraliseerde taken in het sociaal domein en helpt in de ontwikkeling van kinderen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Aan kinderen met een beperking en een normaal IQ en ook voor kinderen met een licht verstandelijke beperking, dagbesteding bieden	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**Inkoopbureau H-10**
Doelstelling	Het Inkoopbureau H-10 is een uitvoeringsorganisatie met efficient uitvoeren van de inkoop van (jeugd)zorg als taak. Kwaliteit van zorg,innovatie en slagkracht staan centraal.
Activiteit	Het Inkoopbureau H-10 is aangegaan voor de jaren 2015 tot en met 2017. In 2017 vindt besluitvorming het oog op besluitvorming overhet voorzetten of opheffen van de inkoopsamenwerking.

Taakveld Maatwerk dienstverlening 18-	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	13.902	11.018	10.290	10.383	10.368	10.370
Baten	-500	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**13.402**	**11.018**	**10.290**	**10.383**	**10.368**	**10.370**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (O)GGZ
De gemeente geeft uitvoering aan een verplichting die volgt uit het rapport van de commissie Dannenberg over de decentralisatie van beschermd wonen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Regionale kadernota beschermd wonen mede ontwikkelen en vaststellen	2017 Q1
Inloopfunctie (O)GGZ transformeren	2017 Q3

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	
Doelstelling	
Activiteit	

Taakveld Geëscaleerde zorg 18+	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	588	455	613	613	613	613
Baten	-110	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**478**	**455**	**613**	**613**	**613**	**613**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Gedwongen kader
Als vrijwillige jeugdhulp niet volstaat, wordt hulp uit het zogeheten gedwongen kader ingezet. Het gedwongen kader bestaat uit jeugdbescherming en jeugdreclassering. Bij jeugdbescherming zijn gezondheid en/of veiligheid in het geding. Bij jeugdreclassering is er sprake is van (verdenking van) een strafbaar feit".

Activiteit(-en)	*Planning*
Inzet van ambulante hulp bij het gedwongen kader (op basis van vrijwilligheid) bevorderen	2017

Infrastructureel Jeugd

De gemeente en zorgpartners zoeken naar een juiste balans in residentiële voorzieningen en ambulante zorg, vanwege het beroep op extramuralisering van de zorg.

Activiteit(-en)	*Planning*
Voldoende weekend- en vakantieplaatsen in logeer- en gezinshuizen contracteren	

Stojah
Stojah is momenteel werkgever voor een aantal medewerkers uit het Jeugdteam. De stichting stopt per 1 januari 2018.

Activiteit(-en)	*Planning*
Nieuwe werkgevers medewerkers Stojah contracteren	2017 Q2

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**Inkoopbureau H-10**
Doelstelling	Het Inkoopbureau H-10 is een uitvoeringsorganisatie met efficient uitvoeren van de inkoop van (jeugd)zorg als taak. Kwaliteit van zorg,innovatie en slagkracht staan centraal.
Activiteit	Het Inkoopbureau H-10 is aangegaan voor de jaren 2015 tot en met 2017. In 2017 vindt besluitvorming het oog op besluitvorming overhet voorzetten of opheffen van de inkoopsamenwerking.

Taakveld Geëscaleerde zorg 18-	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	923	1.672	1.850	1.770	1.770	1.770
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**923**	**1.672**	**1.850**	**1.770**	**1.770**	**1.770**

Bedragen x € 1.000,-

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Programma Sociaal domein	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Samenkracht en burgerparticipatie	5.866	6.530	7.106	7.267	7.082	7.006
Wijkteams	4.056	5.406	4.515	4.358	4.356	4.226
Inkomensregelingen	33.650	34.195	30.652	30.509	30.260	30.249
Begeleide participatie	5.478	5.321	5.211	4.984	4.792	4.641
Arbeidsparticipatie	3.270	3.147	2.932	2.965	2.855	2.911
Maatwerkvoorzienigen (WMO)	1.970	2.597	2.115	2.108	2.108	2.099
Maatwerk dienstverlening 18+	10.749	14.254	10.547	10.757	10.538	10.546
Maatwerk dienstverlening 18-	13.902	11.018	10.290	10.383	10.368	10.370
Geëscaleerde zorg 18+	588	455	613	613	613	613
Geëscaleerde zorg 18-	923	1.672	1.850	1.770	1.770	1.770
Totaal Lasten	**80.452**	**84.596**	**75.831**	**75.714**	**74.742**	**74.431**
Baten						
Samenkracht en burgerparticipatie	-888	-793	-800	-808	-810	-810
Wijkteams	-408	-505	-293	-293	-293	-293
Inkomensregelingen	-28.224	-29.344	-25.983	-25.983	-25.983	-25.983
Begeleide participatie	77	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	-518	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzienigen (WMO)	-6	-5	-5	-5	-5	-5
Maatwerk dienstverlening 18+	-1.346	-2.235	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500
Maatwerk dienstverlening 18-	-500	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18+	-110	0	0	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0
Totaal Baten	**-31.924**	**-32.884**	**-28.581**	**-28.588**	**-28.591**	**-28.591**
Saldo van lasten en baten	**48.528**	**51.712**	**47.250**	**47.126**	**46.151**	**45.840**

Bedragen x € 1.000,-

Verschillenanalyse Begroting 2016 - Begroting 2017

Lasten

Binnen het programma Sociaal domein zijn de lasten ten opzichte van de begroting 2016 gedaald. In het taakveld samenkracht en burgerparticipatie is er weliswaar sprake van een stijging van het budget als gevolg van het extra beschikbaar stellen van gelden voor burgerinitiatieven, maatschappelijke integratie van statushouders, pilot woningdelers en voor het versterken van de aanpak van dementie en structurele inbedden van ontmoetingscentra voor dementie. Door een afname van het zorgverbruik en een inkoopvoordeel bij de aanbesteding huishoudelijk hulp is er van een daling van de lasten. De budgetten van jeugdhulp zijn vanaf 2017 naar beneden bijgesteld als gevolg van de daling van de inkomsten uit de algemene uitkering gemeentefonds, zoals bekend geworden bij de publicatie van de meicirculaire.

Baten

De totale baten binnen het programma Sociaal domein zijn gedaald ten opzicht van de begroting 2016. Omdat minder inwoners een beroep doen op WMO ondersteuning, én de zorgkosten per cliënt lager zijn dan voor 2016 begroot zijn de inkomsten uit eigen bijdrage naar beneden bijgesteld.

Geplande investeringen

Programma	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
6. Sociaal domein	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
Investeringsvolume	**187**	**0**	**131**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

Het betreft investeringen in duurzaamheidsmaatregelen voor gemeentelijke panden met een wijkontwikkelingsfunctie die een slecht energielabel hebben.

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
21	Banen	Aantal per 1.000	2015	448,9	LISA

		inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar			
22	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	2012	2,91	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
23	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2012	6,01	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
24	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2015	63,7	CBS - Arbeidsdeelname
25	Leerlingen po met kans op achterstand	% 4 t/m 12 jarigen	2012	7,21	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
26	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2012	1,97	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
27	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2015	399,7	CBS - Participatie Wet
28	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2015	840	CBS - Participatie Wet
29	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2015	9,6	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
30	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2015	1,1	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
31	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2015	0,6	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
32	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	2015	405	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO

Toelichting op indicator(en)

Deze indicatoren zijn wettelijk bepaald en staan gepubliceerd op Waarstaatjegemeente.nl. De cijfers worden landelijk gegenereerd en hebben betrekking op verschillende jaren: 2012, 2014 en 2015. Daarmee wordt een verouderd beeld gegeven.

Programma 7. Volksgezondheid en milieu

Bekijk hier een overzicht van alle taken die onder dit programma vallen.

Hieronder volgen, per taakveld, alleen de beleidsspeerpunten. Indien onder een taakveld geen beleidsspeerpunt staat, worden uiteraard wel de reguliere werkzaamheden binnen dit taakveld uitgevoerd.

Programma Volksgezondheid en milieu	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	16.635	17.955	17.118	17.394	17.486	17.600
Baten	-17.288	-17.590	-17.634	-18.109	-18.371	-18.488
Saldo van lasten en baten	**-653**	**365**	**-516**	**-715**	**-885**	**-888**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 7.1 Volksgezondheid

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Bewustwording gezonde leefstijl
Een gezonde leefstijl is van positieve invloed op de fysieke en psychische gesteldheid van mensen. Hierdoor zullen zij minder vaak een beroep hoeven doen op maatschappelijke ondersteuning.

Activiteit(-en)	*Planning*
Plan van aanpak Gezonde Wijk en Gezond Gewicht ontwikkelen en uitvoeren	
Pilot Gezonde Wijkaanpak De Heuvel evalueren	

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**GGD Haaglanden**
Doelstelling	Efficiënt uitvoeren van taken die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid (Wpg) en de taken die met andere wetten aan de GGD zijn opgedragen.
Activiteit	Uitvoeren van de afgesproken taken en de GGD gaat een rol spelen op het gebied van toezicht op instellingen in het sociaal domein.

Taakveld Volksgezondheid	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	2.200	2.278	2.281	2.240	2.226	2.226
Baten	-212	0	0	0	0	0
Saldo van lasten en baten	**1.988**	**2.278**	**2.281**	**2.240**	**2.226**	**2.226**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 7.2 Riolering

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Maatregelen Bui vd Eeuw (Water- en Rioleringsplan)
Het Water- en Rioleringsplan heeft oog voor de effecten van klimaatverandering. Door berekeningen voor de Bui van de eeuw is er een beeld van het functioneren van de riolering en waterbergingen bij extreme neerslag. En kunnen maatregelen genomen worden om schade aan bebouwing te voorkomen.

Activiteit(-en)	*Planning*
Maatregelen Bui van de Eeuw uitvoeren	2017 e.v.

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam

Doelstelling

Activiteit

Taakveld Riolering	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	3.822	4.019	3.278	3.665	3.763	3.917
Baten	-4.765	-4.994	-4.835	-4.941	-5.203	-5.320
Saldo van lasten en baten	**-943**	**-975**	**-1.557**	**-1.276**	**-1.440**	**-1.403**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 7.3 Afval

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Grip op grondstoffen / Omgekeerd inzamelen
Het 'omgekeerd inzamelen' wordt vanaf 2017 in een periode van vijf jaar gefaseerd ingevoerd in de gemeente. Papier, GFT en plastic worden huis-aan-huis opgehaald. Voor restafval komen ondergrondse containers in de buurt. Avalex evalueert hoe de invoering verloopt.

Activiteit(-en)	*Planning*
Starten met omgekeerd inzamelen in de eerste wijk(en)	2017
Beleidsvisie milieustraten uitvoeren	2017 - 2019

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**Reinigingsbedrijf Avalex**
Doelstelling	Door een regionale organisatie van de afvalinzameling wil de gemeente schaalvoordelen behalen. De afvalinzameling is gericht op het inzamelen van grondstoffen. Dit betekent dat inwoners afval zoveel mogelijk gescheiden aanbieden.
Activiteit	In 2017 bespreekt het algemeen bestuur o.a. de verrekeningsystematiek en dienstverleningsovereenkomsten. De gemeente gaat meer aandacht vragen voor de governance van Avalex.

Taakveld Afval	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	8.426	8.350	8.906	8.827	8.827	8.827
Baten	-11.223	-11.295	-11.694	-12.074	-12.074	-12.074
Saldo van lasten en baten	**-2.796**	**-2.945**	**-2.788**	**-3.247**	**-3.247**	**-3.247**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Uitvoering duurzaamheidsagenda
De gemeente maakt samen met inwoners en bedrijven Leidschendam-Voorburg duurzamer. De gemeente investeert in een groene, energiezuinige en gezonde leefomgeving. Daarnaast stimuleert zij investeringen door particulieren en organisaties in duurzaamheid.

Activiteit(-en)	*Planning*
Duurzaamheidsagenda uitvoeren	2017-2020

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)**
Doelstelling	Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieuvergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/ complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.
Activiteit	

Taakveld Milieubeheer	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	1.228	2.348	1.786	1.790	1.795	1.790
Baten	-163	-227	-31	-20	-20	-20
Saldo van lasten en baten	**1.065**	**2.122**	**1.755**	**1.770**	**1.775**	**1.770**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Marktconsultatie crematorium
In 2017 vindt er een marktconsultatie plaats onder de geïnteresseerde partijen voor de realisatie van een crematorium. Op basis van deze marktconsultatie besluit de gemeente hoe de lijkbezorging in de gemeente in de toekomst wordt georganiseerd.

Activiteit(-en)	*Planning*
Marktconsultatie crematorium uitvoeren	2017

Gedenkparken
Door hun omvang, ligging en groene karakter kunnen de gemeentelijke begraafplaatsen meer zijn dan een plek om te rouwen. De gemeente wil de drie begraafplaatsen ontwikkelen tot gedenkparken met een hoogwaardige groene kwaliteit en ruimte voor nevenfuncties.

Activiteit(-en)	*Planning*
Gemeentelijke begraafplaatsen beheren	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Begraafplaatsen en crematoria	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	959	958	867	872	876	841
Baten	-925	-1.074	-1.075	-1.075	-1.075	-1.075
Saldo van lasten en baten	**34**	**-115**	**-208**	**-202**	**-199**	**-234**

Bedragen x € 1.000,-

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Programma Volksgezondheid en milieu	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Volksgezondheid	2.200	2.278	2.281	2.240	2.226	2.226
Riolering	3.822	4.019	3.278	3.665	3.763	3.917
Afval	8.426	8.350	8.906	8.827	8.827	8.827
Milieubeheer	1.228	2.348	1.786	1.790	1.795	1.790
Begraafplaatsen en crematoria	959	958	867	872	876	841
Totaal Lasten	**16.635**	**17.955**	**17.118**	**17.394**	**17.486**	**17.600**
Baten						
Volksgezondheid	-212	0	0	0	0	0
Riolering	-4.765	-4.994	-4.835	-4.941	-5.203	-5.320
Afval	-11.223	-11.295	-11.694	-12.074	-12.074	-12.074
Milieubeheer	-163	-227	-31	-20	-20	-20
Begraafplaatsen en crematoria	-925	-1.074	-1.075	-1.075	-1.075	-1.075
Totaal Baten	**-17.288**	**-17.590**	**-17.634**	**-18.109**	**-18.371**	**-18.488**
Saldo van lasten en baten	**-653**	**365**	**-516**	**-715**	**-885**	**-888**

Bedragen x € 1.000,-

Verschillenanalyse Begroting 2016 - Begroting 2017

Lasten

Binnen het taakveld Rioleringen is vanaf 2017 sprake van lagere kapitaallasten als gevolg van enerzijds een nieuwe fasering van de rioleringsinvesteringen conform het nieuwe Water- en rioleringsplan en anderzijds de verlaging van de kapitaallasten.
Daar tegenover is op het taakveld Afval sprake van een stijging van de lasten als gevolg van de hogere gemeentelijke bijdrage conform de gewijzigde begroting 2016 Avalex.

Na het opstellen van de Duurzaamheidsagenda in 2015, zijn niet alle incidenteel beschikbare budgetten in 2015 aangewend en daarom doorgeschoven naar 2016. Daarom zijn de lasten in 2016 hoger dan in 2017. Ook wordt in 2016 de voorbereidings- en onderzoeksfase van het project Sanering spoorweglawaai Laan van NOI afgerond, wat zorgt voor een lastenverlaging in 2017 binnen het taakveld Milieubeheer.
Binnen het taakveld Begraafplaatsen en crematoria zorgen de lagere kapitaallasten voor een daling van de geraamde lasten in verband met de verlaging van de kapitaallasten.

Baten

De toename van de baten in 2017 ten opzichte van de begroting 2016 wordt voornamelijk veroorzaakt door de toename van de opbrengsten afvalstoffenheffing op het taakveld Afval. In de tarieven 2017 van de afvalstoffenheffing is de hogere gemeentelijke bijdrage aan Avalex opgenomen. Het afvalstoffentarief is daarvoor verhoogd met 2%.
Binnen het taakveld Riolering vindt een verlaging van de opbrengst rioolheffing ten opzichte van 2017. Als gevolg van enerzijds een geactualiseerde fasering van de investeringskredieten vanuit het vernieuwde WRP en anderzijds lagere kapitaallasten t.o.v. 2016 als gevolg van de lagere omslagrente.

In 2016 ontvangen wij een incidentele bijdrage voor de voorbereidings- en onderzoeksfase van het project Sanering spoorweglawaai Laan van NOI. Als gevolg hiervan zijn de baten binnen het taakveld milieubeheer in 2016 hoger dan in 2017.

Geplande investeringen

Programma	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
7. Volksgezondheid en milieu	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
Investeringsvolume	**8.738**	**0**	**4.482**	**0**	**3.245**	**0**	**2.865**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

In 2017 wordt voor € 8,4 miljoen geïnvesteerd in de vervanging van riolering, welke zijn opgesplitst in rioleringsprojecten. Enkele grote projecten zijn: van Ruysdaellaan, van Deventerlaan e.o., Rietvink en Nieuwstraat. De overige investeringen betreffen vervangingsinvesteringen voor het grondwater en de maatregelen met betrekking tot de bui van de eeuw.

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
33	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2014	255	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval
34	Hernieuwbare elektriciteit	%	2014	0,5	RWS Leefomgeving

Toelichting op indicator(en)

Deze indicatoren zijn wettelijk bepaald en staan gepubliceerd op Waarstaatjegemeente.nl. De cijfers worden landelijk gegenereerd. De cijfers hebben betrekking op 2014.

Programma 8. Bouwen en wonen (VHROSV)

Bekijk hier een overzicht van alle taken die onder dit programma vallen.

Hieronder volgen, per taakveld, alleen de beleidsspeerpunten. Indien onder een taakveld geen beleidsspeerpunt staat, worden uiteraard wel de reguliere werkzaamheden binnen dit taakveld uitgevoerd.

Programma VHROSV	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	11.881	14.643	11.874	11.372	16.121	18.352
Baten	-9.539	-8.015	-7.316	-7.432	-12.067	-13.852
Saldo van lasten en baten	**2.342**	**6.628**	**4.559**	**3.939**	**4.054**	**4.500**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Omgevingswet
Naar verwachting wordt de Omgevingswet in 2019 ingevoerd. Bij de Kadernota is budget vrijgemaakt voor de voorbereiding op deze landelijke wetgeving. Dit gebeurt op basis van een programmaplan.

Activiteit(-en)	*Planning*
Programmaplan omgevingswet uitvoeren	2016 e.v.
Omgevingsvisie ontwikkelen	2017

Extra budget ruimtelijke initiatieven
De gemeente wil slagvaardig inspelen op de toename van het aantal ruimtelijke initiatieven en de kansen die dit biedt. Dit draagt bij aan een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente, een aantrekkelijke variatie woningen en woonmilieus en behoud van groene ruimte in bebouwd gebied.

Activiteit(-en)	*Planning*
Ruimtelijk initiatief stimuleren	2017-2019

Verbonden Partij(en)

Naam
Doelstelling
Activiteit

Taakveld Ruimtelijke ordening	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten	2.947	2.387	2.216	2.214	2.191	2.009
Baten	-556	-936	-691	-716	-716	-566
Saldo van lasten en baten	**2.390**	**1.452**	**1.526**	**1.498**	**1.475**	**1.443**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Ontwikkeling Duivenvoordecorridor
De ontwikkelstrategie voor de Duivenvoordecorridor draagt bij aan de duurzame

ontwikkeling van het gebied, een aantrekkelijke variatie woningen en woonmilieus voor iedereen en een aantrekkelijk groen en recreatief buitengebied.

Activiteit(-en)	*Planning*
Gefaseerde aanleg hoofdstructuur Duivenvoordecorridor starten	2017 Q2
Ontwikkelaar eerste deelgebied Duivenvoordecorridor contracteren	2017 Q2

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en)	*Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**VOF Leidschendam-Centrum**
Doelstelling	Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.
Activiteit	In 2017 geeft de gemeente gronden op de locaties Molenpad, Rijnlandlaan en Schoorlaan uit aan de ontwikkelcombinatie.

Taakveld Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	1.540	4.424	4.897	5.249	10.062	12.525
Baten	-8.005	-4.424	-4.897	-5.249	-10.062	-12.525
Saldo van lasten en baten	**-6.465**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Bedragen x € 1.000,-

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Speerpunten Bestaand Beleid

Speerpunten

Transformatie Klein Plaspoelpolder
De gemeente werkt vanuit haar publiekrechtelijke rol zoveel mogelijk mee aan de uitvoering van de ontwikkelvisie voor Klein Plaspoelpolder. Voor de Bilitonlocatie loopt de vergunningenprocedure voor de bouw van 38 woningen. In 2017 loopt de huurovereenkomst met Mebin a

Activiteit(-en)	*Planning*
Vergunningenprocedure KPP deellocatie 1 begeleiden	2017
Ruimtelijke uitnodiging KPP deellocatie 3 voorbereiden	2017
Planproces KPP 2017 begeleiden	2017

300 sociale huurwoningen
De gemeente gaat samen met woningcorporaties Vidomes en WoonInvest op de locaties Rijnlandlaan, De Star en Overgoo ongeveer 300 sociale huurwoningen bouwen. Dit gebeurt in samenspraak met omwonenden van de locaties. De nieuwe woningen zijn bedoeld voor starters, senioren, statushouders en studenten.

Activiteit(-en)	*Planning*
Eerste sociale huurwoningen opleveren	2017 Q4

Transformatie CBS-locatie
De gemeente werkt vanuit haar publiekrechtelijke rol zoveel mogelijk mee aan de uitvoering van de transformatie van de CBS-locatie. Het grootste leegstaande kantoorpand van Nederland transformeert komende jaren in een moderne, duurzame woonbuurt.

Activiteit(-en)	*Planning*
Transformatie CBS-locatie faciliteren	2017

Speerpunten Nieuw Beleid

Speerpunten

Activiteit(-en) *Planning*

Verbonden Partij(en)

Naam	**Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)**
Doelstelling	De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweerzorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.
Activiteit	De activiteiten van de VRH richten zich op de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH adviseert over brandpreventieve aspecten bij aanvragen om omgevingsvergunning. De VRH houdt bovendien toezicht in de realisatiefase van bouwwerken en op omgevingsvergunningen brandveilig gebruik en brandpreventieve voorzieningen in bestaande bouwwerken.

Taakveld Wonen en bouwen	**Rekening 2015**	**Begroting 2016**	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**
Lasten	7.394	7.832	4.762	3.908	3.868	3.818
Baten	-978	-2.655	-1.728	-1.468	-1.289	-761
Saldo van lasten en baten	**6.417**	**5.176**	**3.033**	**2.441**	**2.579**	**3.056**

Bedragen x € 1.000,-

Financiële samenvatting

Tabel van lasten en baten

Programma VHROSV	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Ruimtelijke ordening	2.947	2.387	2.216	2.214	2.191	2.009
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	1.540	4.424	4.897	5.249	10.062	12.525
Wonen en bouwen	7.394	7.832	4.762	3.908	3.868	3.818
Totaal Lasten	**11.881**	**14.643**	**11.874**	**11.372**	**16.121**	**18.352**
Baten						
Ruimtelijke ordening	-556	-936	-691	-716	-716	-566
Grondexploitatie (niet bedrijventerr.)	-8.005	-4.424	-4.897	-5.249	-10.062	-12.525
Wonen en bouwen	-978	-2.655	-1.728	-1.468	-1.289	-761
Totaal Baten	**-9.539**	**-8.015**	**-7.316**	**-7.432**	**-12.067**	**-13.852**
Saldo van lasten en baten	**2.342**	**6.628**	**4.559**	**3.939**	**4.054**	**4.500**

Bedragen x € 1.000,-

Verschillenanalyse Begroting 2016 - Begroting 2017

Lasten

De daling van de begrootte lasten in het programma volksgezondheid, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat binnen het taakveld wonen en bouwen de stedelijke vernieuwingsprojecten (ISV) grotendeels in 2016 worden afgerond. Deze projecten worden uitgevoerd met ontvangen doeluitkeringen en uit de bestemmingsreserve stedelijke vernieuwing gedekt. De afname van de lasten in 2017 op taakveld Wonen en bouwen worden grotendeels veroorzaakt door de afwikkeling stedelijk vernieuwingsprojecten in 2016.

Baten

Binnen taakveld ruimtelijke ordening vindt in 2016 de terugbetaling van de proceskosten plaats van de rechtszaak over staatsteun bij project Damcentrum. Hierdoor zijn de baten in 2016 hoger dan in 2017. Binnen het taakveld bouwen en wonen is meerjarig een fluctuatie zichtbaar. Dit komt omdat de inkomsten mede afhankelijk zijn van bouwleges voor projecten. In 2017 wordt rekening gehouden met de bouwleges voor projecten: Damcentrum, Plaspoelkade, Damcentrum Rijnlandstraat, Veurs College, Dijsselbloem, Vijverhof, Trampoline, Duivenvoordecorridor (1e tranche), Oosteinde en Sonneruyter.

Geplande investeringen

Programma	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
8. VHROSV	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
Investeringsvolume	**3.050**	**0**	**300**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

Het investeringsvolume van € 3,0 miljoen wordt volledig ingezet voor project Rietvink.

Verplichte indicatoren

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Waarde	Bron
35	Gemiddelde WOZ waarde	1.000 euro	2016	232	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
36	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2013	2,1	ABF - Systeem Woningvoorraad
37	Demografische druk (verhouding tussen enerzijds jongeren en ouderen en anderzijds bevolking 15-65 jaar)	%	2016	62,7	CBS - Bevolkingsstatistiek
38	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2016	631	COELO, Groningen
39	Gemeentelijke woonlasten	In Euro's	2016	693	COELO, Groningen

meerpersoonshuishouden

Toelichting op indicator(en)

Deze indicatoren zijn wettelijk bepaald en staan gepubliceerd op Waarstaatjegemeente.nl. De cijfers worden landelijk gegenereerd en hebben betrekking op verschillende jaren: 2013, 2015 en 2016.

Doelenboom

HD1	**1. Het bestuur en de gemeentelijke organisatie zijn er voor de inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen**
1.1	Inwoners en ondernemers zijn zeer tevreden over de gemeentelijke dienstverlening
1.1,1.3	Informatievoorziening
	Overstappen op landelijke voorzieningen voor topografie, handelsregister, WOZ-gegevens, kadaster en persoonsgegevens van inwoners
1.1	Tweede Kamerverkiezingen
	Organiseren Tweede Kamerverkiezingen op 15 maart 2017
1.1	Digitale dienstverlening
1	Website vernieuwen, in combinatie met klanttevredenheidsonderzoek
2	Nieuwe website beheren en onderhouden, met bijbehorende applicaties
3	Digitaal burgerpanel inrichten en in gebruik nemen
4	Papieren archief digitaliseren (Project Sprongsgewijs Digitaal)
1.2	Gemeente en inwoners participeren samen in beleidsontwikkeling en -uitvoering
1.3	Raad en inwoners worden goed geïnformeerd over planning en uitvoering van beleid
1.3	Planning & control
1	Beleidsadministratie en begroting volgens nieuwe systematiek opstellen
2	Nieuwe software voor de beleidsadministratie en begroting installeren
3	Vernieuwde beleidsadministratie en begroting doorontwikkelen
1.4	VERWIJDEREN!!! Privacy van inwoners en ondernemers wordt gegarandeerd
1.4	VERWIJDEREN!!! Inrichting integraal informatiemanagement
1.5	Algemene lastenverlaging voor inwoners en bedrijven met behoud van voorzieningen
1.5,1.6	Belastingtarieven
1.5	Precario belasting MKB
	Precario belasting MKB afschaffen
1.6	De lastendruk per belastingtarief onder het gemiddelde tarief in de regio Haaglanden
1.7	Structureel en op de lange termijn kostendekkende heffingen en leges door te voeren
HD2	**2. Een veilige gemeente**
2.2	Leidschendam-Voorburg is een veilige gemeente, waarin inwoners zich ook veilig voelen
2.2	Woninginbraken
	Maatregelen nemen om het aantal woninginbraken terug te brengen (Uitvoeringsprogramma Veiligheid 2016-2017)
2.2,6.1	Jeugdoverlast en -criminaliteit
	Maatregelen nemen om jeugdoverlast en -criminaliteit terug te dringen (Uitvoeringsprogramma veiligheid 2016-2017)
2.2	Buurtpreventie
	Buurtpreventieteams stimuleren en ondersteunen (Uitvoeringsprogramma Veiligheid 2016-2017)
2.2,6.1	Radicalisering
	Maatregelen nemen om radicalisering te voorkomen (Uitvoeringsplan Veiligheid 2016-2017)
2.2,7.5	Veiligheid ouderen
	Plan van aanpak Ouderen en Veiligheid uitvoeren
HD3	**3. Een goed bereikbare en verkeersveilige stad**
3.1	Een verkeersveilige stad
3.1,3.3,3.5	Project Bereikbaarheid Stompwijk
1	Stompwijkseweg reconstrueren
2	Aanleg 1e fase Verbindingsweg starten
3	Dr. van Noortstraat herinrichten
4	Aanleg 2e fase Verbindingsweg starten
3.1,3.3,3.4	Fietsnetwerk (Verkeer- en Vervoersplan)
	Aanpak Sportpark Duivesteijn uitvoeren
	Velostrada Appelgaarde - Populierendreef aanleggen
	Bewegwijzering verbeteren / fietsnetwerk promoten
3.1,3.3,3.4,3.5	Verkeersmaatregelen 2017 (Verkeer- en Vervoersplan)
	Extra maatregelen verkeersveiligheid op schoolroutes uitvoeren
	Regionale sterfietsroute aanleggen
	Fietspaden asfalteren
3.1,3.5	Gifvrije onkruidbestrijding op verharding

	Onkruid op verharding gifvrij bestrijden
3.1,3.3,3.5	Bereikbaarheid Leidschendam Centrum (Verkeer- en Vervoersplan)
	Bereikbaarheidsmaatregelen rond de Sluisbrug uitvoeren
3.1,3.2,3.3,3.4	Fietsparkeren (Verkeer- en Vervoersplan)
	Fietsenstallingen station 't Loo opleveren
3.2	Voldoende parkeergelegenheid
3.2,5.3	E-laadpalen in de openbare ruimte
	Uitbreiding e-laadnetwerk faciliteren
3.3	Wonen en werken zijn goed bereikbaar met fiets, auto en/of OV
3.4	Mensen gebruiken vaker de fiets en het OV en minder vaak de auto
3.5	Een gezond woon- en leefklimaat
HD4	**4. Een goede economische en voorzieningenstructuur**
4.1	Ruimte voor passende bedrijvigheid (commercieel en maatschappelijk) voor behoud van werkgelegenheid
4.2	Een economisch vitale stad
4.2,4.1,4.3,1.2	Economische agenda
	Economische Agenda uitvoeren Toekomst bedrijventerreinen verkennen Initiatieven sociaal ondernemerschap ondersteunen
4.2,4.1,4.3,4.5,1.2	Huygenskwartier Voorburg
	Quick Wins openbare ruimte Huygenskwartier realiseren Actieprogramma Huygenskwartier uitvoeren Planvorming gemeentelijke gebouwen Huygenskwartier verkennen/uitwerken Ondersteunende activiteiten Huygenskwartier uitvoeren
4.2,4.1,5.5	Leidsenhage
	Herontwikkeling Leidsenhage faciliteren
4.2,4.1,1.2	Ontwikkeling glastuinbouwgebied Meeslouwerpolder
	Gebiedsagenda Meeslouwerpolder uitvoeren
4.2,4.1,4.3	Evaluatie pilot mengvormen winkel en horeca
	Pilot mengvormen winkel en horeca evalueren
4.2,4.1,4.3	Agenda recreatie & toerisme
	Agenda recreatie & toerisme uitvoeren
4.2,4.1	Tijdrit Eneco-tour 2017
	Tijdrit Eneco-tour 2017 organiseren
4.2,4.1,8.1	Vlietdagen 2017
	Vlietdagen 2017 organiseren
4.2,4.3,3.5,5.5	Deelname Entente Florale 2017
	Deelnemen aan Entente Florale 2017
4.3	Ruimte voor activiteiten die bijdragen aan een aantrekkelijke, levendige woonomgeving
4.3	Krajicek playground
	Krajicek playground in Voorburg realiseren
4.3	Turnhal
	Bouw turnhal starten
4.3,6.2	Cultuurvisie
	Kunst en cultuur met onderscheidende iconen onderhouden Cultuurmenu voor scholen verbreden en verdiepen Cultureel initiatief in drie podia bundelen Culturele hotspots vormgeven Bijdragen aan initiatieven uit de creatieve industrie en het verenigingsleven (inzet Projectenpot Kunst en Cultuur). Masterplan theater Ludens toetsen
4.3	Musea (Cultuurvisie)
	Kunst en cultuur die buiten onze gemeente aandacht trekt en onderscheidend is in de regio promoten (Huygens' Hofwijck)

4.3	Gemeentelijke kunstcollectie (Cultuurvisie)
	Gemeentelijke kunstcollectie ontzamelen
4.3	Media (Cultuurvisie)
	De vorming van een streekomroep bevorderen
4.3,4.4,4.5,5.5	Forum Hadriani en de Vliet
	Aanlegsteiger Forum Hadriani realiseren
4.3,8.1,6.5,5.5,1.2	Spelen en sporten in de openbare ruimte
	Uitvoeringsplan bij Speelruimteplan opstellen
4.3,4.4,3.5,5.5	Meerjarenprogramma Duin, Horst en Weide
	Meerjarenprogramma Duin, Horst en Weide uitvoeren
4.3	Kulturhus Stompwijk
	Bouw Kulturhus starten
4.4	Aantrekkelijk groen en recreatief buitengebied
4.5	Goed beschermd en beleefbaar erfgoed
4.5	Cultureel erfgoed (Cultuurvisie)
	Erfgoedpodium oprichten
4.5,5.4	Limes in Leidschendam-Voorburg
	Romeinse Limes bekend en beleefbaar maken
4.6	Geen afname groene ruimte in bebouwd gebied
HD5	**5. Een groene en duurzame woonstad**
3.4	Mensen gebruiken vaker de fiets en het OV en minder vaak de auto
3.5	Gezond woon- en leefklimaat
3.5,5.2	Grip op grondstoffen / Omgekeerd inzamelen
	Starten met omgekeerd inzamelen in de eerste wijk(en)
	Beleidsvisie milieustraten uitvoeren
3.5,5.3,5.5,1.2	Uitvoering duurzaamheidsagenda
	Duurzaamheidsagenda uitvoeren
3.5	Marktconsultatie crematorium
	Marktconsultatie crematorium uitvoeren
3.5	Gedenkparken
	Gemeentelijke begraafplaatsen beheren
3.5,5.4	Maatregelen Bui vd Eeuw (Water- en Rioleringsplan)
	Maatregelen Bui van de Eeuw uitvoeren
4.4	Aantrekkelijk groen en recreatief buitengebied
4.4,3.5,5.5,4.6	Uitvoering groenprojecten
	Boomstructuur Nieuwstraat aanleggen
	Groenzone Heuvelweg aanleggen
4.4,3.5,5.5,4.6,1.2	Groenbeheerplannen
	Wijkgroenbeheerplan Bovenveen opstellen
4.5	Goed beschermd en beleefbaar erfgoed
4.6	Geen afname groene ruimte in bebouwd gebied
5.1	Aantrekkelijke variatie van woningen en woonmilieus voor iedereen
5.2	In 2020 of eerder de landelijke norm voor afvalscheiding halen
5.3	Duurzaam energiegebruik

5.4	Duurzaam, robuust en kwalitatief goed watersysteem
5.4,3.5,5.5	Uitvoering Waterplanprojecten (WRP)
	Waterspoorpark Veen- & Binckhorstpolder opleveren
	Waterplan 't Loo opleveren
5.5	Aantrekkelijke leefomgeving voor mens, plant en dier
5.5,5.1,1.1	Omgevingswet
1	Omgevingsvisie ontwikkelen
2	Programmaplan omgevingswet uitvoeren
5.5,5.1,4.6	Extra budget ruimtelijke initiatieven
	Ruimtelijk initiatief stimuleren
5.5,5.1	Transformatie Klein Plaspoelpolder
	Vergunningenprocedure KPP deellocatie 1 begeleiden
	Ruimtelijke uitnodiging KPP deellocatie 3 voorbereiden
	Planproces KPP 2017 begeleiden
5.5,5.1,1.2,7.4	300 sociale huurwoningen
	Eerste sociale huurwoningen opleveren
5.5,5.1,4.4	Ontwikkeling Duivenvoordecorridor
	Gefaseerde aanleg hoofdstructuur Duivenvoordecorridor starten
	Ontwikkelaar eerste deelgebied Duivenvoordecorridor contracteren
5.5,5.1	Transformatie CBS-locatie
	Transformatie CBS-locatie faciliteren
HD6	**6. Inwoners groeien gezond en veilig op en kunnen zich maximaal ontwikkelen**
6.1	Meer jeugd groeit op in een veilige omgeving
6.2	Inwoners ontdekken en ontwikkelen hun talenten en vaardigheden
6.2	Bibliotheek
	Keuze maken profilering en decentralisering bibliotheek
	Starten transformatie bibliotheek naar aanleiding van onderzoek
6.2	Cultuureducatie
	Regeling Cultuureducatie met Kwaliteit financieel ondersteunen
	Lokale culturele organisaties die bijdragen aan talentontwikkeling financieel ondersteunen
6.3	Jongeren bereiken het hoogste opleidingsniveau binnen hun capaciteiten
6.3	Integraal huisvestingsplan onderwijs 2015-2018
	Emmaüs en IKC opleveren
	Groen van Prinsterer opleveren
	Definitief ontwerp Trampoline vaststellen
	Definitief ontwerp Maartenshal vaststellen
	Definitief ontwerp De Wegwijzer vaststellen
	Voorlopig ontwerp Pius X vaststellen
	Bouw Dijsselbloem in combinatie met een gymzaal-turnhal starten
6.3,6.4,7.3,7.5,1.2	Jeugdwerkgelegenheid en Onderwijs
	Schooluitval tegen gaan (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid).
	Jongerenvertegenwoordiging opzetten (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid).
	Alle dienstverlening aan jongeren op elkaar aan laten sluiten (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid).
	Alle werkloze jongeren in beeld brengen (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid).
	Werkloze jongeren begeleiden naar school of werk (Actieplan Jeugdwerkgelegenheid)
6.3,6.1,6.2,6.4,6.5	Lokale Educatieve Agenda (LEA)
	De Lokale Educatieve Agenda (LEA) uitvoeren
6.4	Meer jongeren zijn goed voorbereid op de arbeidsmarkt
6.5	Meer inwoners hebben een gezonde leefstijl
6.5,6.2,8.1,4.3,4.4	Sport- en beweegvisie
	Het ontwikkeld sportaanbod voor incourante tijden monitoren
	(Financiële) drempels om te bewegen verlagen
	(Sport)verenigingen versterken door betere en bredere samenwerking en kennisdeling
	2 Fitnessplaatsen voor ouderen in de buitenruimte realiseren
	Actieplan aanpak van overgewicht uitvoeren
6.5,3.5	Bewustwording gezonde leefstijl

	Plan van aanpak Gezonde Wijk en Gezond Gewicht ontwikkelen en uitvoeren
	Pilot Gezonde Wijkaanpak De Heuvel evalueren
HD7	**7. Inwoners kunnen zo lang mogelijk regie over eigen leven houden en zelfstandig functioneren**
7.1	Meer inwoners redden zich zonder individuele ondersteuning van de gemeente
7.1	Regionaal Doelgroepenvervoer
	Trainingen in gebruik openbaar vervoer en vervoersmaatjes ontwikkelen
	Andere mobiliteitsoplossingen zoals buurtbussen en kleinschalig OV ontwikkelen
	Aansluiting van doelgroepenvervoer op starttijden dagbesteding verbeteren
	Samenwerken in de regio bij, inkoop, beheer en de regie op het vervoer bevorderen
7.1	Mantelzorgondersteuning
	Lokale samenwerkingsstructuur voor mantelzorgondersteuning en respijtzorg realiseren
	"Welzijn op recept" (doorverwijzing van huisarts naar welzijnsvoorzieningen) aanbieden
	Samenwerking van organisaties die maatjesprojecten aanbieden bevorderen
7.1,7.5,6.1,8.2,9.1,9.2	Preventieve ondersteuning jeugd
	Themagerichte trainingen gericht op preventie aanbieden
	Informele zorg en zorgnetwerken versterken
	Samenwerking van het Jeugdteam met Schoolmaatschappelijk werk verbeteren
	Extra aandacht schenken aan preventie aan statushouders tot 18 jaar
7.1,7.2,7.3	Re-integratie
	Doorstroom van een WW-uitkering naar Participatiewet-uitkering beperken (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)
	Jongeren tijdens zoektermijn al begeleiden (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)
	Handhaving aan de poort (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)
	Doelgroep van de Participatiewet en arbeidsbeperkten weer aan het werk helpen, ook deeltijd (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)
	Werkgeversbenadering verder professionaliseren (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)
	CV's worden in CV online geplaatst, zodat werkgevers zelf naar kandidaten kunnen zoeken (Plan van Aanpak Arbeidsmarktoffensief)
	Gemeente stimuleert werkgevers om werkzoekenden aan het werk te helpen (SROI)
7.2	Meer Inwoners kunnen zich financieel goed redden
7.2	Meerkostenregeling
	Uitvoeren, monitoren en rapporteren over aangepaste meerkostenregeling
7.4	Regeling eigen bijdrage voor maatwerkvoorzieningen
	Beleid eigen bijdrage maatwerkvoorzieningen aanpassen
7.3	Meer inwoners zijn aan het werk, bij voorkeur op een reguliere plek
7.3,7.5	Beschut werken nieuwe stijl
	Het structureel inbedden van de trajecten uit de pilot 'alternatief beschut werk'
	Beschut werk en loonvormende arbeid (volgens de aantallen die de rijksoverheid noemt), organiseren
7.2,7.1,7.5	Arbeidsparticipatie statushouders en vluchtelingen
1	Statushouders deel laten nemen aan taaltrajecten met re-integratiedoeleinden
2	Statushouders deel laten nemen aan arbeidsontwikkelingstrajecten
3	Statushouders begeleiden in re-integratietrajecten en direct bemiddelen naar werk
7.4	Meer mensen zijn in staat (begeleid) zelfstandig te wonen
7.4,7.1,8.3	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (O)GGZ
	Regionale kadernota beschermd wonen mede ontwikkelen en vaststellen
	Inloopfunctie (O)GGZ transformeren
7.5	Meer mensen zijn maatschappelijk zelfredzaam
7.5,7.2,8.3	Bereik minimabeleid
	Doelgroep en intermediairs benaderen om bekendheid van de regelingen
	Minimabeleid te vergroten
HD8	**8. Leidschendam-Voorburg is een solidaire en inclusieve gemeente**
8.1	Meer inwoners voelen zich betrokken bij elkaar, de buurt en of de gemeente
8.1,1.2	Maatschappelijke betrokkenheid
	Mogelijke rol wijkverenigingen via Maatschappelijk Verantwoord Verenigen (MVV) traject verkennen
	Trajecten Maatschappelijk verantwoord verenigen (MVV) stimuleren
	Project Wijkinitiatieven monitoren
8.1,7.1,7.5	VERWIJDEREN!! Vrij toegankelijke voorzieningen transformeren
8.3,7.1,7.2,7.3,7.5	VERWIJDEREN!!! Maatschappelijke integratie Statushouders en Vluchtelingen
8.1,7.5	Maatschappelijke participatie Statushouders en Vluchtelingen
	Taallessen en trainingen ontwikkelen en aanbieden
	Pilot woningdelers Statushouders evalueren

8.2	Er is ruimte voor verschillen
	Acceptatie en emancipatie van LHBT'ers, in het bijzonder allochtonen en ouderen
	Extra activiteiten bevorderen en opzetten
8.3	Minder inwoners ervaren belemmeringen mee te doen in de samenleving
8.3	Maatschappelijke integratie Statushouders en Vluchtelingen
	Zelfredzaamheid statushouders en vluchtelingen bevorderen
8.3	VERWIJDEREN!!! Beschut werken nieuwe stijl
8.3,7.1,7.3,7.5,9.2	Innovaties in het Sociaal Domein - Participatie
	Investeren in persoonlijk contact van doelgroep Participatiewet met een grote afstand tot de arbeidsmarkt
	De doelgroep Participatiewet naar vrijwilligerswerk of betaalde arbeid begeleiden
8.3,7.1,7.5	Transformatie vrij-toegankelijke (welzijn en zorg) voorzieningen
	Plan "Gezonde Wijkaanpak" thema eenzaamheid uitvoeren
	Ontmoetingsplekken en laagdrempelige dagactiviteiten realiseren (o.a. voor dementerenden)
	Collectieve voorzieningen aanbieden ter preventie geestelijke gezondheidszorgproblemen jeugd en volwassenen
	Dementerenden en omgeving ontlasten / ontzorgen
8.3,7.1,7.3,7.5,9.2	VERWIJDEREN!!! Arbeidsparticipatie Statushouders en Vluchtelingen
HD9	**9. Inwoners die hulp nodig hebben, krijgen de juiste hulp op tijd**
9.1	Een snelle, klantvriendelijke toeleiding naar de juiste hulp
9.1	Multidisciplinair jeugdteam
	Preventie en gebiedsgerichte aanpak en het integraal werken binnen het sociaal domein verstevigen
	Doorstroomcoach 18-/18+ inzetten
9.1,1.1	Organisatie dienstverlening sociaal domein
	De organisatie van de toegang tot voorzieningen in het sociaal domein verbeteren
	Gebiedsgericht werken verder inrichten
	Eén centrale organisatie voor cliëntondersteuning in de Sociale Servicepunten doorontwikkelen
9.1	Stojah
	Nieuwe werkgevers medewerkers Stojah contracteren
9.2	Effectieve ondersteuning, licht waar mogelijk, zwaar waar nodig
9.2	Gedwongen kader
	Inzet van ambulante hulp bij het gedwongen kader (op basis van vrijwilligheid) bevorderen
9.2	Huishoudelijke ondersteuning (HO) en signalering
	Huishoudelijke ondersteuning vernieuwen met extra arrangementen
9.2	Ambulante Jeugdhulp
	Aan kinderen met een beperking en een normaal IQ en ook voor kinderen met een licht verstandelijke beperking dagbesteding bieden
7.4	Infrastructureel Jeugd
	Voldoende weekend- en vakantieplaatsen in logeer- en gezinshuizen contracteren
9.3	Kwalitatief goede en rechtmatige hulp
9.3	VERWIJDEREN!!! Ambulante Jeugdhulp

Paragrafen

Grondbeleid

Algemeen
Deze paragraaf gaat in op het grondbeleid van de gemeente in juridische, strategische en financiële zin. Eerst worden de lopende grondexploitaties besproken, de hierbij behorende risicoprofielen en mutaties ten aanzien van de te treffen voorzieningen.

Beleidsmatige verankering
Nota Grondbeleid en Nota Grondprijsbeleid
De gemeente beschikt over een Nota Grondbeleid die aansluit op de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en de hierin opgenomen Grondexploitatiewet (Grexwet). Het gemeentelijke uitgangspunt is faciliterend grondbeleid, dat uitgaat van een private grondexploitatie en toepassing van kostenverhaal voor gemeentelijke inzet. Alleen onder bepaalde voorwaarden, die in de Nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor actief grondbeleid, waarbij sprake is van een gemeentelijke grondexploitatie, open. In essentie gaat de Nota Grondbeleid dus in op de gemeentelijke rol bij ruimtelijke ontwikkelingen. Momenteel vindt een actualisatie van de Nota Grondbeleid plaats.
Naast de Nota Grondbeleid kent de gemeente ook een Nota Grondprijsbeleid. De Nota Grondprijsbeleid gaat in op de wijze, waarop de gemeente bij gemeentelijke grondverkoop de grondprijs bepaald. De raad heeft in december 2015 een geactualiseerde versie van de Nota Grondprijsbeleid vastgesteld.

Grondexploitaties: resultaten, risico's en voorzieningen

Lopende grondexploitaties
In 2017 is er sprake van één lopende (gemeentelijke) grondexploitatie: de Duivenvoordecorridor (DVC). Daarnaast participeert de gemeente via een VOF in een publiek-private grondexploitatie voor het project Leidschendam-centrum; zie hiervoor de paragraaf verbonden partijen. De gemeente actualiseert de grondexploitatie Duivenvoordecorridor vanaf 2014, gezien de financiële omvang en marktdynamiek, in principe twee maal per jaar.

Onderstaand wordt kort ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen ten aanzien van deze grondexploitaties. Tevens wordt kort ingegaan op de mutaties ten aanzien van de voor de grondexploitatie te treffen voorziening en het bijbehorende risicoprofiel. Alvorens de resultaten per exploitatie te bespreken, volgt eerst een korte toelichting op het begrip ‘verliesvoorziening’ en de wijze waarop het ‘risicoprofiel’ is bepaald.

Verliesvoorziening van de grondexploitatie
Ter afdekking van het verwachte verlies is per grondexploitatie een voorziening gevormd. Deze voorziening omvat de eindwaarde van het verwachte verlies. De eindwaarde is gelijk aan het resultaat dat de grondexploitatie naar verwachting per einde looptijd kent.

Gewijzigde regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
De commissie BBV stelt regels op met betrekking tot de inrichting van de gemeentelijke financiën en de verslaglegging hierover. Ten aanzien van grondexploitaties wordt met ingang van 2017 een aantal van deze regels verzwaard. De voornaamste hebben betrekking op de maximering van de looptijd van de grondexploitatie, de maximering van de disconteringsrente en de wijze waarop rente wordt toegerekend. De grondexploitatie Duivenvoordecorridor 2016 heeft reeds op deze regelgeving ingespeeld. Met ingang van de herziening van 2017 zal in de rapportage en de besluitvorming daarover, expliciet aandacht worden besteed aan de nieuwe regelgeving.

Vaststelling risicoprofiel
Aangezien de risico’s bij ruimtelijke projecten substantieel kunnen zijn, is het van groot belang om deze te beheersen. Daarom wordt bij de herzieningen jaarlijks per project een uitgebreide inventarisatie van zowel de positieve als van de negatieve risico’s uitgevoerd, wat leidt tot een concreet overzicht van de risico’s. Ook waardeert de gemeente door middel van scenariostudies het risicoprofiel financieel (op contante waarde). Door dit risicoprofiel financieel te waarderen is immers ook de aanslag op het weerstandsvermogen inzichtelijk.

Toelichting resultaten grondexploitaties
Onderstaand volgt een toelichting van de resultaten van de grondexploitaties op basis van de (eerste) herziening 2016. Daarna wordt per project ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen in 2017. Voor de volledigheid is in deze tabel ook het project Leidschendam-centrum opgenomen. De gemeente

voert hier zelf geen actieve grondexploitatie, maar heeft wel gronden verworven, waarvan de boekwaarde op de balans staat.

De tabel start met een overzicht per grondexploitatie van de boekwaarde per 1 januari 2016. Ook zijn de in 2016 verwachte inkomsten en uitgaven opgenomen, waardoor de verwachte boekwaarde per 31 december 2016 ontstaat. Daarnaast geeft de tabel een overzicht van de verwachte inkomsten en uitgaven (excl. prijsstijgingen en rentelasten). Wanneer hierbij ook de toekomstige prijsstijgingen en rentelasten worden opgeteld, komt men op het resultaat per datum afsluiting. De laatste regel geeft het contant gemaakte resultaat weer. Dit is het resultaat per peildatum 31-12-2016, waarbij rekening is gehouden met rente en prijsstijgingen. In de toelichtingen per grondexploitatie wordt het verschil met vorig jaar toegelicht.

	Duivenvoor-decorridor	Leidschendam -centrum	Totaal
Boekwaarde per 1-1-2016	*29.764 N*	*5.856 N*	*35.620 N*
Verwachte inkomsten in 2016	0	1.414	1.414
Verwachte uitgaven in 2016	3.391	0	3.391
Verwachte boekwaarde per 31-12-2016	*33.155 N*	*4.442 N*	*37.597N*
Nog te realiseren inkomsten (excl. prijsstijgingen en rente)	49.132	4.442	53.574
Nog te realiseren uitgaven (excl. prijsstijgingen en rente)	23.152	0	23.152
Saldo te realiseren prijsstijging en rente	5.213 N	0	5.213 N
Resultaat op eindwaarde per datum afsluiting	12.388 N	0	12.388 N
Resultaat op contante waarde per 31-12-2016	**9.963 N**	**0**	**9.963 N**

(bedragen x € 1.000)

1. Duivenvoordecorridor

Algemeen

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft samen met de provincie Zuid-Holland, Rijk en buurgemeente Voorschoten de ambitie om het karakteristieke landschap tussen beide gemeenten te behouden en te versterken. Dit gebied noemt men de 'Duivenvoordecorridor'.

Context ontwikkelingen 2016

Eind 2015 is de essentiekaart voor de Nieuwe Duivenvoordecorridor vastgesteld. De eerste herziening van de grondexploitatie Nieuwe Duivenvoordecorridor 2016 is een uitwerking hiervan en dient als uitgangspunt voor deze begroting.
In 2016 is met de vaststelling van de ruimtelijke uitnodiging een nieuwe stap gezet om de Nieuwe Duivenvoordecorridor tot ontwikkeling te brengen. De ruimtelijke uitnodiging is gebaseerd op de essentiekaart en bevat kaders voor de ontwikkeling van de Nieuwe Duivenvoordecorridor. Naast deze kaders doet de ruimtelijke uitnodiging ook uitspraken over de gemeentelijke ambities met betrekking tot de verschillende plandelen en waarop toekomstige plannen vanuit de markt voor deze delen worden beoordeeld.
Ook zijn de kassen van kwekerij De Bosrand gesaneerd en verricht de gemeente voorbereidend archeologisch en bodemonderzoek.

NB: Ten tijde van het schrijven van deze begroting werkt de gemeente aan de tweede herziening van de grondexploitatie Nieuwe Duivenvoordecorridor. Deze herziening, die in december ter vaststelling aan de raad wordt aangeboden, geeft onder meer inzicht in de effecten van de ruimtelijke uitnodiging.

Ontwikkelingen 2017

In 2017 zet de gemeente verder in op het op de markt brengen van de Nieuwe Duivenvoordecorridor. Om dit voor te bereiden voert de gemeente de resterende bodemonderzoeken uit. Daarnaast werkt de gemeente de hoofdinfra- en hoofdgroenstructuur nader uit. Ook neemt de gemeente verdere stappen in het op de markt brengen van het plan.

GREX 2016

Resultaat
Het resultaat van de grondexploitatie bedraagt ca. -/- € 9,8 mln. op contante waarde per 1-1-2016. Opgemerkt wordt dat het resultaat van de grondexploitatie sterk afhankelijk is van de te realiseren verkoopprijzen van het te realiseren woningbouwprogramma. Deze verkoopprijzen zijn ingeschat door externe deskundigen. Omdat de ingeschatte verkoopprijzen prognoses betreffen en op dit moment niet met zekerheid zijn vast te stellen, is een bandbreedte waarneembaar. Deze bandbreedte vertaalt zich in een grondexploitatieresultaat variërend van ca. -/- € 3,6 mln. tot ca. -/- € 15,8 mln. op contante waarde per 1-1-2016. Het berekende grondexploitatieresultaat van ca. -/- € 9,8 mln. is het midcase scenario. Het risico op lagere verkoopprijzen en daarmee een lager grondexploitatieresultaat ten opzichte van het midcase scenario is opgenomen in de risicoanalyse. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de Openbare samenvatting 'Herziening grondexploitatie Nieuwe Duivenvoordecorridor 2016'. Het betreft de eerste herziening van 2016.
Omdat het resultaat op contante waarde jaarlijks met de disconteringsrente dient te worden verhoogd, komt het resultaat op contante waarde per 31-12-2016 uit op ca. -/- € 10,0 mln.

Risicoprofiel
Op de GREX 2016 is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is bepaald door middel van scenarioanalyses en berekend op ca. € 6,3 mln. op contante waarde per 1-1-2016. Na oprenting bedraagt het risicoprofiel op peildatum 1-1-2017 ca. € 6,4 mln. op contante waarde. Voor een nadere toelichting op het risicoprofiel en de risicoanalyses verwijzen wij naar de ‘openbare bijlage van de GREX 2016’.

Verliesvoorziening
Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat de verliesvoorzieningen *tenminste* op balansdatum van het lopende jaar voldoende moeten zijn om de verwachte tekorten te dekken op grondexploitaties. Voor de Jaarrekening 2015 geldt hiervoor het berekende tekort op contante waarde per 1-1-2017. Op basis van voorliggende grondexploitatie zal, uitgaande van het mid-case scenario, een verliesvoorziening getroffen dienen te worden ter grootte van *minimaal* ca. € 10,0 mln., zijnde het tekort op de grondexploitatie op contante waarde per 31-12-2016.

Daarnaast dient echter rekening te worden gehouden met toekomstige oprenting van de verliesvoorziening, zodat deze op einddatum (31-12-2027) de omvang van het resultaat op eindwaarde heeft bereikt. De gemeente houdt bij het treffen van de verliesvoorziening rekening met deze toekomstige oprenting. Dit betekent dat de getroffen verliesvoorziening voor de GREX NDVC ca. € 12,4 mln. bedraagt en hiermee het verwachte tekort op einddatum afdekt.

2. Leidschendam-centrum
Grondexploitatie VOF Leidschendam-centrum
Voor het project Leidschendam-centrum is een VOF opgericht, waarin de gemeente een aandeel van 50% heeft (zie ook paragraaf ‘verbonden partijen’). De Ontwikkelingscombinatie Schouten & de Jong Bouwfonds, bestaande uit Schouten & De Jong Projectontwikkeling B.V. en BPD Ontwikkeling B.V. (hierna SJB) heeft eveneens een aandeel van 50%. In financiële zin heeft de gemeentelijke deelname tot gevolg dat de gemeente voor 50% deelt in het exploitatieresultaat van de VOF. De grondexploitatie van de VOF Leidschendam-centrum kent per 31-12-2015 een positief resultaat op contante waarde.

Op basis van aanvullende afspraken uit 2013 en 2016 vinden de grondleveringen aan de ontwikkelende partijen plaats op vastgestelde momenten en tegen vastgestelde grondprijzen. Daarnaast is afgesproken dat de rentelasten voor rekening komen van SJB. Zowel de opbrengsten als de hoogte van de rente vormen hiermee geen risico meer voor de grondexploitatie van de VOF. Wel is er nog een risico op de hoogte van de (restant) kosten voor civieltechnische werkzaamheden, maar hiervoor is in de grondexploitatie reservering voor onvoorziene kosten beschikbaar.

In 2017 vinden drie grondleveringen plaats. Het gaat hierbij om percelen aan het Molenpad, de Rijnlandstraat en de Schoorlaan. De laatste grondlevering vindt uiterlijk medio 2019 plaats.

Financiële afwikkeling tussen gemeente en VOF
In opdracht van de VOF heeft de gemeente gronden verworven in het gebied. Daarnaast draagt de VOF in opdracht van de gemeente zorg voor het woon- en bouwrijp maken van deze gronden. De boekwaarden van deze gronden, inclusief de bijkomende kosten, staan daarom op de balans van de

gemeente. Hier tegenover staat een schuld van de gemeente aan de VOF in de vorm van een door de VOF aan de gemeente verstrekte geldlening.

De gemeente verkoopt in delen de gronden aan de VOF. De opbrengsten uit deze verkopen worden gebruikt om de lening af te lossen. Aan het einde van het project is de lening geheel afgelost met de verkoopopbrengsten.

Nieuwe grondexploitaties

In de nabije toekomst worden binnen de gemeente ruimtelijke ontwikkelingen voorzien. Voor zover deze betrekking hebben op de (her)ontwikkeling van bij de gemeente in bezit zijnde gronden zal per situatie, op basis van een te formuleren ontwikkelstrategie, bepaald worden of opening van een grondexploitatie opportuun is.

Nog niet in exploitatie genomen gronden

Er is geen sprake van nog niet in exploitatie genomen gronden bij de gemeente. Deze balanspost is ook, als gevolg van gewijzigde wetgeving, niet meer in gebruik.

Onderhoud Kapitaalgoederen

Algemeen

Deze paragraaf bevat het beleid ten aanzien van het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Aan de orde komen het integraal Beheerkwaliteitplan (Bkp) met de onderliggende plannen en het gemeentelijk gebouwenbestand. Aan het einde van de paragraaf is een tabel met kerncijfers en een overzicht van de in de begroting 2017 en meerjarenramingen 2018-2020 geraamde onderhoudskosten van de kapitaalgoederen opgenomen. Het beleid ten aanzien van (de kwaliteit van) het onderhoud van kapitaalgoederen is direct van invloed op de jaarlijkse lasten die daarmee zijn gemoeid.

Integraal Beheerkwaliteitplan

Kwaliteit en variëteit van de leefomgeving zijn belangrijke uitgangspunten voor de leefbaarheid van de omgeving. Het Bkp voorziet in instrumenten waarmee de kwaliteit van de fysieke omgeving op een eenduidige manier vastgesteld kan worden. Binnen dit kwaliteitsbeleidskader worden gebieden getypeerd en gekoppeld aan gewenste kwaliteitsbeelden. Het Bkp is dus het overkoepelende plan van de verschillende beleid- en beheerplannen voor bijvoorbeeld wegen, rioleringen, waterbeheer, groen, openbare verlichting, enz. Het BKP is in 2016 of wordt uiterlijk in 2017 geactualiseerd ivm met bijvoorbeeld wijzigingen in het Damcentrum, Leidsenhage en Huygenskwartier Op de onderliggende plannen wordt hierna ingegaan. De financiële consequenties voortvloeiende uit het Bkp zijn verwerkt in de verschillende beheerplannen en in de begroting 2017. De beeldkwaliteit van de openbare ruimte wordt gemonitord conform de landelijke CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in grond-, water- en wegenbouw) beeldmeetlatten. Dit is landelijk een methode die aansluit op beheerssystemen en onderhoudsbestekken. In 2015 is het monitoringsplan herzien waarbij 1 x per maand de openbare ruimte wordt gemonitord op de behaalde beeldkwaliteit.

Overzicht beheerplannen begrotingsjaar 2017

Beheerplannen	Bestuurlijk vastgesteld d.d.	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Opmerking
Wegen	2017	2017 – 2021		Vaststelling Q1 2017
Kunstwerken	2017	2017 – 2021		Vaststelling Q3 2017
Beschoeiingen en duikers	2017	2017 – 2021		Vaststelling Q3 2017
Watergangen (WRP)	2015	2015 - 2021	Ja	
Riolering (WRP)	2015	2015 - 2021	Ja	
Groenbeheerplan Wijk ‘t Lien	2013	2013 - 2017	Ja	
Groenbeheerplan Wijk de Rietvink	2013	2013 - 2017	Ja	
Groenbeheerplan Wijk Leidschendam-Zuid/Zeeheldenwijk	2015	2015 - 2019	Ja	
Groenbeheerplan Wijk Voorburg West	2016	2016 - 2020	Ja	
Groenbeheerplan Wijk Park Leeuwenbergh	2016	2016 - 2020	Ja	
Speelvoorzieningen	2016	2016 - 2025	Ja	
Openbare verlichting	2016	2016 - 2020	Ja	
Verkeersregelinstallaties	2016	2016 - 2025	Ja	
Verkeersvoorzieningen	2016	2016 - 2020		Vaststelling Q4 2016
Gebouwen	2015	2015 - 2020	Ja	

Wegen
Het beleid ten aanzien van wegen ligt vast in het Bkp. In 2017 vormen de technische inspecties, die in het najaar van 2016 zijn uitgevoerd, de belangrijkste input voor de te leveren beheer inspanning. Daarnaast zijn ook de uitkomsten van de schouwen gebruikt bij het opstellen van de uitvoeringsplannen. Tevens wordt in 2017 een beheerplan wegen opgesteld. Na bestuurlijke vaststelling zal dit beheerplan o.a. de input leveren om te bezien of er een andere wijze van financiering tot de mogelijkheden behoort. Het onderhoudsprogramma elementenverharding wordt voor de gehele gemeente Leidschendam-Voorburg berekend en vastgesteld. Het jaarprogramma voor elementen- en asfaltverhardingen is in eerste kwartaal van 2017 beschikbaar. Zowel uit de technische inspecties voor het wegbeheerprogramma als uit het schouwen in het kader van het Bkp blijkt dat het kwaliteitsniveau aan de gestelde normen (gemiddeld niveau B) van veiligheid en beeldkwaliteit voldoet.

Kunstwerken
De kunstwerken voldoen aan de gemeentelijke kwaliteitseisen. In 2017 wordt een beheerplan kunstwerken opgesteld tezamen met beschoeiingen en duikers. Na bestuurlijke vaststelling zal dit beheerplan de input vormen voor de uit te voeren maatregelen in 2017 en verder. Bij gebruik van houten onderdelen zal gebruik worden gemaakt van FCS-gekeurd hout. Bij overige onderdelen zal steeds een onderhoudsvrije of onderhoudsarme keuze worden gemaakt.

Riolering en (grond)water
Gemeenten hebben een steeds grotere rol bij het beheer van regen- en grondwater in bebouwd gebied. De gemeente is verantwoordelijk voor transport en verwerking van water in het openbaar gebied. Het nieuwe Water en Rioleringsplan 2016-2021 (WRP) is in december 2015 vastgesteld door de gemeenteraad. Dit WRP vervangt het afgelopen Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) en Waterplan. In het WRP zijn het gemeentelijke beleid en de maatregelen opgenomen om aan de vigerende milieuwetgeving te voldoen en bevat het aanleggen, vervangen en verbeteren van riolering, drainage, gemalen en duikers en de financiële dekking.

In 2017 worden het beleid en de maatregelen, zoals opgenomen in het WRP in lijn met de vigerende milieuwetgeving gecontinueerd. Hiermee wordt een sterke kwalitatieve bijdrage geleverd aan het beleidsuitgangspunt dat het water in de gemeente een bijdrage levert aan de waterkwaliteit, de kwaliteit van de leefomgeving en ecologische waarden. Indien de bestaande riolering op basis van onderhoudsstaat vervangen dient te worden is het een beleidsuitgangspunt dat, waar technisch en ruimtelijk mogelijk, een gescheiden stelsel wordt aangelegd. Speciale aandacht gaat naar het zoveel mogelijk voorkomen van schade bij water op straat als gevolg van extreme neerslag (bui van de eeuw). Als de te verwachte grondwaterstanden daar aanleiding toe geven wordt ook drainage aangelegd. Het afkoppelen komt voor rekening van de gemeente tenzij er een samenwerking van gezamenlijke belangen speelt met andere partijen in de waterketen. Bij rioolvervangingen wordt nadrukkelijk de afstemming met overige infrastructurele disciplines gezocht en zo mogelijk op buurt of wijkniveau gewerkt. Bij de inrichting van het openbaar gebied speelt het voorkomen van schade door wateroverlast door extreme neerslag mee.

Stedelijk Waterbeheer
In 2015 zijn met het Hoogheemraadschap van Delfland en het Hoogheemraadschap van Rijnland nadere afspraken gemaakt over samenwerking bij het beheer (baggeren) van het stedelijk water. Het uitgangspunt van verdere besprekingen is dat Rijnland en Delfland het beheer van alle gemeentelijke watergangen in opdracht van de gemeente uit gaat voeren.
De voorbereiding en uitvoering van baggerwerkzaamheden van de 3 partijen zijn al vanaf 2013 beter afgestemd. In 2011 is een Bagger- en Beschoeiingenplan 2011-2020 uitgewerkt en in een uitvoeringsplanning geëffectueerd. In 2017 zal de uitvoering ervan worden gecontinueerd waarbij de realisatie meer gericht zal zijn op het omzetten van harde beschoeiingen tot meer natuurvriendelijker oevers. Waar mogelijk worden deze werkzaamheden integraal met overige beheermaatregelen in de buitenruimte uitgevoerd.

De visie van het gemeentelijke waterplan is vertaald naar concrete projecten c.q. maatregelen op het gebied van stedelijk waterbeheer. Deze projecten maken zoveel mogelijk deel uit van de herinrichting van wijken en worden zoveel mogelijk gefinancierd uit beheergelden. Daarnaast worden

in het WRP onderzoeksprojecten opgenomen. Waar dit wettelijk gezien mogelijk is, vindt financiering via de rioolheffing plaats. De overige projecten komen ten laste van de algemene middelen.

Waterplan. In het WRP zijn het gemeentelijke beleid en de maatregelen opgenomen om aan de vigerende milieuwetgeving te voldoen en bevat het aanleggen, vervangen en verbeteren van riolering, drainage, gemalen en duikers en de financiële dekking.

Groen

Het Groenstructuurplan biedt met het Bkp en de in 2013 vastgestelde bomennota de uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van het groen. Deze plannen vormen de basis voor de uitwerking van de wijkgroenbeheerplannen. Het wijkgroenbeheerplan voor 't Lien/De Rietvink is in juni 2013 vastgesteld door het college. In 2017 worden de renovatiemaatregelen die hierin worden voorgesteld, uitgevoerd. Het wijkgroenbeheerplan voor Leidschendam-Zuid/Zeeheldenwijk en het wijkgroenbeheerplan voor Voorburg West is in 2015 vastgesteld door het college. De voorgestelde renovatiemaatregelen worden volgens plan uitgevoerd. In 2016 volgt Voorburg Oud/Midden en Prinsenhof. In 2017 wordt een wijkgroenbeheerplan voor de wijk Bovenveen opgesteld.

In 2015-2016 is in de wijk De Zijde het riool en de gas- en waterleiding vervangen. In de toekomst zal de groenrenovatie steeds vaker samen oplopen met rioolvervanging en vervanging van kabels en leidingen. Hierbij worden de aanbevelingen uit de Bomennota overgenomen.

De wijkgroenbeheerplannen hebben een looptijd van 5 jaar en beschrijven een toekomstvisie voor het groen in de betreffende wijk.

Na de looptijd van vijf jaar zijn de meeste renovatiemaatregelen uit het plan uitgevoerd, maar blijven de gemaakte keuzes t.a.v. de beheergroepen en streefbeelden van kracht. Per jaar worden circa 2 beheerplannen opgesteld. Naar verwachting heeft in 2019 iedere wijk een wijkgroenbeheerplan.

Vanaf dat moment zal bekeken worden of het wijkgroenbeheerplan van de eerste wijk weer geactualiseerd dient te worden.

Openbare verlichting

In 2017 worden op grond van het beheerplan diverse vervangingsprojecten voor openbare verlichting gerealiseerd. Belangrijk uitgangspunt bij de uitvoering van de vervanging is dat er zoveel mogelijk aangesloten wordt bij bestaande (integrale) projecten.

Belangrijkste vervangingslocaties:

- diverse locaties in Stompwijk,
- Duivenvoorde
- De Rietvink
- Voorburg Midden en Oud

Deze vervangingen leiden onder meer tot een jaarlijkse besparing op het energieverbruik van 3% en een betere kwaliteit openbare verlichting.

Speelvoorzieningen

Het beleid is vastgelegd in het nieuwe Speelruimteplan "Buitengewoon spelen" 2016-2025. In 2016 is dit beleidsplan verder uitgewerkt in een Speelruimte-uitvoeringsplan. Hierin wordt vastgelegd welke speelplekken de komende jaren worden gerenoveerd. Gemiddeld zijn dat 7 tot 10 speelplekken per jaar. Dit zijn speelplekken waarvan de speeltoestellen zijn versleten en niet meer voldoen aan de gewenste inrichting. Bewoners en met name kinderen krijgen de gelegenheid om mee te denken over de nieuwe inrichting. In 2017 staan de speelplekken aan de Valkhof, Kooiland, Schadeken, Landlustlaan (2 stuks), 't Hert, Sint Rafaëlstraat, Jan Mulderstraat en het Van Faukenbergeplein op de planning.

Gebouwen en sportvoorzieningen

Het onderhoudsbeleid voor de gemeentelijke gebouwen is voor:

1. Gebouwen eigen huisvesting: conditie 1/2, uitstekende tot goede onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw;
2. Schoolgebouwen: conditie 1/2, idem;
3. Verhuurde panden: conditie 2/3, goede tot redelijke onderhoudstoestand afhankelijk van de ouderdom van het gebouw en
4. Sportaccommodaties: conditie 2/3, idem.

Momenteel wordt gewerkt aan een nota kapitaalgoederen die tezijnertijd aan de raad ter goedkeuring zal worden voorgelegd.

Ad 1 en ad 2.
De doelstelling is dat de gebouwen voor de huisvesting van de gemeentelijke organisatie en het onderwijs in een uitstekende tot goede onderhoudstoestand verkeren afhankelijk van de ouderdom van het gebouw. Dit geeft een prettige werk- en leeromgeving wat de gebruikers aanzet tot betere prestaties. Deze gebouwen hebben zodoende een verzorgde uitstraling naar burgers en externe relaties van de gemeente en het onderwijs. Dit komt het imago van de gemeente ten goede.

Zoals bekend, zijn in de afgelopen tijd aanzienlijke investeringen gepleegd in de nieuwbouw en renovatie van panden voor de eigen organisatie, waardoor deze sinds kort in een uitstekende onderhoudstoestand verkeren. Voor de schoolgebouwen zijn diverse ontwikkelingen gaande waardoor een belangrijk deel daarvan ook tot de categorie ‘uitstekende onderhoudstoestand’ zal gaan behoren

Ad 3 en ad 4.
De verhuurde panden, de binnensportaccommodaties en de gemeentelijke gebouwen op de buitensportaccommodaties worden in een goede tot redelijke onderhoudstoestand gehouden, afhankelijk van de ouderdom van het gebouw. De gebruikers van de verhuurde panden zijn zelf verantwoordelijk voor het huurdersonderhoud vooral in het pand. Indien het huurdersonderhoud naar behoren wordt uitgevoerd in combinatie met het eigenarenonderhoud op basis van een goede tot redelijke onderhoudstoestand zal dat het pand een verzorgde uitstraling geven. Dit geeft de gebruikers een prettige omgeving. De sportbeleving van de gebruikers van de sportaccommodaties kan zodoende optimale vormen aannemen. De binnensportaccommodaties worden veelal zeven dagen per week van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat zeer intensief gebruikt wat een redelijke tot goede onderhoudstoestand rechtvaardigt. De buitensportvoorzieningen (velden e.d.) worden onderhouden conform de richtlijnen van de verschillende sportbonden. Daarbij zijn er de afgelopen jaren veel nieuwe en vernieuwde buitensportvoorzieningen aangelegd waarvan dus kan worden gesteld dat deze zich thans in een uitstekende onderhoudstoestand bevinden. Eind 2016 wordt voor de buitensportvelden een nieuw meerjaren beheerplan opgeleverd.

Het beheer van alle gemeentelijke gebouwen en buitensportvoorzieningen wordt uitgevoerd op basis van het bovenstaande beleid en in overeenstemming met de technische meerjarige onderhoudsplannen. In de begroting is rekening gehouden met de lasten van het meerjarige beheers- en onderhoudskader. Daarmee is het duurzaam in stand houden van de voorzieningen geborgd.

Tabel Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid
Wegen elementverharding	m2	2.321.100
Wegen asfaltverharding	m2	625.900
Hoofdrijbanen in elementverharding	km	174
Hoofdrijbanen in asfaltverharding	km	84
Civiele kunstwerken	st.	199
Waterwegen	m1	26.000
Riool gemengd stelsel	m1	167.100
Riool gescheiden stelsel afvalwater	m1	36.200
Riool gescheiden stelsel hemelwater	m1	69.900
Rioolgemalen	st.	40

Drukriolering	st.	283
Openbaar groen *	ha	266
Gras	m2	1.522.851
Heesters	m2	472.570
Bosplantsoen	m2	240.542
Hagen *	m2	26.045
Bomen	st.	35.016
Speelplekken	st.	166
Lichtmasten	st.	12.818
Verkeersregelinstallaties	st.	47
Gemeentelijke gebouwen	st.	131
Verkeersborden	st.	9.437
Straatnaamborden	st.	3.100
Dragers	st.	5.487
Spiegels	st.	20
Fietsparkeervoorzieningen	st.	7.687
Hoogtebegrenzers	st.	7
Afzetpalen	st.	7.457
Bewegwijzering lokaal	st.	217
ANWB Bewegwijzering	st.	189

** Het groenareaal is op onderdelen kleiner geworden. Dit is het gevolg van het creëren van waterbergingscapaciteit in de woonomgeving. Het areaal hagen lijkt te zijn toegenomen, maar dit komt doordat dit areaal tegenwoordig wordt uitgedrukt in m2 en niet meer zoals voorheen in m1.*

Tabel Onderhoudskosten 2017 - 2020

Onderhoudsbudgetten	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Programma T0 Bestuur en Ondersteuning				
Vastgoed	233.949	233.949	233.949	233.949
Huisvesting	2.397.788	2.397.788	2.397.788	2.397.788
Totaal Programma Bestuur en Ondersteuning	***2.631.737***	***2.631.737***	***2.631.737***	***2.631.737***
Programma T2 Verkeer en Vervoer				
Schone leefomgeving	98.200	98.200	98.200	98.200
Infrastructuur & Verkeer	2.200.350	2.193.000	2.179.550	2.164.550
Totaal Programma Verkeer en Vervoer	***2.298.550***	***2.291.200***	***2.277.750***	***2.262.750***
Programma T3 Economie				
Markten	7.000	7.000	7.000	7.000
Totaal Programma Economie	***7.000***	***7.000***	***7.000***	***7.000***
Programma T4 Onderwijs				
Onderwijshuisvesting	132.336	132.336	132.336	132.336

Totaal Programma Onderwijs	**132.336**	**132.336**	**132.336**	**132.336**
Programma T5 Sport, cultuur en recreatie				
Evenementen	3.500	3.500	3.500	3.500
Sportaccommodaties	518.871	518.871	518.871	518.871
Gymnastieklokalen	77.445	77.445	77.445	77.445
Sociaal-culturele gebouwen/voorzieningen	379.391	379.391	379.391	379.391
Waterwegen en beschoeiingen	52.475	52.475	52.475	52.475
Openbaar groen	1.925.510	1.931.760	1.938.010	1.938.010
Totaal Programma Sport, cultuur en recreatie	**2.957.192**	**2.963.442**	**2.969.692**	**2.969.692**
Programma T6 Sociaal domein				
Kinderopvang accomodaties	92.760	92.760	92.760	92.760
Totaal Programma Sociaal domein	**92.760**	**92.760**	**92.760**	**92.760**
Programma T7 Volksgezondheid en milieu				
Afval	6.287	6.287	6.287	6.287
Rioleringen	198.072	198.072	198.072	198.072
Begraafplaatsen	245.312	245.312	245.312	245.312
Totaal Programma Volksgezondheid en milieu	**449.671**	**449.671**	**449.671**	**449.671**
Totaal programma's	**8.569.246**	**8.568.146**	**8.560.946**	**8.545.946**

Verbonden Partijen

Beleidsmatig kader

Deze paragraaf gaat in op de partijen met wie de gemeente een bestuurlijke relatie heeft en waarin zij een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente een zetel in het bestuur bezet of stemrecht heeft. Een financieel belang betekent dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. De werkzaamheden van de verbonden partijen moeten een publiek belang dienen. De raad of het college zetten verbonden partijen in als middel om gemeentelijk beleid te realiseren.

Onze visie op verbonden partijen baseren wij op de uitgangspunten voor regionale samenwerking. Die uitgangspunten zijn namelijk ook van invloed op het deelnemen aan een verbonden partij en gaat uit van twee sporen: strategische samenwerking en samenwerking op uitvoeringsniveau.
Met *strategische samenwerking* wordt de samenwerking bedoeld die erop gericht is de belangen van Leidschendam-Voorburg op de lange termijn in de regio veilig te stellen.
Samenwerking op *uitvoeringsniveau* omvat meer praktische taken waarbij schaalvergroting vaak voortkomt uit de wens tot efficiency, kwaliteitsverbetering van de dienstverlening en het verminderen van de kwetsbaarheid.

Lijst van verbonden partijen

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Doestelling	In de MRDH werken 23 gemeenten samen aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat in de regio. Daarnaast is de MRDH gericht op (internationale) bereikbaarheid, transitie naar duurzaamheid en attractiviteit van de regio.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door de burgemeester, in de bestuurscommissie Vervoersautoriteit door de portefeuillehouder verkeer en vervoer, in de bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat door de portefeuillehouder economie, in de adviescommissie vervoersautoriteit en adviescommissie economisch vestigingsklimaat door twee raadsleden.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 3,23%
Overige deelnemers	Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ontwikkelingen	In najaar 2016 wordt het regionaal investeringsprogramma MRDH vastgesteld en de Roadmap Next Economy opgeleverd. In 2017 moet besluitvorming plaatsvinden over de toekomst van de inwonerbijdrage voor het Mobiliteitsfonds Haaglanden. Belangrijk onderwerp in de uitvoering van de vastgestelde werkprogramma's is de inbreng in de planstudies voor N14 en A4-passage (MIRT).
Gemeentelijke bijdrage	€ 863.854,-
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	€ 0,-
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 2.487.228,-
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 631.240.222,-
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 634.101.174,-
Resultaat over 2015	€ 2.487.228,-

Naam	Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk e.o. (DSW)
Doestelling	De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening. Doel is dat iedereen met een indicatie Wsw op het voor hem of haar haalbare niveau werkzaam is. DSW Rijswijk e.o. verzorgt de uitvoering van de wettelijk taak en legt zich daarnaast toe op re-integratie van bijstandsgerechtigden voor de deelnemende gemeenten.
Bestuurlijk belang	In het algemeen bestuur is de gemeente vertegenwoordigd met twee wethouders. In het dagelijks bestuur met één wethouder.
Belang in verbonden partij	22%. Het belang is gerelateerd aan het aantal arbeidsjaren vanuit Leidschendam-Voorburg.
Overige deelnemers	Rijswijk en Zoetermeer
Vestigingsplaats	Rijswijk (statutair)
Ontwikkelingen	De DSW voert de Wsw voor de medewerkers met een Wsw-indicatie uit. Omdat er geen nieuwe mensen met een Wsw-indicatie bij de DSW komen zal sprake zijn van een jaarlijkse daling van medewerkers door natuurlijk verloop. Om als DSW financieel en inhoudelijk toekomstbestendig te zijn, vindt een omvangrijke herstructurering plaats. DSW gaat sterker sturen op kosten en het genereren

	van meer omzet en legt zich toe op beschut werk, re-integratie en arbeidsmatige dagbesteding. “Werkleerbedrijven” met groepsgerichte re-integratie bij reguliere werkgevers vormen een belangrijke spil. In 2016 wordt een regionale toekomstvisie sociale werkvoorziening opgeleverd. Daarin wordt bepaald hoe de gemeenschappelijke regeling DSW wordt vormgegeven na 2018.
Gemeentelijke bijdrage	€ 182.860
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	€ 1.840.393,-
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 1.978.513,-
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 2.332.897,-
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 1.726.599,-
Resultaat over 2015	-/- € 19.484,-

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Doestelling	Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieuvergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/ complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 2%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer en provincie Zuid-Holland
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	Evenals de gemeente bereidt de ODH zich voor op de komst van de Omgevingswet. Hier zijn bij de begroting voor 2017 middelen voor beschikbaar gesteld.
Gemeentelijke bijdrage	€ 235.000,-
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	€ 3.317.000,-
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 3.610.000,-
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 13.300.000,-
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 13.889.000,-
Resultaat over 2015	€ 781.000,-

Naam	Reinigingsbedrijf Avalex
Doestelling	Door een regionale organisatie van de afvalinzameling wil de gemeente schaalvoordelen behalen. De afvalinzameling is gericht op het inzamelen van grondstoffen. Dit betekent dat inwoners afval zoveel mogelijk gescheiden aanbieden.
Bestuurlijk belang	In het algemeen bestuur is de gemeente vertegenwoordigd met twee wethouders. In het dagelijks bestuur met één wethouder.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 22,8%
Overige deelnemers	Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Wassenaar
Vestigingsplaats	Rijswijk
Ontwikkelingen	In 2016 is volgens plan gestart met de implementatie van het gezamenlijk afvalbeleid en in 2017 wordt op basis van een uitvoeringsplan vindt verdere invoering plaats van omgekeerd inzamelen. Gelet op de positieve financiële resultaten wordt afgestapt van de fixed fee afrekensystematiek en een nieuwe afrekensystematiek ingevoerd.
Gemeentelijke bijdrage	€ 8.380.000,-
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	-/- € 302.000,-
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 4.205.000,-
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 43.170.000,-
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 43.462.000,-
Resultaat over 2015	€ 4.507.000,-

Naam	VOF Leidschendam-Centrum
Doestelling	Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.
Bestuurlijk belang	De gemeente is door een wethouder vertegenwoordigd in de VOF.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 50%
Overige deelnemers	Ontwikkelingscombinatie Schouten De Jong/BPD (hierna SJB)
Vestigingsplaats	Leidschendam
Ontwikkelingen	In 2017 worden gronden op de locaties Molenpad, Rijnlandlaan en Schoorlaan uitgegeven aan de ontwikkelcombinatie.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	€ 0,-
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 0,-
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 19.396.604,-
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 18.309.606,-
Resultaat over 2015	€ 0,-

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Doestelling	De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweerzorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 7,03%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	De VRH ontwikkelt naar een professionele veiligheidsorganisatie met de speerpunten: het sturen op effecten, van risicobeheersing naar risicogerichtheid, de kwaliteit en vergelijkbaarheid van de doelstellingen en resultaten van de VRH en het versterken van samenwerking met partners als Defensie, de energiesector en de waterschappen. Een andere belangrijke opdracht waarvoor de VRH gesteld staat, betreft de transitie van de gemeenschappelijke meldkamer naar de Landelijke Meldkamer Organisatie, waarbij de wettelijke verantwoordelijkheid voor de meldkamer overgaat van het algemeen bestuur naar het ministerie van Veiligheid en Justitie.
Gemeentelijke bijdrage	€ 5.590.000,-
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	€ 9.773.000,-
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 7.808.000,-
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 80.297.000,-
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 83.509.000,-
Resultaat over 2015	€ 2.032.000,-

Naam	Dunea N.V.
Doestelling	Dunea N.V. Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland levert betrouwbaar drinkwater en beheert de duinen tussen Monster en Katwijk.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Dunea N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder. Statutair is vastgelegd dat Dunea geen dividend uitkeert.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 6,05%
Overige deelnemers	Den Haag, Hillegom, Katwijk, Lansingerland, Leiden, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Pijnacker-Nootdorp, Rijnwoude, Rijswijk, Teylingen, Voorschoten, Wassenaar, Zoetermeer en Zuidplas
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Ontwikkelingen	Dunea werkt momenteel aan de vijfjarenstrategie “Koers 2020”. Daarin wordt verder uitgebouwd wat met Koers 2015 is bereikt, met de nadruk op het belang van de klanten en de positie van Dunea te midden van de stakeholders.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	€ 175.239.000,-
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 184.478.000,-
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 377.383.000,-
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 39.727.000,-
Resultaat over 2015	€ 9.239.000,-

Naam	Eneco Holding N.V.
Doestelling	Eneco Holding N.V. verzorgt duurzame energie voor iedereen. De klanten van vandaag en in de toekomst moeten kunnen rekenen op betaalbare, betrouwbare en schone energie.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Eneco Holding N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 3,44%
Overige deelnemers	Rotterdam, Den Haag, Dordrecht, Leidschendam-Voorburg, Lansingerland, Delft, Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ontwikkelingen	Per 1 februari 2017 zal Eneco gesplitst zijn in een transport- en een productiebedrijf. Het vooruitzicht is dat er 2 stabiele bedrijven ontstaan waarvan de gemeente aandeelhouder is. Het totale dividend zal naar verwachting niet veel afwijken van wat
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	€ 5.188.000.000,-
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 5.350.000.000,-
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 1.900.000.000,-
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 1.843.000.000,-
Resultaat over 2015	€ 334.000.000,-

Naam	GGD Haaglanden

Doestelling	Efficiënt uitvoeren van taken die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid (Wpg) en de taken die met andere wetten aan de GGD zijn opgedragen.
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	7%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	Bij vaststelling van de GR GGD Haaglanden is vastgelegd dat het regionale pakket staat voor een periode van 4 jaar (van 2014 tot en met 2017). In 2017 moet over de afspraken opnieuw worden onderhandeld. Het algemeen bestuur draagt zorg voor een vierjaarlijkse evaluatie van de regeling.
Gemeentelijke bijdrage	€ 816.000
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	n.v.t.
Eigen vermogen 31-12-2015	n.v.t.
Vreemd vermogen 1-1-2015	n.v.t.
Vreemd vermogen 31-12-2015	n.v.t.
Resultaat over 2015	n.v.t.

Naam	Inkoopbureau H-10
Doestelling	Het Inkoopbureau H-10 is een uitvoeringsorganisatie met efficient uitvoeren van de inkoop van (jeugd)zorg als taak. Kwaliteit van zorg,innovatie en slagkracht staan centraal.
Bestuurlijk belang	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoeringsorganisatie met een ongeleed bestuur. Het bestuur bestaat uit drie leden. Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Voorschoten, Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer zijn samen vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente.Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar en Zoetermeer in het bestuur zit.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 7%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	De gemeenschappelijke regeling betreft een uitvoeringsorganisatie die is aangegaan voor de jaren 2015 tot en met 2017. Gezamenlijke efficiency, kwaliteit van zorg, innovatie en slagkracht zijn in 2017 van belang. De regeling zal in 2016 zijn geëvalueerd met het oog op besluitvorming over het voorzetten of opheffen van de samenwerking.
Gemeentelijke bijdrage	€ 116.065,-
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	
Eigen vermogen 31-12-2015	
Vreemd vermogen 1-1-2015	
Vreemd vermogen 31-12-2015	
Resultaat over 2015	

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)
Doestelling	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vereniging van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op de BNG Bank. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 0,36%
Overige deelnemers	Gemeenten, provincies, waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	Op basis van uitgebreide discussies met medewerkers, management en commissarissen heeft de bank geconcludeerd dat ze haar positie als bankier van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang onverkort zal handhaven. Wel kan de ruimte die deze strategie biedt beter worden benut. De bank wil uitdrukkelijker een betrokken partner zijn en naar haar klanten in een pro-actievere rol komen. De bank wil zich explicieter profileren ten aanzien van duurzaamheid, richting klanten met name rond de thema's Energieakkkoord en 'social return', richting beleggers met Socially Responsible Investment Bonds (SRI Bonds) en intern met een verdere verduurzaming van de bedrijfsvoering.
Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	€ 3.582.000.000,-
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 4.163.000.000,-
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 149.891.000.000,-
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 145.317.000.000,-
Resultaat over 2015	€ 226.000.000,-

Naam	Stadsgewest Haaglanden (in liquidatie)

Doestelling	Liquideren van het stadsgewest.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door twee raadsleden. De gemeente is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	Ongewijzigd, 7,03%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	De gemeente Zoetermeer wikkelt de liquidatie af volgens het vastgestelde liquidatieplan en huisvest de liquidatieorganisatie. Het stadsgewest zal waarschijnlijk in 2017 definitief worden geliquideerd. Wij verwachten bij de liquidatie nog een bedrag te ontvangen van ongeveer € 300.000, omdat er geen wijzigingen zijn opgetreden in de prognose van het liquidatiesaldo zoals opgenomen in de jaarrekening 2015 van het Stadsgewest in liquidatie.
Gemeentelijke bijdrage	€ 0
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2015	€ 9.825.609
Eigen vermogen 31-12-2015	€ 4.394.039
Vreemd vermogen 1-1-2015	€ 246.920.353
Vreemd vermogen 31-12-2015	€ 6.141.141
Resultaat over 2015	€ 10.617

Lokale Heffingen

Algemeen

De uitgangspunten van het beleid voor de heffing van gemeentelijke belastingen en tarieven zijn vastgelegd in het collegeakkoord 2015-2019 “Ondernemend, sociaal, duurzaam en dichtbij” en in de nota Lokale heffingen.

Beleidsuitgangspunten

De uitgangspunten van het beleid zijn:

a. Volgens het coalitieakkoord wordt er gestreefd naar gemiddeld gelijkblijvende lasten voor inwoners en bedrijven, met behoud van voorzieningen, waarbij de inkomsten en uitgaven van de gemeente jaarlijks kritisch worden bezien.
b. Er wordt gestreefd naar een lastendruk per belastingtarief onder het gemiddelde tarief van andere gemeenten in de regio Haaglanden.
c. Er wordt gestreefd naar kostendekkende heffingen en leges.

De uitgangspunten zijn bedoeld om de lasten voor burgers en bedrijven te beheersen en een evenwichtig belastingbeleid te voeren. De woonlastenberekening geeft een goed inzicht in de veranderingen van de belangrijkste gemeentelijke heffingen en de consequenties ervan voor de burger. Deze berekening volgt aan het einde van deze paragraaf.

Gemeentelijke belastinggebied

De gemeentelijke belastingen omvatten de onroerende-zaakbelastingen, de hondenbelasting, de precariobelasting de reclamebelasting en de toeristenbelasting.

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

In geld gemeten is de onroerende-zaakbelasting de belangrijkste belasting. Voor woningen en niet-woningen betalen alleen de eigenaren OZB. Sinds 2016 betalen de gebruikers van niet-woningen (winkels, kantoren, e.d.) geen OZB meer. De opbrengstraming van de onroerende-zaakbelasting (OZB) is in de gemeentebegroting 2017 gebaseerd op de waarde van de onroerende zaken en de verwachte minder- en meeropbrengsten van respectievelijk sloop en nieuwbouw van woningen en niet-woningen. Voor de berekening van de tarieven voor 2017 wordt uitgegaan van de WOZ-waarde per 1 januari 2016.

De herwaardering van alle onroerende zaken met waardepeildatum 1-1-2016 is bijna gereed voor het volgende tijdvak ingaande 1-1-2017. De prognoses van augustus 2016 duiden op een gemiddelde waardestijging, respectievelijk waardedaling van de waarden:

a. voor woningen met 5,0 %
b. voor niet-woningen met - 3,5 %

In tabel 1 zijn de OZB-tarieven voor 2016 opgenomen en de nieuwe tarieven 2017 (als percentage van de WOZ-waarde).

Tabel 1

	Tarief L-V 2016 in %	Tarief L-V 2017 in %
1. Woningen:		
a. eigenaren	0,09424	0,09042
2. Niet-woningen:		
a. eigenaren	0,30203	0,31573
b. gebruikers	0	0

De stijging/daling van de tarieven wordt grotendeels gecorrigeerd door (gemiddeld) lagere/hogere waarden voor de onroerende zaken.

Gemeentelijke heffingen

De gemeentelijke heffingen betreffen de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de begraafrechten, de marktgelden en de leges. Dit zijn inkomsten als gevolg van door de gemeente geleverde diensten en producten.

Nieuwe begrotingsvoorschriften en kostenonderbouwing heffingen

Met ingang van 1 januari 2017 worden de begrotingsvoorschriften in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) aangepast. De wijziging heeft ook invloed op de kostenonderbouwing van gemeentelijke heffingen. De gemeenteraad moet voor het belastingjaar 2017 besluiten welk bedrag aan overhead kan worden meegenomen. De beslissing van de raad wordt opgenomen in de Paragraaf lokale heffingen waarin een overzicht van de raming van baten en lasten voor de heffingen is vermeld.

Overzicht van de kostendekkendheid van de heffingen en leges

Kostendekkendheid Afvalstoffenheffing

Omschrijving	**2017**
Kosten taakveld T73 Afval, incl. (omslag)rente	9.183
Kosten taakveld T21 Verkeer en vervoer, incl. (omslag)rente	505
Inkomsten taakveld T73 Afval, excl. heffingen	-459
Netto kosten taakveld	**€ 9.229**
Toe te rekenen kosten:	
Overhead, incl. (omslag)rente	274
BTW	1.733
Totale kosten	**11.236**
Opbrengst heffingen	**-11.234**
Dekkingspercentage	**99.98%**
Bedrag x € 1.000	

Toelichting kostendekkendheid afvalstoffenheffing

De kosten voor de gemeentelijke taak 'inzamelen huishoudelijk Afval' worden gefinancierd vanuit de gemeentelijke afvalstoffenheffing.

Bij de bepaling van de hoogte van de afvalstoffenheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T73 Afval (bijdrage gemeenschappelijke regeling Avalex, beheer- en onderhoud pand Avalex, kwijtschelding) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.

- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T73 Afval (Huuropbrengst pand Avalex en Nedvang vergoeding verpakkingsmaterialen) worden voor 100% meegenomen in het tarief
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T73 Afval en voor 35% aan Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt **een overheadopslag** meegenomen van € 43,97 per persoon, per uur.
- De BTW op de directe kosten (excl. kapitaallasten) wordt meegenomen in de afvalstoffenheffing.
- De gehanteerde omslagrente is 1,35%
- Onderbouwing van de stijging van het tarief 2017 met 2% t.o.v. het tarief 2016.
- Conform raadsvoorstel en -besluit 'Uitvoering gezamenlijk afvalbeleid' worden de uitvoerings- en transitiekosten als gevolg van het invoeren van 'Omgekeerd Inzamelen' meegenomen in het tarief.
- In afwachting van de nieuwe afrekensystematiek wordt bij de begroting 2017 uitgegaan van een fixed fee bijdrage aan Avalex.

Kostendekkendheid Rioolheffing

Omschrijving	**2017**
Kosten taakveld T72 Riolering, incl. (omslag)rente	3.437
Kosten taakveld T21 Verkeer en vervoer, incl. (omslag)rente	724
Inkomsten taakveld T72 Riolering, excl. heffingen	-6
Netto kosten taakveld	**4.155**
Toe te rekenen kosten:	
Overhead, incl. (omslag)rente	582
BTW	-
Totale kosten	**4.738**
Opbrengst heffingen	**-4.829**
Dekkingspercentage	**101.92%**
Bedrag x € 1.000	

Toelichting kostendekkendheid rioolheffing

De kosten voor de gemeentelijke watertaken worden gefinancierd vanuit de gemeentelijke rioolheffing.

Bij de bepaling van de hoogte van de rioolheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- Eerste aanleg van riolering wordt gedekt vanuit de grondexploitatie.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T72 Riolering worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.

- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T72 Riolering (Huuropbrengst) worden voor 100% meegenomen in het tarief.

- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T72 Riolering en voor 35% aan Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen van € 43,97 per persoon, per uur.

- De BTW op de directe kosten wordt niet meegenomen in de rioolheffing.

- De gehanteerde omslagrente is 1,35%.

- Het jaarlijkse resultaat wordt in een afzonderlijke bestemmingsreserve Riolering gestort of daaraan onttrokken.

Kostendekkendheid Lijkbezorgingsrechten

Omschrijving	**2017**
Kosten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria, incl. (omslag) rente	867
Inkomsten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria excl. heffingen	-133
Netto kosten taakveld	**734**
Toe te rekenen kosten:	
Overhead, incl. (omslag)rente	207
BTW	-
Totale kosten	**941**
Opbrengst heffingen	**-941**
Dekkingspercentage	**100 %**
Bedrag x € 1.000	

Toelichting kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

De kosten voor de gemeentelijke taak 'begraafplaatsen en crematoria' worden gefinancierd vanuit de gemeentelijke begraaftarieven.

Bij de bepaling van de hoogte van de begraaftarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria worden voor 100% meegenomen in het tarief.

- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T75 (onttrekking uit de voorziening afkoopsommen grafonderhoud) worden voor 100% meegenomen in het tarief.

- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria wordt een overheadopslag meegenomen van € 43,97 per persoon, per uur.

- De BTW op de directe kosten (excl. kapitaallasten) wordt meegenomen in de begraaftarieven.

- De gehanteerde omslagrente is 1,35%.

- De begraaftarieven zijn t.o.v. de begraaftarieven 2016 niet gestegen.

Kostendekkende leges

Omschrijving	2017
Kosten legesverordening, taakvelden T02,T21, T83	2.554
Netto kosten taakveld	**2.554**
Toe te rekenen kosten:	
Overhead, incl. (omslag)rente	1.036
BTW	0
Totale kosten	**3.590**
Opbrengst heffingen	**2.653**
Dekkingspercentage	**74%**
Bedrag x € 1.000 (conform de P & C producten)	

Tabel: kostendekkende leges per hoofdstuk

Titel	Hoofdstuk	Netto kosten (taakveld)	Overhead (incl. omslagrente)	BTW	Totale kosten	Opbrengst-heffingen	Dekking
T1-1	Burgerlijke stand	123.015	40.174	-	163.189	-163.394	-100%
T1-2	Reisdocumenten	817.422	116.726	-	934.147	-851.352	-91%
T1-3	Rijbewijzen	263.086	62.404	-	325.491	-283.500	-87%
T1-4	Verstrekkingen BRP	64.986	64.986	-	129.972	-107.205	-82%
T1-5	Huisvestingswet 2014	34.232	1.151	-	35.383	-19.841	-56%
T1-6	Leegstandswet	628	205	-	834	-505	-61%
T1-7	Verkeer en vervoer	190.806	62.313	-	253.119	-192.383	-76%
T1-8	Diversen	4.825	1.576	-	6.400	-	0%
	Subtotaal titel 1				***1.848.534***	***-1.618.180***	***-88%***
T2-1	Begripsomschrijvingen	-	-	-	-	-	-
T2-2	Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag	72.800	66.883	-	139.683	-2.679	-2%
T2-3	Omgevingsvergunning	667.303	416.161	-	1.083.464	-977.430	-90%
T2-4	Vermindering	-	-	-	-	-	-
T2-5	Teruggaaf en restitutie	-	-	-	-	-	-
T2-6	Intrekking omgevingsvergunning	-	-	-	-	-	-
T2-7	Wijziging omgevingsvergunning n.a.v. wijziging project	-	-	-	-	-	-
T2-8	Sloopmelding	-	-	-	-	-	-
T2-9	Bestemmingsplannen	-	-	-	-	-	-
T2-10	In deze titel niet benoemde beschikking	-	-	-	-	-	-
	Subtotaal titel 2				**1.223.147**	**-980.109**	**-80%**
T3-1	Horeca	€ 103.906	€ 67.303	-	€ 171.210	-€ 6.565	-4%
T3-2	Organiseren evementen of markten	€ 156.402	€ 101.307	-	€ 257.709	-€ 47.775	-19%
T3-3	Teruggaaf en restitutie	-	-	-	-	-	-
T3-4	Prostitutiebedrijven	-	-	-	-	-	-
T3-5	Leefmilieuverordening	-	-	-	-	-	-
T3-6	Overige	€ 54.089	€ 35.035	-	€ 89.124	-	
	Subtotaal titel 3				***€ 518.043***	***-€ 54.340***	***-10%***
	Totaal				**€ 3.589.724**	**-€ 2.652.629**	**-74%**

Toelichting kostendekkende leges

Bij de bepaling van de hoogte van de legestarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld 02,21, 83 worden voor 100% meegenomen in het tarief.

- Voor de toe te rekenen directe ambtelijke uren is gebruik gemaakt van de personeelsbegroting van de desbetreffende afdeling(en). Daarnaast is gebruik gemaakt van de ureninschatting op basis van het aantal aanvragen en de gemiddelde behandeltijd per aanvraag.

- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren wordt een overheadopslag meegenomen van

  € 43,97 per persoon, per uur.

- De gehanteerde omslagrente is 1,35%.

- De tarieven in de legesverordening zijn t.o.v. de tarieven 2016 zijn gestegen met het inflatiepercentage gestegen (1%).

- Voor een aantal producten zoals paspoorten, ID-kaarten en rijbewijzen gelden maximale tarieven die door het rijk worden vastgesteld.

- De baten zijn gebaseerd op ramingen in de huidige meerjarenbegroting 2017-2020.

- Bij de omgevingsvergunning zijn de baten gebaseerd op het gemiddelde van de geraamde leges voor de periode 2017-2021.

Precariobelasting

Met ingang van 2017 wordt de precariobelasting, met uitzondering op die van kabels en leidingen, afgeschaft.

Afschaffing precariobelasting op kabels en leidingen

Minister Plasterk gaat grenzen stellen aan de precarioheffingen op kabels en leidingen door gemeenten. In een brief aan de Tweede Kamer stelt minister Plasterk dat hij in 2016 een wetsvoorstel naar de Kamer stuurt waarin wordt geregeld dat dat met ingang van 1 januari 2017 de tarieven voor precario op kabels en leidingen (nutsnetwerken) niet verder oplopen en het aantal gemeenten dat deze vorm van precario heft, niet verder stijgt.

Het wetsvoorstel gaat uit van afschaffing, maar biedt gemeenten nog tien jaar de mogelijkheid om maximaal het op 1 januari 2016 in hun gemeente geldende tarief te hanteren. In het wetsvoorstel is na uiterlijk tien jaar is geen precarioheffing meer mogelijk op nutsnetwerken. Deze periode kan worden bekort bij een grotere hervorming/verruiming van het gemeentelijk belastinggebied.

In het oorspronkelijke wetsvoorstel was sprake van een overgangsregeling bij afschaffing van de precariobelasting over een periode van 10 jaar, onder gelijktijdige verhoging van de macronorm OZB. Dit oorspronkelijke wetsvoorstel is als zodanig ook verwerkt in de begrotingscijfers van de precariobelasting van de afgelopen jaren.

Voor 2017 wordt voorgesteld om het tarief van de precariobelasting op kabels en leidingen vast te stellen op het tarief van 2016 (€ 636,36 per kilometer sleuflengte).

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de meeste inwoners van onze gemeente levert het betalen van de gemeentelijke belastingen en heffingen geen probleem op. Er zijn echter ook inwoners voor wie de betaling van de gemeentelijke belastingen niet mogelijk is. Voor hen is er de mogelijkheid om een beroep te doen op de kwijtscheldingsregeling die in de gemeente wordt toegepast.

Voor twee belastingen, namelijk de afvalstoffenheffing en de rioolheffing kan kwijtschelding worden verleend, mits de aanvrager voldoet aan de wettelijk vastgestelde criteria. Vanaf 2006 geldt een regeling van automatische kwijtschelding voor de doelgroep van bijstandsgerechtigden en 65+ers (die al twee jaar kwijtschelding hebben gekregen en waarvan duidelijk is dat het inkomen de komende jaren (nagenoeg) gelijk blijft). Deze personen hoeven niet elk jaar een nieuwe aanvraag in te dienen. Steekproefsgewijs wordt de eerste groep eenmaal per drie jaar en de tweede groep eenmaal per vijf jaar gecontroleerd op wijzigingen in de financiële positie.

Woonlasten

De woonlasten zijn voor de burgers een graadmeter voor de mate van stijging of daling van de gemeentelijke lasten. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de onroerende-zaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Voor een goede vergelijking is in de onderstaande tabel een overzicht over meerdere jaren gemaakt.

Woonlasten	Eenpersoonshuishouden			Meerpersoonshuishouden		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
a. Onroerende zaakbelasting*	€ 231,10	€ 233,95	€ 235,68	€ 231,10	€ 233,95	€ 235,68
b. Afvalstoffenheffing	€ 273,24	€ 276,72	€ 282,24	€ 334,56	€ 338,76	€ 345,48
c. Rioolheffing	€ 129,30	€ 135,48	€ 137,52	€ 129,30	€ 135,48	€ 137,52
Totale woonlasten	**€ 633,64**	**€ 646,15**	**€ 655,44**	**€ 694,96**	**€ 708,19**	**€ 718,68**

(Cijfers OZB gebaseerd op een WOZ-waarde van, € 248.250 voor 2016 en € 260.650 voor 2017.
** Deze berekening geldt alleen voor eigenaren van woningen (OZB-tarief voor woningen in 2017 = 0,09042 % van de WOZ-waarde).*

Concept raadsbelsuit over het genomen bedrag aan overhead

De raad van de gemeente Leidschendam-Voorburg;

Gelet op het voorstel van het college d.d. 20 september 2016;

Besluit vast te stellen:

Het bedrag aan overhead op € 43,97 per persoon per uur.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van de raad van de gemeente Leidschendam-Voorbrug van 8 november 2017.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen en haar taken te kunnen voortzetten. Het is immers van belang te kunnen beschikken over voldoende weerstandsvermogen, zowel in structurele als incidentele zin, om tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit direct ten koste gaat van het gemeentelijke beleid en de kwaliteit van de bedrijfsvoering.

In de paragrafen weerstandsvermogen van de begroting en de rekening wordt inzicht gegeven in de omvang, de dekking en de beheersing van de risico's waarmee de gemeente kan worden geconfronteerd. Dit geeft aan hoe robuust de financiële positie is en gaat in op de vraag hoe financiële risico's opgevangen kunnen worden. Voor het beoordelen van deze robuustheid is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's die de gemeente loopt en de aanwezige weerstandscapaciteit voor de dekking van deze risico's.

Onder een risico wordt verstaan: een niet door de gemeente te beïnvloeden gebeurtenis, onvoorspelbaar en onafwendbaar indien deze zich voordoet, met veelal financiële of materiële gevolgen die niet specifiek af te dekken zijn. Het kenmerk van een risico is dat het onafwendbaar is en dat er geen keuzemogelijkheden zijn. De gemeente kan zich soms indekken tegen risico's, bijvoorbeeld door verzekeringen af te sluiten. In het kader van het weerstandsvermogen gaat het dus om die resterende risico's, die niet in de exploitatie of op andere wijze zijn op te vangen.

Afhankelijk van de verhouding tussen risico's en weerstandscapaciteit, kan worden besloten de beschikbare middelen voor het opvangen van risico's te verhogen of te verlagen. Ook kunnen op basis van dit inzicht maatregelen worden genomen om risico's te beperken.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die zich onverwachts kunnen voordoen en die van substantiële aard zijn, te kunnen dekken. Dit kunnen zowel incidentele als structurele middelen zijn: de reserves, de (onbenutte) belastingcapaciteit en de post voor onvoorziene uitgaven. De samenstelling van de weerstandscapaciteit per 1 januari 2017 staat in tabel 1.

Weerstandscapaciteit per 1-1-2017	Soort	Bedrag
a. Algemene reserve met bufferfunctie	Incidenteel	7.407
b. Algemene reserve vrij besteedbaar	Incidenteel	47.520
c. Ruimte op de begroting/onvoorzien	Incidenteel	110
d. Ruimte op de begroting/onvoorzien	Structureel	60
Totaal		**55.097**

Bedragen x € 1.000

De algemene reserve met bufferfunctie is vooral bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. De algemene reserve vrij besteedbaar is ook onderdeel van de weerstandscapaciteit. De post voor onvoorziene uitgaven bestaat uit een structureel en incidenteel deel en is bestemd voor de dekking van onvoorziene, onontkoombare en on-uitstelbare exploitatielasten.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit om deze risico's op te kunnen opvangen. Het gaat om de mate waarin de gemeente in staat is financiële middelen vrij te maken en maatregelen te nemen om incidentele en structurele financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van het bestaande beleid en de gemeentelijke dienstverlening. Naarmate risico's beter kunnen worden afgedekt en opgevangen, is sprake van een groter weerstandsvermogen. Om een waardeoordeel te kunnen geven over het weerstandsvermogen is het noodzakelijk dat het wordt afgezet tegen een norm.

Een algemeen gehanteerde norm bij gemeenten is een waarderingstabel opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit van Utrecht (zie de tabel).

Ratio waardering weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In deze tabel wordt in de vorm van een ratio een oordeel gegeven over het weerstandsvermogen. Deze ratio wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door het risicoprofiel.

De ratio's voor de jaren 2015, 2016 en 2017 zijn als volgt berekend:

Ratio	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
1. Risicoprofiel	13.300	9.660	9.605
2. Weerstandscapaciteit	37.270	41.589	55.097
3. Ratio (verhouding tussen 1 en 2)	2,80	4,31	5,74
4. Ruimte (verschil tussen 1 en 2)	23.970	31.929	45.492

Bedragen x € 1.000

Uit de tabel blijkt dat de weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen, gemeten aan de algemene norm van de NAR, in 2017 is verbeterd en uitstekend te noemen is.

Stresstest

Mede voor de beoordeling van het weerstandsvermogen wordt bij het opstellen van de gemeentelijke jaarrekening door middel van een stresstest de financiële gevolgen van verschillende exogene schokken onderzocht. De exogene schokken betreffen scenario's van een financiële crisis (stijging rente en inflatie), een sociaaleconomische crisis (economische krimp en stijging werkloosheid), een vastgoedcrisis, een humanitaire ramp en een omvangrijke rijks-bezuiniging. Er zijn extreme, maar plausibele scenario's voor deze exogene schokken gehanteerd.

Het model van de stresstest is door SEO Economisch Onderzoek gebouwd op basis van de financiële verslaglegging c.q. jaarrekening van Leidschendam-Voorburg. In het model wordt een kwantitatieve relatie gelegd tussen de variabelen waarin de exogene schokken zich uiten, en de verschillende posten in de baten- en lastenrekening en de balans van de gemeente, die door die schokken worden beïnvloed. Het model is flexibel opgezet zodat ook de effecten van zwaardere en minder zware scenario's, en de effecten van verschillende combinaties van schokken kunnen worden berekend. Ook worden de financiële effecten berekend van gebeurtenissen die mogelijk samenhangen met de onderzochte schokken, zoals aanspraken op de garantiestellingen die de gemeente heeft afgegeven.

Stresstest	2017	2018	2019	2020	Gemiddeld per jaar
Financiële crisis:					
Lange rente	-2.050	-3.870	-3.990	-3.990	-3.475
Inflatie	431	871	1.371	1.499	1.043
Economische crisis:					
Economische groei	-504	-615	-703	-734	-639
Werkloosheid	-1.869	-4.714	-7.635	-8.489	-5.677
Vastgoedcrisis:					
incl. kostendaling grexen	339	-165	-3.480	-3.736	-1.761
excl. kostendaling grexen	46	-11	-382	-405	-188

Rijksbezuinigingen	-1.440	-2.820	-4.140	-5.460	-3.465
Humanitaire ramp	-14.500	-14.500	-14.000	-13.500	-14.125

(bedragen x € 1.000)

Leidschendam-Voorburg heeft relatief veel vermogen belegd in vaste activa. Indien de gemeente de financiële wendbaarheid zou willen vergroten ten einde risico's van exogene schokken verder af te dekken, dan is een aantal financiële maatregelen voor handen. Eén daarvan is het verkopen van ons aandelenbezit, onderdeel van de gemeentelijke stille reserves.

De waarde van het gemeentelijk aandelenbezit wordt op basis van het eigen vermogen van de betreffende bedrijven geschat op in totaal circa € 192 miljoen (Eneco € 156 miljoen, Dunea € 11 miljoen en BNG € 15 miljoen). De marktwaarde van de aandelen is onbekend omdat de drijven niet beursgenoteerd zijn. De verkoop van de aandelen is beperkt tot de medeaandeelhouders. Eneco en de BNG keren in tegenstelling tot Dunea een deel van de winst uit in dividend.

Risicobeheersing

Binnen de organisatie worden risico's van processen regelmatig geïnventariseerd en daar waar noodzakelijk worden beheersmaatregelen getroffen. Ook voor wat betreft projectbeheersing wordt met risicoanalyses gewerkt. Ook in dit kader worden de belangrijkste risico's door het nemen van adequate maatregelen beperkt.

Risico-inventarisatie en - kwantificering

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste risico's met een omvang vanaf circa € 500.000 gekwantificeerd, waarbij door een inschatting van de kans dat de gebeurtenis zou kunnen optreden het risicoprofiel ontstaat. Overigens kunnen de opgenomen bedragen suggereren dat de risico's zich in die mate gaan voordoen. Er is echter sprake van inschattingen en de uitkomsten van een kansberekening. De werkelijke uitkomsten zullen hier hoogstwaarschijnlijk in alle gevallen van afwijken.

Omschrijving	Maximale omvang	Kans			Gemiddelde omvang	Risicoprofiel
		10%	30%	70%		kans x gemiddelde omvang
1. Gemeenschappelijke regelingen:						
a. DSW	500			X	250	175
2. Openeinderegelingen:						
a. BUIG	1.700			X	850	595
b. Wmo	500	X			250	25
c. Decentralisaties Sociaal domein (3D's)	3.000		X		1.500	450
3. Grondexploitatie Duivenvoordecorridor				Monte Carlo simulatie		6.400
4. Algemene uitkering Gemeentefonds	5.000		X		2.500	750
5. Overige:						
a. Bodemsaneringen	5.000		X		2.500	750
b. Dividend Eneco	500		X		250	75
c. Bediening Sijtwendebrug	1.100			X	550	385
Totaal						**9.605**

(bedragen x € 1.000)

Hieronder wordt nader op de risico's ingegaan.

1. Gemeenschappelijke regelingen.

Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en Omstreken (DSW)

De deelnemende gemeenten aan de DSW zijn genoodzaakt tot een herstructurering van de DSW om de (toekomstige) tekorten te beperken dan wel weg te nemen. De komende jaren is de omvang van de bijdrage van onze gemeente aan de DSW, bestaande uit een bijdrage in de herstructurering en een bijdrage in het exploitatietekort uiterst onzeker. Dit hangt sterk af van economische ontwikkelingen en het succes van de herstructurering. Indien de herstructurering van de DSW in het geheel geen resultaat oplevert voorspelt het herstructureringsplan een exploitatietekort dat structureel zal oplopen tot € 3,5 mln. Dit is € 2,5 mln. meer dan het exploitatietekort van € 1 mln. waarmee in de (meerjaren)begroting van de DSW rekening is gehouden. Het aandeel van gemeente Leidschendam-Voorburg bedraagt 21%. Wat neer zou komen op afgerond € 500.000. Gegeven de huidige economische onzekerheden dient dit risico als hoog te worden gekwalificeerd (70%).
In 2015 is gestart met het opstellen van een herstructureringsplan t/m 2018 en het in beeld gaan brengen van toekomstscenario's voor na 2018.

2. Open einderegelingen

a. Wet BUIG bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG)

Personen die recht hebben op een uitkering voor inkomensvoorzieningen dienen deze te ontvangen, ongeacht of het budget toereikend is. De huidige economische ontwikkelingen kunnen leiden tot een forse toeloop op de uitkeringsregelingen. Daarnaast is het rijksbudget voor de BUIG met onzekerheden omgeven. Het rijk stelt voor alle gemeenten samen een toereikend macrobudget vast. Ontwikkelingen in het landelijke volume bijstandsgerechtigden worden daarbij door het rijk opgevangen. De gemeente loopt het risico dat de lokale ontwikkeling van het bijstandsvolume in negatieve zin afwijkt van de landelijke ontwikkeling waardoor de rijksbijdrage te kort schiet. Het rijk heeft het maximale risico dat een gemeente in een uitkeringsjaar voor de uitvoering van de BUIG loopt vanaf gemaximeerd op 7,5%.
In 2016 is het nader voorlopig budget vastgesteld op 22,7 mln. In verband met een afname van het budget in verband met de overgang van historische kosten naar het objectieve verdeelmodel en de uitkeringsuitgaven dient het risico voor de gemeente daarbij geraamd te worden op afgerond 1,7 miljoen voor 2016. Gezien de uitgaven op de BUIG in 2016, naast een afnemend rijksbudget, dient dit risico als hoog te worden gekwalificeerd (70%).

b. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De voorzieningen Wmo moeten worden geleverd, ook als het budget voor het betreffende jaar niet toereikend is. De verstrekking van de voorziening is gebaseerd op een objectief indicatiesysteem met als grondslag het ICF (internationaal geclassificeerd functiebeperkingen systeem). Ook de omvang van het budget dat door het rijk beschikbaar wordt gesteld is een financieel risico. Daarnaast speelt de extra-muralisatie van de zorgzwaartepakketten. Het Rijk gaat ervanuit dat een grotere groep mensen een beroep gaan doen op ondersteuning van de gemeente.

c. Decentralisaties Sociaal Domein (3 D's)

2015 was het eerste jaar van de decentralisaties. Op de budgetten die het rijk hiervoor heeft overgedragen is flink gekort. De gemeente heeft geprobeerd deze kortingen op te vangen met beleidswijzigingen en een integrale gebiedsgerichte aanpak van de dienstverlening.
In 2015 zijn de decentralisaties binnen het financiële kader uitgevoerd. Inzake de definitieve afwikkeling en de toekomst zijn er nog wel diverse risico's.

Afwikkeling 2015:
Voor het jaar 2015 zijn alle kosten zo volledig mogelijk in beeld gebracht. Vooral bij de jeugdzorg zitten hierin nog diverse aspecten waardoor het risico gelopen wordt dat deze kosten nog niet volledig waren. Dit betrof:

- LTA contracten; de door de VNG landelijk afgesloten contracten zijn lastig in beeld te brengen
- DBC afrekeningen; de zorgaanbieders die werken met Diagnose Behandel Combinaties zijn vanuit historie niet gewend om direct/tussentijds af te rekenen
- Achterstanden bij zorgleveranciers; als gevolg van de overgang hadden diverse zorgleveranciers problemen met het factureren van de geleverde zorg. Dit heeft tot achterstanden in de facturatie geleid

Naast de onzekerheden binnen de ZIN zijn er tevens onzekerheden in de PGB budgetten. Het SVB heeft te maken gehad met achterstanden en problemen met de administratie. Mede als gevolg hiervan is het mogelijk dat er voor personen meer PGB is verstrekt dan was toegekend. Deze bedragen kunnen naar verwachting teruggevorderd worden bij het rijk.
Op de afwikkeling van de eigen bedragen via het CAK wordt een positief risico gelopen.
Onzekere toekomst:

De onzekerheden voor de toekomst zijn zowel gelegen in de budgetten als de aantallen. Inzake de budgetten is er geen inzicht in de ontwikkelingen van het macrobudget. Indien er meer cliënten overgegaan zijn naar de Wet langdurige zorg dan was berekend is hier een extra uitname van het macrobudget mogelijk.
Daarnaast heeft de gemeente in 2015 extra gelden ontvangen voor de Jeugd waardoor er een positief saldo was.
De aantallen kunnen komende jaren nog oplopen. Daarbij levert vooral de instelling waarbij sprake is van voogdij een grote onzekerheid.

3. Grondexploitaties
De risico's met betrekking tot de gemeentelijke grondexploitatie zijn beschreven in de paragraaf grondbeleid. Kortheidshalve wordt u hiernaar verwezen. In bovenstaande tabel is het risicoprofiel op contante waarde per 1-1-2017 opgenomen op basis van de herziening grondexploitatie Nieuwe Duivenvoordecorridor 2016. Dit risicoprofiel is berekend door middel van scenario analyses (Monte Carlo simulatie methode). Het risicoprofiel is bepaald met een waarschijnlijkheid van 80%. Dit wil zeggen dat het risicoprofiel in 80% van de berekende scenario's ca. € 6,4 mln. of kleiner bedraagt. Derhalve is, op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, een risicobuffer van ca. € 6,4 mln. met een waarschijnlijkheid van 80% toereikend om de financiële risico's van de grondexploitatie op te vangen.

4. Algemene uitkering uit het Gemeentefonds
Er zijn drie risico's met betrekking tot het Gemeentefonds: het risico dat het Rijk bezuinigt op de algemene en specifieke uitkeringen uit het Gemeentefonds, het risico dat de verdeling door het Rijk wordt herzien (herverdeeleffecten), en het risico dat de bestaande verdelingsmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd (exogene ontwikkelingen).

5. Overige
a. Bodemsaneringen (RO)
Alle (potentieel) verontreinigde locaties moeten vóór 2030 zijn onderzocht en waar nodig zijn gesaneerd. Een uitzondering hierop zijn de spoedlocaties waar een humaan of verspreidingsrisico aanwezig is. Deze verontreinigde locaties moeten worden gesaneerd of er moeten maatregelen zijn genomen waardoor de risico's worden beheerst.
In de gemeente bevinden zich anno augustus 2016 geen spoedeisende locaties. Bij dit schrijven wordt de Leidsekade en de Stompwijkseweg nog onderzocht op spoedeisendheid.
De gemeente is verantwoordelijk om de nazorg-locaties Klaverweide en Nieuwstraat te beheren en te controleren. Het rijk heeft hier in principe geen geld voor over en legt de verantwoordelijkheid bij de gemeente. Mogelijk ontvangt de gemeente in 2017 nog een bijdrage van de Provincie Zuid-Holland of het rijk. De gemeente zal hoe dan ook in de toekomst een grote bijdrage moeten verlenen inzake de (verplichte) nazorg en toekomstige vervanging van ondergrondse infrastructuur.
Andere risicovolle zaken in de nabije toekomst waarbij een bodemsanering voor rekening van de gemeente wellicht noodzakelijk is zijn: Duivenvoordecorridor, Stompwijkseweg, Dr. van Noortstraat en Herenstraat 42. Het gaat hierbij om financiële risico's, die de beschikbare projectbudgetten overstijgen. Thans worden de toekomstige saneringskosten tussen de € 3 en € 4 miljoen geschat.
Om toekomstige risico's op te vangen is een reserve bodemsanering gewenst.

b. Dividenduitkering Eneco
De winstgevendheid van Eneco neemt af als gevolg van de verlaging van de (gereguleerde) tarieven voor de transportkosten van elektriciteit en gas. De verplichte splitsing per februari 2017 in een transport- en een productiebedrijf kan de totale winst nadelig beïnvloeden omdat de bedrijfskosten door de splitsing stijgen.

c. Bediening Sijtwendebrug
Het betreft hier een mogelijk financieel risico waarbij het nog onzeker is in hoeverre de kosten voor de ombouw naar de op afstand bedienbare brug ten laste komen van de gemeente. Het genoemde maximale risicobedrag is een inschatting van mogelijke kosten die samen hangen met de inrichting van het totaal aan op afstand bedienbare bruggen van de provincie. Het is niet bekend of deze kosten ook daadwerkelijk in rekening gebracht gaan worden bij de gemeente. E.e.a. is afhankelijk van de nog te maken afspraken met de provincie.

Kengetallen

Kengetal	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017
Netto schuldquote	85	74	96

Netto schuldquote (gecorrigeerd voor verstrekte leningen)	80	69	92
Solvabiliteitsratio	45	43	35
Structurele exploitatieruimte	1,61	0,45	-2,65
Grondexploitatie	9,40	10,47	9,73
Belastingcapaciteit	95,4	96,7	95,9

Toelichting kengetallen

1. *Netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen*
   De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan over de terugbetaling wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden berekend. Des te lager deze schuldquote is des te meer eigen middelen de gemeente ter beschikking heeft. Bij een waarde onder 100 is dit goed te noemen. De VNG kwalificeert een hoogte van 100 als code oranje, vanaf 130 is dat code rood.

2. *De solvabiliteitsratio*
   De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves en het begrotingssaldo. Des te hoger deze ratio is des te meer middelen de gemeente ter beschikking heeft om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen De VNG bestempelt een waarde vanaf 30 als voldoende.

3. *Structurele exploitatieruimte*
   Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht in de exploitatie wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Dit kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten, uitgedrukt in een percentage Bij een waarde hoger dan 0 is er structurele exploitatieruimte

4. *Grondexploitatie*
   Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen. De waarde van de gronden is dus circa 10% van de totale baten.

5. *Belastingcapaciteit*
   De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in de gemeente. Een waarde lager dan 100 geeft aan dat er nog ruimte is om de belastingen te verhogen. Het kengetal laat ook zien dat in de gemeente de woonlasten lager waren dan gemiddeld, zowel in 2015 en 2016.

Beoordeling onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De uitkomsten van de kengetallen geven aan dat de financiële positie van de gemeente goed is. De schuld is niet erg hoog en de rente en aflossingen zijn gedekt binnen de structureel sluitende meerjarenbegroting. De solvabiliteit is en blijft nog voldoende. Deze loopt in 2019 terug tot 30% en loopt vanaf 2022 weer op.. Hierdoor zal terughoudendheid betracht moeten worden met investeringen. Bij de verkoop van in exploitatie genomen gronden zal een aanzienlijk deel van de leningen die aangegaan zijn voor de financiering van de grondexploitatie afgelost kunnen worden. Daardoor verbeteren zowel de schuldquote en de solvabiliteit. De structurele exploitatie- ruimte en belastingcapaciteit kunnen eventueel nog voor dekking zorgen voor extra lasten die voortvloeien uit eventuele tegenvallers. Voor 2017 is de structurele exploitatieruimte lager dan 0 maar vanaf 2020 zal deze weer positief zijn.

Financiering

Algemeen

In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan het financieringsbeleid en de uitvoering ervan in 2017. De Wet financiering decentrale overheden (wet Fido) is de basis voor de financiering en de treasury-taken. In de financiële beheers-verordening en het Treasury Statuut van onze gemeente zijn nadere regels voor de financieringsfunctie opgenomen. Als leidraad hiervoor is gebruik gemaakt van de Handreiking Treasury van het ministerie van BZK.

In deze paragraaf wordt ingegaan op:

1. Treasurybeleid
2. Risicobeheer
3. Financieringspositie
4. Opnemen van kortlopende geldleningen
5. Uitzetten van overtollige geldmiddelen

Treasurybeleid

Het gemeentelijk treasurybeleid is gebaseerd op de wet Fido en de financiële beheersverordening van 18 december 2012. De hoofdlijnen zijn:

a. De gemeente gaat leningen aan, zet middelen uit en verleend garanties uitsluitend ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak.
b. De treasury-functie draagt zorg voor duurzame en voordelige toegang tot de financiële vermogensmarkten, het beperken van renterisico's en levert adequate informatie over onze liquiditeits- en financieringspositie.
c. De treasury-functie zorgt ook voor het optimaliseren van renteresultaten binnen de kaders van de wet Fido en de financiële beheers-verordening.
d. Er wordt zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van interne financieringsmiddelen om het aantrekken van leningen te beperken.
e. De gemeente verstrekt geen garanties, borgtochten of leningen aan derden.
f. Overtollige geldmiddelen worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

Het liquiditeitenbeheer van de gemeente (beheer van betalingen en ontvangsten) is gebaseerd op een prognose voor een periode van twaalf maanden. Met het dagelijks monitoren van de liquiditeitspositie en informatie uit de organisatie wordt de liquiditeitsprognose regelmatig geactualiseerd. De financieringspositie (op lange termijn financieren van investeringen) geeft een vooruitzicht op de financieringspositie van de gemeente voor de komende 4 jaren.

De Treasurycommissie overlegt viermaal per jaar. De commissie evalueert de gedane financieringstransacties en bespreekt de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van financiering (rente en omvang) voor de gemeente. De commissie bestaat uit de wethouder financiën, de treasurer (senior F-advies) en de medewerker treasury.

Risico-inventarisatie en - kwantificering

De risico's voor de gemeente zijn:

1. Renterisico op de vlottende schuld;
2. Renterisico op de vaste schuld en
3. Kredietrisico verstrekte geldleningen.

Ad. 1. Renterisico op de vlottende schuld

De kasgeldlimiet is een belangrijke graadmeter voor de beoordeling van de liquiditeitspositie. De kasgeldlimiet is het maximum bedrag dat is toegestaan aan de gemeente om haar (kapitaal)uitgaven te financieren met kortlopende geldleningen (vlottende schuld). De kasgeldlimiet wordt bepaald door een percentage (8,5%) van het begrotingstotaal van de gemeente. Voor 2017 bedraagt de kasgeldlimiet afgerond € 16 miljoen. De liquiditeitspositie in relatie tot de kasgeldlimiet in 2017 zal naar verwachting als volgt verlopen:

Liquiditeitspositie 2017	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Toegestane kasgeldlimiet				

1. in procenten van de grondslag	8,5	8,5	8,5	8,5
2. in bedrag	16.150	16.150	16.150	16.150
Omvang vlottende korte schuld				
3. Opgenomen gelden < 1 jaar	10.000	20.000	30.000	10.000
4. Schuld in rekening courant	3.000	3.000	3.000	3.000
5. Gestorte gelden door derden < 1 jaar	-	-	-	-
6. Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	-	-	-	-
Totaal vlottende korte schuld	**13.000**	**23.000**	**33.000**	**13.000**
Omvang vlottende middelen				
7. Contante gelden in kas	-	-	-	-
8. Tegoeden in rekening courant	-	-	-	-
9. Overige uitstaande gelden < 1 jaar	-	-		-
Totaal vlottende middelen	**-**	**-**	**-**	**-**
Toets kasgeldlimiet				
10. Totaal netto vlottende schuld	13.000	23.000	33.000	13.000
11. Toegestane kasgeldlimiet	16.150	16.150	16.150	16.150
Ruimte (+) / overschrijding (-)	**3.150**	**-6.850**	**-16.850**	**3.150**

Bedragen x € 1.000

Onder een vlottende of korte schuld worden schuldtitels gerekend met een rente-typische looptijd korter dan één jaar. De belangrijkste vormen hiervan zijn (opgenomen) daggeld- en kasgeldleningen en rekening-courantkrediet. De gemiddelde korte schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet aan het einde van 3 achtereenvolgende kwartalen niet overschrijden. Aan het einde van het 3e kwartaal moet in zo'n geval de korte schuld omgezet worden in een vaste schuld. Beleidslijn van de treasury-functie is om bedragen tot de kasgeldlimiet te financieren met kort geld. Dit gebeurt omdat financiering met kortlopende geldleningen meestal goedkoper is dan met langlopende geldleningen. Op lange termijn is het renterisico op kortlopende geldleningen echter groter omdat de rente snel kan wijzigen. De rente op langlopende geldleningen wordt voor een vooraf bepaalde periode vastgezet, waardoor de gemeente voor een langere periode rekening kan houden met stabiele financieringslasten.

Ad. 2. Renterisico op de vaste schuld

Voor de financieringspositie is de renterisiconorm van belang. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld. De norm geeft aan over welk maximaal bedrag per jaar renterisico gelopen mag worden. Dit betreft onder andere leningen waarvan de rente herzien gaat worden maar ook de herfinanciering van aflossingen. Door spreiding in de tijd van aflossingen en herzieningen wordt het renterisico verkleind. De renterisiconorm wordt berekend met een wettelijk vastgesteld percentage van het begrotingstotaal. Dit percentage is bepaald op 20 en betekent voor onze gemeente een renterisiconorm van € 38 miljoen.

Renterisico 2017 – 2020	2017	2018	2019	2020
1. Renteherziening op vaste schuld o/g	-	-	-	-
2. Aflossingen	2.100	3.400	5.500	6.900
3. Renterisico (1+2)	2.100	3.400	5.500	6.900
4. Renterisiconorm	38.000	38.000	38.000	38.000
5a. Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	35.900	34.600	32.500	31.100
5b. Overschrijding renterisiconorm (3>4)	-	-	-	-
Berekening renterisiconorm				
4a. Begrotingstotaal van 2017	190.000			
4b. Percentage ministeriële regeling	20%			
Renterisiconorm 2016 (4a x 4b)	38.000			

Bedragen x € 1.000

De huidige opgenomen leningen bieden de geldgevers geen mogelijkheid tot tussentijdse renteaanpassingen. De aflossingen van in de toekomst nog aan te trekken langlopende geldleningen zijn ook verwerkt in bovenstaande tabel 2.

De gemeente heeft binnen de renterisiconorm op basis van de huidige beleidslijn nog mogelijkheden voor het aantrekken van langlopende geldleningen. De conclusie is dat onze gemeente een beperkt renterisico loopt in het kader van de langlopende financiering en binnen de wettelijke risiconorm blijft.

Ad. 3. Kredietrisico verstrekte geldleningen

Het kredietrisico op verstrekte geldleningen wordt omschreven als de mogelijkheid van een waardedaling van de vorderingspositie ten gevolge van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. In tabel 3 is een overzicht per risicogroep opgenomen.

Risicogroep	Hypothecaire zekerheid	1-1-2017
1. Hypotheken aan personeel	ja	58
2. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland	gedeeltelijk	3.300.000
4. Overige leningen	nee	4
Totaal		**3.300.062**

Bedragen x € 1.000

Toelichting

1. De gemeente verstrekt geen nieuwe hypotheken meer aan personeel.
2. Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) zet op voordracht van de gemeente geldleningen uit in de sector volkshuisvesting. De gemeente heeft de opbrengst uit de verkoop aandelen Bouwfonds gebruikt voor de storting in het fonds als een geldlening. Een gedeelte van het gestorte bedrag is door SVN vastgelegd in verstrekte geldleningen aan derden tot een bedrag van circa € 1 miljoen. Er is een klein risico dat de verstrekte geldleningen niet worden terugbetaald.

Daarnaast is een bedrag bij het SVN beschikbaar in de vorm van een rekening-courant met de gemeente tot een bedrag van € 2,3 miljoen.
3. Onder overige leningen is een woonwagenlening opgenomen.

Gezien de hoogte en de samenstelling van de portefeuille verstrekte geldleningen loopt de gemeente nauwelijks kredietrisico´s.

Financieringspositie

Voor de bepaling van de financieringspositie zijn de financieringsbehoefte (geïnvesteerd vermogen in de huidige en nieuwe vaste activa) en de financieringsmiddelen (opgenomen langlopende leningen, reserves en voorzieningen) van belang. Tweemaal per jaar wordt de financieringspositie van de gemeente bepaald. Het verloop van de financieringspositie over de jaren 2017 tot en met 2020 is opgenomen in onderstaande tabel.

Financieringspositie per 1-1	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Financieringsbehoefte				
Investeringen	184.000	222.000	240.000	239.000
Financiële vaste activa	8.000	8.000	8.000	8.000
Grondexploitaties	35.000	35.000	35.000	35.000
Totaal financieringsbehoefte (1)	**227.000**	**265.000**	**283.000**	**282.000**
Financieringsmiddelen				
Reserves	103.000	97.000	92.000	88.000
Opgenomen langlopende leningen	72.000	93.000	135.000	158.000
Voorzieningen	20.000	20.000	21.000	22.000
Vooruit ontvangen overheidsbijdragen	-	-	-	-
Totaal financieringsmiddelen (2)	**195.000**	**210.000**	**248.000**	**268.000**
Financieringssaldo (2-1) overschot / tekort	**-32.000**	**-55.000**	**-35.000**	**-14.000**

Bedragen x € 1.000

Voor de bepaling van de financieringsbehoefte is uitgegaan van de boekwaarden en de voorgenomen investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan. In de financieringsbehoefte wordt voorzien door kortlopende geldleningen en langlopende geldleningen aan te trekken. Als de kasgeldlimiet 3 kwartalen achtereen dreigt te worden overschreden moet voor de bedragen boven de kasgeldlimiet aan het einde van het 3e kwartaal een langlopende geldlening aangetrokken worden.

Portefeuille langlopende geldleningen	2017	2018	2019	2020
1. Beginstand per 1 januari	72.000	92.900	134.500	157.000
2. Nieuwe geldleningen	23.000	45.000	28.000	8.000
3. Reguliere aflossingen	2.100	3.400	5.500	6.900
4. Vervroegde aflossingen	-	-	-	-
5. Eindstand per 31 december	92.900	134.500	157.000	158.100

Bedragen x € 1.000

De nieuwe langlopende geldleningen worden aangetrokken voor de financiering van de investeringen.

De rentetarieven op de kapitaalmarkt zijn ten tijde van het samenstellen van deze begroting nog steeds relatief laag door de economische crisis. Wij verwachten in 2017 bij het afsluiten van langlopende geldleningen een rente van 1,25% (20 jaar annuïtair). De rente van de langlopende geldleningen die tot en met 2015 zijn afgesloten bedraagt gemiddeld 3%. In 2016 zal naar verwachting geen langlopende geldleningen worden afgesloten.

Rentelasten en toegerekende rente

Renteschema 2017	
Rentelasten (kort en lang)	1.563
Rentebaten	28
Rente grondexploitatie (projectfinanciering)	492
Rente eigen financieringsmiddelen	1.438
Totaal rente	2.481
Toegerekende rente (met omslagrente)	2.419
Renteresultaat	62

Bedrag x € 1.000

Aan de grondexploitatie wordt de werkelijke rente van de hiervoor aangetrokken leningen en die van eventuele korte leningen, toegerekend. Aan investeringen en taakvelden wordt de rente met behulp van het rente-omslagpercentage toegerekend. De rente over eigen financieringsmiddelen bedraagt 1,25%.

Rente-omslagpercentage	
Totale rentelast	2.481
Boekwaarde activa (excl. Grondexploitatie en FVA)	184.000
Rente-omslagpercentage	**1,35**

Bedrag x € 1.000

Opnemen van kortlopende geldleningen

De gemeente financiert de lopende betalingen en ontvangsten tot het maximum van de kasgeldlimiet (€ 16 miljoen) met kortlopende geldleningen (kas- en daggeld). Wanneer de kasgeldlimiet structureel wordt overschreden (tot 3 kwartalen achtereen) trekt de gemeente voor de structurele overschrijding langlopende geldleningen aan. De kortlopende schulden worden dan geconsolideerd naar een

langlopende geldlening. Voor 2017 wordt een rente voor opgenomen kortlopende geldleningen van circa 0,25% (kasgeld 3-maanden) verwacht.

Uitzetten van overtollige geldmiddelen

De gemeente heeft soms (tijdelijk) overtollige middelen die “uitgezet” moeten worden. Eind 2013 is het zogenaamde schatkistbankieren (zonder leenfaciliteit) gestart. De overtollige middelen worden dan uitgezet bij het Rijk. Decentrale overheden krijgen op de deposito’s van het schatkistbankieren een marktconforme rente vergoed die gelijk is aan de rentes die de Nederlandse staat betaalt op leningen die ze op de markt aangaat. Vanwege de investeringen zoals voorgenomen voor 2017 zal de gemeente in 2017 naar verwachting geen overtollige middelen hebben.

Bedrijfsvoering

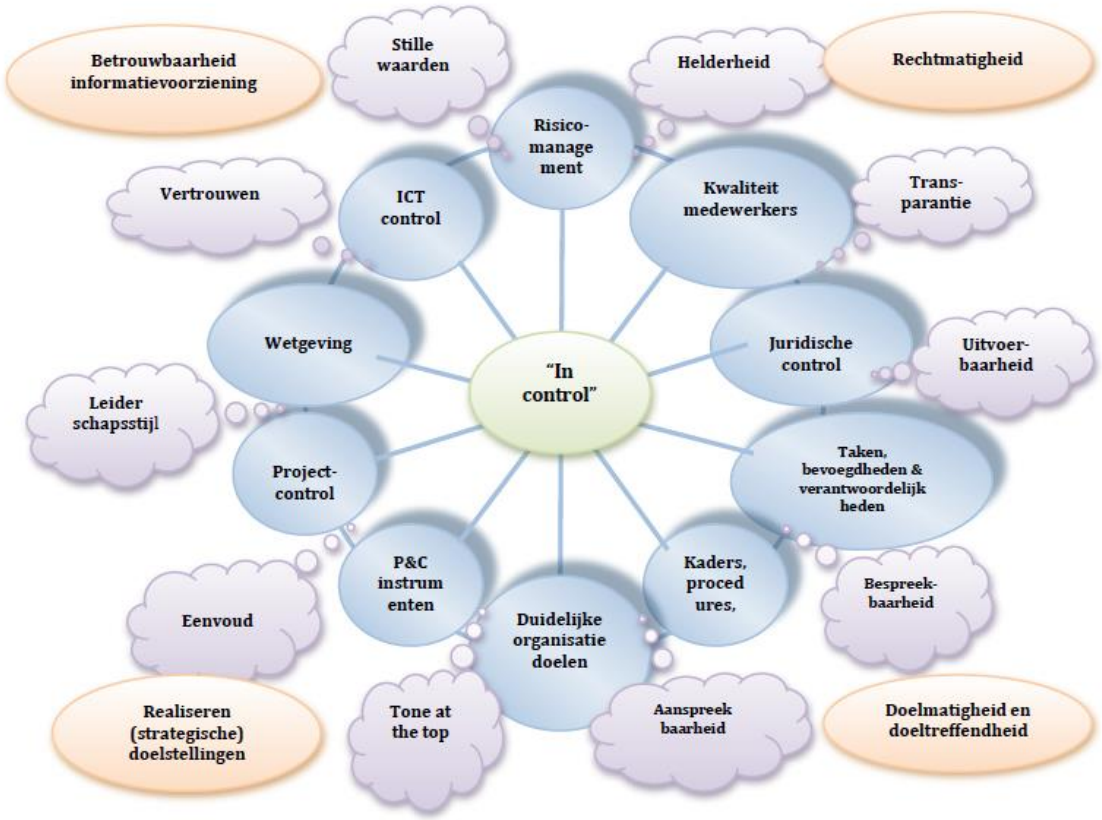
Algemeen

Voor een goede dienstverlening aan de burger is een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering randvoorwaardelijk. Onder bedrijfsvoering verstaan wij de ondersteunende processen die het mogelijk maken de programma's te verwezenlijken. Aangezien de begroting een doorkijk geeft naar te realiseren doelen vanaf het begrotingsjaar 2017 zal in deze paragraaf vooral ingegaan worden op specifieke voornemens (prioriteiten) en zal nagenoeg geen aandacht worden besteed aan zaken die al continu naar tevredenheid worden uitgevoerd (going concern).

Leidschendam-Voorburg In Control

Binnen de gemeente zijn maatregelen genomen die gericht zijn op het optimaal sturen en beheersen van de organisatie. Door allerlei controlmechanismen in te voeren, kan worden getoetst of die maatregelen ook worden uitgevoerd. Vanuit een centrale plaats binnen de gemeentelijke organisatie, met als eindverantwoordelijke de concerncontroller, worden op regelmatige basis diverse processen gemonitord. Met deze combinatie van inrichting, sturing en monitoring wordt gewerkt aan een gemeente die "in control" is en blijft.

Om te zorgen dat de gemeentelijke organisatie voldoende "in control" is, wordt gebruik gemaakt van zowel hard als soft controls:

In 2017 wordt een zodanige mix van controlmechanismen ingezet, dat met efficiënte inzet van middelen kan worden vastgesteld dat de gemeentelijke organisatie "in control" is. De voornaamste ingrediënten zijn:

- Planning & control cyclus gericht op een adequate begrotingsuitvoering, sturing op basis van de begroting, tussentijdse – en jaarverantwoording;
- Voortdurend aandacht hebben voor de onderliggende waarden (vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen en verbinding leggen) en het bijbehorende gedrag. Dat betekent een open houding, elkaar aanspreken, en aanspreekbaar zijn hierop;
- Ondersteuning van het lijnmanagement door professionele adviseurs bedrijfsvoering die zoveel mogelijk integraal adviseren;
- Risicomanagement: zeer regelmatig wordt bezien welke risico's de gemeente loopt en welke beheersmaatregelen zijn getroffen om de (effecten van die) risico's te beperken;

- Interne controles: op basis van een concernbrede risico analyse worden de belangrijkste processen en producten onderzocht op inrichting en werking;

- Accountantscontrole: de accountant licht jaarlijks (in het kader van de controle van de jaarrekening) de belangrijkste processen (in geld gemeten) door;

- Artikel 213a onderzoeken: jaarlijks worden in opdracht van het college één of twee audits uitgevoerd waarbij de doelmatigheid en doeltreffendheid van processen wordt onderzocht;

- Rekenkamercommissieonderzoeken: de rekenkamercommissie voert elk jaar een aantal onderzoeken uit ten behoeve van de gemeenteraad, waarbij wordt bekeken of de doelen die de gemeente heeft gesteld worden bereikt en of dit is gebeurd tegen zo laag mogelijke kosten.

Speerpunten 2017:
De verbijzonderde interne controle functie, die tot 2017 nog decentraal werd aangestuurd, zal op concernniveau worden belegd, onder aansturing van de concerncontroller.
Het verder ontwikkelen van de digitale begroting en het werken met een éénmalige vastlegging van de begrotingsgegevens en de voortgangs- en prognosegegevens, moet leiden tot een dagelijks actuele prognose van de begrotingsuitvoering in het najaar 2017.

Informatievoorziening en automatisering

Ontwikkelingen op het gebied van het sociaal domein, de omgevingswet en de digitalisering van de gemeentelijke dienstverlening stellen steeds hogere eisen aan de kwaliteit van de gemeentelijke informatievoorziening en automatisering. Het werken in samenwerkingsverbanden brengen ook complexe vraagstukken met zich mee. Om te zorgen dat LV hierbij voldoet aan de geldende privacywetgeving - en is voorbereid op de toekomstige (strengere) Europese privacywetgeving – worden ontwikkelingen waarin persoonsgegevens (van burgers of van personeel) een rol spelen, in overleg met de privacyfunctionaris vormgegeven.

De geformuleerde Informatiemanagement visie benoemt de volgende speerpunten, waarmee in 2016 is gestart en vormen ook voor 2017 de basis:

Centrale opslag en ontsluiting van informatie: Om de juiste informatie ter beschikking te stellen aan burgers en bedrijven wordt er gewerkt aan een centraal ‘geheugen’ voor de organisatie. Dit geheugen is de bron voor zowel interne als externe afnemers. Hierbij kan gedacht worden aan de status van een aanvraag van de burger. Het verder inrichten en uitrollen van het klant contact systeem ten behoeve van de dienstverlening is een belangrijke stap om dit te bereiken.

Hergebruik van informatie: De gemeentelijke organisatie legt heel erg veel informatie vast over een tal van onderwerpen. Door deze informatie te gaan hergebruiken kan de gemeente meer inzicht krijgen en beter inspelen op ontwikkelingen. Hiervoor wordt een strategie voor datagedreven sturing ontwikkeld en uitgevoerd.

Veiligheid van informatie: Het borgen van de informatieveiligheid is essentieel in de toenemende digitalisering. Steeds meer systemen worden aan elkaar gekoppeld en steeds meer mensen moeten toegang krijgen tot dit netwerk van informatie. Om dit veilig te maken en te houden is een plan van aanpak ter verbetering van de informatiebeveiliging opgesteld en wordt deze uitgevoerd.

Architectuur van informatie: Door de diversiteit aan taken is het gemeentelijk applicatielandschap een complex netwerk van systemen met diverse functies en doelen. Om grip te houden op dit ICT landschap gaat de gemeente werken aan een integrale informatie-architectuur. Deze architectuur kan gebruikt worden om de effecten van de bedrijfsstrategie op de informatievoorziening en automatisering in beeld te brengen. Zo kunnen wijzigingen in samenhang worden uitgevoerd en de complexiteit van de portfolio (bv licenties, dubbel beheer, koppelingen etc.) worden gereduceerd.

Kwaliteit van informatie: Veel van de gemeentelijke producten komen in de vorm van informatie. Dit maakt informatie tot een belangrijk primair product van de gemeente. Om de kwaliteit van dit product te borgen worden nu jaarlijks diverse controles en audits uitgevoerd. Door deze controles en audits samen te brengen binnen één kwaliteitszorgsysteem en control cyclus wil de gemeente meer grip krijgen op de kwaliteit van haar informatievoorziening.

HR-beleid

In 2015 zijn we gestart met de strategische personeelsplanning (SPP), waar we in 2016 concrete invulling aan hebben gegeven. Het doel is om, rekening houdend met zowel de vergrijzing als ontgroening van ons personeelsbestand, in 2018 de beste (gemeentelijke) dienstverlener van Nederland te worden.

Het HR-beleid voor 2017 is er dan ook volledig op gericht om de ambitie en strategie van onze gemeente te realiseren door het positioneren van de juiste medewerker op de juiste plek. Hierbij wordt rekening gehouden met de organisatieontwikkeling en de ontwikkelingen die op ons af komen zoals de omgevingswet, het sociaal domein, op weg naar een flexibele organisatie én de daarvoor benodigde ontwikkeling van medewerkers. In 2017 wordt dan ook op zowel organisatorisch als individueel vlak verdere invulling gegeven aan de lijn die is ingezet met SPP.

In 2016 is verder vorm gegeven aan de in 2014 in de strategische HR-agenda opgestelde thema's e-hrm, wendbaarheid & flexibiliteit en (persoonlijk) leiderschap. Nu veel slagen gemaakt zijn op het gebied van digitalisering, ligt de focus in 2017 met name op wendbaarheid & flexibiliteit en (persoonlijk) leiderschap. SPP dient als kapstok voor deze thema's en de ontwikkelingen worden continue getoetst aan de organisatiemissie en –ambitie.

Inkoop en aanbesteding

Inkoop en aanbesteding vindt decentraal plaats op afdelingsniveau. De afdeling bedrijfsvoering beschikt over een inkoop- en aanbestedingsspecialist en een inkoop assistent, die de afdelingen kunnen adviseren.

Op regionaal niveau wordt deelgenomen aan "Inkoopkracht Zuid-Holland West", gevormd door de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Delft, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. Doel van dit samenwerkingsverband is om waar mogelijk schaalvoordeel te creëren door gezamenlijke inkoop en kennis te delen. De samenwerkingsovereenkomst is geëvalueerd in 2016. Aan de hand daarvan wordt beoordeeld of de samenwerking na 2017 in deze vorm wordt gecontinueerd.

Gegevens gemeentelijk personeelsbestand

In de onderstaande tabel worden enkele gegevens over het gemeentelijk personeelsbestand weergegeven.

	Rekening 2015 (per 31-12-2015)	Begroting 2016 (per 1-1-2016)	Begroting 2017 (per 1-1-2017)
1. Aantal toegestane fte's (formatie)	565,59	563	558
2. Aantal bezette fte's (bezetting)	563,53	556,35	n.v.t.
3. Aantal werkelijke medewerkers	638	634	n.v.t.
4. Uitstroom van pensioengerechtigden	13	14	9
5. Ziekteverzuim in % (excl. zwangerschap)	4,73	4,54	n.v.t.

Financiële Begroting

Financieel perspectief 2017 - 2020

Begrotingmutaties

De Programmabegroting 2017 met de meerjarenramingen 2018-2020 is op basis van de Kadernota 2017 opgesteld. Tussen het uitbrengen van de Kadernota 2017 en het opstellen van de Programma-begroting heeft zich een aantal ontwikkelingen met financiële gevolgen voorgedaan. De ontwikkelingen hebben betrekking op de actualisatie van de ramingen en de resultaten van de kritische doorlichting van de budgetten tijdens het begrotingsproces. Ook worden de financiële gevolgen van beleidsuitvoering in beeld gebracht. De begroting is opgesteld met in achtneming van de gewijzigde regels van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

De ontwikkelingen zijn in onderstaande tabel opgenomen en vervolgens nader toegelicht.

BEGROTINGSSALDO 2017-2020

	Omschrijving	2017	2018	2019	2020	V/N
	Financiële uitgangspositie Begroting 2017-2020					
	Primitieve Begroting 2016 - 2019	150	90	805	1.000	V
	Algemene bijstellingen voor kadernota	1.554	1.578	550	632	V
	Uitgangspositie voor Kadernota 2017-2020	**1.704**	**1.668**	**1.355**	**1.632**	**V**
	Maatregelen uit kadernota	-4.699	-4.155	-3.556	-1.170	N
	Dekking tekort door maatregelen uit kadernota	2.995	2.487	2.201	50	V
	Uitgangspositie voor Begroting 2017-2020	**-**	**-**	**-**	**512**	**V**
	Actualisering financieel perspectief					
1	Actualisering rentelasten	1.017	824	357	10	V
2	Actualisering rente-omslagpercentage	-1.440	-1.446	-1.508	-1.586	N
3	Mutatie afschrijving a.g.v. omslagrente verlaging en actualisering investeringen	-878	-1.091	-1.015	-707	N
4	Vrijval reserve herwaardering activa	1.840	-	-	-	V
5	Actualisering algemene uitkering gemeentefonds	544	615	1.462	1.720	V
6	Integratie-uitkering SD (jeugd)	-1.134	-909	-969	-1.038	N
	Budget aanpassing SD jeugd	1.134	909	969	1.038	V
7	Nacalculatie Cao/premies en actualisering p-begroting	-321	-175	-147	-87	N
8	APPA-pensioenen wethouders, aframing wachtgeld, actualisering budget	-128	-36	-85	-85	N
9	Gemeenschappelijke regelingen (VRH,GGD,DSW,MRDH,VNG)	-108	-112	-23	-19	N
10	Hogere opbrengst ozb	35	5	625	650	V
11	Actualisering vergoeding raad	-14	-8	-8	-8	N
12	Hogere bijdrage VVE voor parkeren Damplein en het gebouw aan het Fluitpolderplein 5	-24	-24	-24	-24	N
13	Huurverlaging Overdam	-26	-26	-26	-26	N
14	Onderhoud Driemanspolder	-	-	-	-127	N
15	**Diverse indexeringen:**					
	Indexering subsidies	-83	-83	-83	-83	N
	Indexering huren	32	32	32	32	V

	Indexering leges	24	24	22	20	V
16	Diverse autonome/exogene ontwikkelingen	-8	-18	-18	-58	N
	Subtotaal	**-462**	**-1.519**	**-439**	**-378**	
	Financiële gevolgen beleidsuitvoering					
17	Budgetverschuiving waterbeheer naar riolering en actualisering van het uurtarief (wordt betrokken bij de bepaling van het riooltarief).	283	283	283	283	V
18	Nadeel op afvalstoffenheffing	-186	-186	-186	-186	N
	Extra kosten inzamelen grofvuil		-194	-194	-194	N
	Maatregelen beheersing Afvalkosten	-	380	380	380	V
19	Actualisering uren projecten en grondexploitaties	-163	-80	-72	-88	N
20	Inhuizing W&I	139	47	47	47	V
	Dekking taakstelling Sociaal Domein	-	-	-	-47	N
21	Collectieve ziektekostenverzekering bijstandontvangers	60	60	60	60	V
	Dekking taakstelling bedrijfsvoering gemeentebreed	-	-	-	-60	N
22	Gesloopte gebouwen	66	37	8	8	V
23	Actualisering opbrengsten Bouwleges	-100	383	430	-	N/V
24	Actualisering budget begeleiding (SD)	3	3	589	599	V
	Dekking taakstelling Sociaal Domein	-	-	-	-599	N
	Subtotaal financiële gevolgen beleidsuitvoering	**428**	**733**	**1.345**	**203**	
	Invulling PM posten uit de kadernota					
25	PM post BOA's	-125	-125	-125	-	N
26	PM post SPP	-200	-300	-400	-	N
	Begrotingssaldo	**565**	**-1.211**	**381**	**337**	
	Verwerking begrotingssaldo:					
27	Storting/onttrekking Algemene reserve vrij besteedbaar	-565	1.211	-381	-337	
	Eindstand na verrekening	**-**	**-**	**-**	**-**	
	Nota van wijziging					
	Algemene uitkering gemeentefonds	165	1.060	1.900	2.190	V
	Integratie uitkering	-	-	-	-	-
	Decentralisatie uitkering	341	-110	-110	-110	V/N
	BUIG	-1.100	-1.100	-1.100	-1.100	N
	Begrotingssaldo	**-594**	**-150**	**690**	**980**	
	Verwerking begrotingssaldo:					
	Storting/onttrekking Algemene reserve vrij besteedbaar	**594**	**150**	**-690**	**-980**	
	Eindstand na verrekening	**-**	**-**	**-**	**-**	

Toelichting begrotingmutaties

1. Actualisering rentelasten

Het rente-effect is het gevolg van de verlaging van de rente op langlopende geldleningen van 1,75% in 2016 naar 1,25% in 2017. Het voordeel neemt af omdat er in de financieringspositie in 2016 al

rekening is gehouden met een afloop van de leningen van DVC. Hierdoor waren de rente ramingen al lager.

2. Actualisering rente-omslagepercentage
Met het omslagpercentage brengt de gemeente zichzelf rente in rekening. De werkelijke rentelast voor leningen was in de begroting 2016 lager dan er doorberekend werd en zorgde voor een positief renteresultaat. Door verlaging van het rente-omslagpercentage valt dit voordeel lager uit.

3. Mutaties afschrijving a.g.v. omslagrente verlaging en actualisering investeringen
De mutatie van de afschrijvingen is een gevolg van de aanpassing van de omslagrente van 4% naar 1,35%. De annuïteit (kapitaallasten) is daardoor gewijzigd. De rente component is gedaald en de afschrijvingscomponent is gestegen (zoals dat ook werkt bij een annuïteiten hypotheek). Door de lagere rente versnellen we als het ware de afschrijvingen in de eerdere jaren. In de eerste jaren is sprake van een inhaaleffect vanwege de verlaging van de rente; ten opzichte van de oude reeks bedragen is een iets hogere afschrijving noodzakelijk.

Op de langere termijn betekent het eerdere nadeel een voordeel. Vanaf 2036 is ten opzichte van de oude geprognosticeerde reeks sprake van een lagere afschrijvingscomponent. In totaal schrijf je immers nooit meer af dan de aanschafwaarde/boekwaarde.

4. Vrijval reserve herwaardering activa
De reserve herwaardering activa is ingesteld om de nadelen op kapitaallasten te dekken, die zijn veroorzaakt door de stelselwijziging in 2010, toen is besloten om over te stappen van lineair naar annuïtair afschrijven. Het voordeel dat in eerste instantie werd behaald (door lagere afschrijvingen) werd gestort in deze reserve om latere nadelen op te kunnen vangen.
In de meerjarenbegroting 2016 was een aflopende reeks opgenomen van onttrekkingen, lopend van 2017 (€ 450.000) tot en met 2050 (€100.000).
Zoals onder 3 is toegelicht, komen door de wijziging van de omslagrente ook de kapitaallasten anders uit. Het nadeel slaat in 2036 om in een voordeel. Daardoor is onttrekking/dekking uit deze reserve vanaf 2037 niet meer nodig. Op dat moment zou er volgens de oude systematiek nog € 1.840.000 in de reserve zitten. Dat gedeelte van de reserve kan dus vrijvallen.

5. Actualisering algemene uitkering gemeentefonds
Basis voor de berekening van de uitkering is de meicirculaire 2016 en de geraamde hoeveelheidsgegevens voor 2017-2020. Vanaf 2019 neemt het aantal woningen en inwoners meer dan eerder voorzien was toe. Ook is het herverdeeleffect van het groot onderhoud van het gemeentefonds minder nadelig voor LV dan eerder werd aangenomen. Deze aanpassingen zorgen samen met aanpassingen aan de uitkeringsfactor en het acres voor een hogere algemene uitkering.

6. Integratie-uitkering & budget aanpassing Sociaal Domein jeugd
De korting van circa € 1 miljoen in 2017 en volgende jaren binnen het jeugdbudget wordt veroorzaakt door:

- een toevoeging van € 0,5 miljoen aan het budget, gerelateerd aan het objectief verdeelmodel (o.a. loon- en prijsbijstellingen);

- een onttrekking van € 1,5 miljoen, gerelateerd aan factoren buiten het objectief verdeelmodel (Macrobudget 18+ / Voogdij)

Gezien de twijfels over de juistheid en volledigheid van de door het Rijk gehanteerde realisatiecijfers welke als basis voor de onttrekking van € 1,5 miljoen voor voogdij en 18+ zijn gebruikt, worden momenteel gesprekken met het ministerie van VWS gevoerd.
Dit betreft de korting op de algemene uitkering bij de meicirculaire 2016 op het budget voor Voogdij en 18+ jeugdvoorzieningen. "Vooralsnog is de korting in mindering gebracht op het budget van Jeugd.

7. Nacalculatie CAO/premies en actualisering p-begroting
Als gevolg van de CAO-ontwikkelingen en mutaties in de bezetting is de P-begroting geactualiseerd. Met de invoering van het individueel keuze budget (IKB) in 2017, hebben medewerkers van LV de mogelijkheid om bovenwettelijke uren uit te laten betalen. Bij de berekening hiervan is er van uitgegaan dat 50% van de medewerkers hier gebruik van gaan maken.

8. APPA-pensioenen wethouders, aframing budget, actualisering budget
APPA premie neemt toe door te laag dekkingspercentage pensioenen.

9. Gemeenschappelijke regelingen (VRH, GGD, DSW, MRDH, VNG)
Aanpassing budgetten op basis van de ingediende begrotingen.

10. Hogere opbrengsten ozb

Mede door de oplevering van Leidsehage en extra woningen (1.150) wordt vanaf 2019 een substantiële toename verwacht van de OZB opbrengsten.

11. Actualisering vegoeding raad
Op basis van de BZK circulaire vergoeding raad en commissie leden.

12. Hogere bijdrage VVE parkeren Damplein en gebouw aan Fluitpolderplein 5
De VvE-bijdrage voor de parkeergarage aan het Damplein is verhoogd omdat nog geen rekening was gehouden met het meerjarig onderhoud. De VvE-bijdrage voor Fluitpolderplein 5 is verhoogd omdat ook hiermee nog geen rekening was gehouden met meerjarig onderhoud.

13. Huurverlaging Overdam
De exploitant heeft aangegeven de huur van het park niet meer te kunnen betalen door een afname van het aantal leden van tennisverenigingen, waardoor de baanverhuur terugloopt. Door het college is d.d. 10 november 2015 besloten om korting op de huur te verlenen.

14. Onderhoud Driemanspolder
Voor de afkoop van het door de gemeente uit te voeren onderhoud is een afkoopsom ontvangen. De afkoopsom is in de reserve onderhoud Nieuwe Driemanspolder gestort. Deze reserve is bij de Kadernota 2016 vervallen en toegevoegd aan de algemene reserve. Met ingang van 2020 wordt het onderhoud door de gemeente uitgevoerd ten laste van de lopende begroting.

15. Diverse indexeringen
Indexering op basis van de subsidieverordening of indexering.

16. Diverse autonome/exogene ontwikkelingen
Enkele marginale actualiseringen.

17. Budgetverschuiving waterbeheer naar riolering en actualisering uurtarief
Conform besluitvorming door de raad voor het verbreed GRP.

18. Nadeel afvalstoffenheffing, extra kosten inzamelen grofvuil en beheersing afvalkosten
Het actualiseren van de aan de afvalstoffenheffing verbonden kosten en opbrengsten voor de meerjarenbegroting 2017-2020, leidt ten opzichten van de meerjarenbegroting 2016-2019 tot hogere kosten en lagere opbrengsten . Per saldo is sprake van een tekort op de exploitatie van € 186.000. Dit tekort wordt normaliter opgevangen binnen de egalisatiereserve afvalstoffenheffing, waarin andersom ook de voordelen worden gestort, maar omdat deze reserve uitgeput is levert dit nu een nadeel voor de begroting op.

De kosten van inzamelen van grofvuil is In 2017 nog gecompenseerd uit de egalisatiereserve afvalstoffenheffing maar deze is vanaf 2018 uitgeput.
Met ingang van 2018 wordt de inzameling van afval anders georganiseerd. De verwachting is dat dit een dalend effect heeft op de kosten. De gesprekken met Avalex hierover lopen nog.

19. Actualisering uren projecten en grondexploitaties
Door herfasering van de projecten en grondexploitaties ontstaan verschuivingen van toegerekende uren.

21. Inhuizing Werk & Inkomen
Door Concentratie van de gemeentelijke dienstverlening vervallen per 1 mei 2017 de huisvestingskosten van het Corbulo-gebouw. Dit leidt m.i.v. 2018 tot een structureel efficiencyvoordeel. Daarmee is de stelpost Besparing op Bedrijfsvoerring ad € 250.000 m.i.v. 2018 gerealiseerd. Bovendien valt het efficiencyvoordeel structureel € 47.000 hoger uit. Vanaf 2020 wordt dit ingezet voor de dekking van de taakstelling uitvoering maatregelen Sociaal Domein.

21. Collectieve ziektekostenverzekering bijstandsontvangers
Inkoopvoordeel op de ziektekostenverzekering van bijstandontvangers. Vanaf 2020 wordt dit voordeel ingezet voor de dekking van de taakstelling bedrijfsvoering gemeentebreed.

22. Gesloopte gebouwen
Dit betreft de vervallen geraamde uitgaven van de gesloopte gebouwen.

23. Actualisering opbrengsten bouwleges
Voor 2017 wordt rekening gehouden met de projecten; Damcentrum, Plaspoelkade (A2), Damcentrum Rijnlandstraat (D1/H2), Veurs College, Dijselbloem, Vijverhof, Trampoline, Duivenvoordecorridor (1e tranche), Oosteinde en Sonneruyter. Dit betekent dat in 2017 rekening wordt gehouden met een tegenvaller van € 100.200 ten opzichte van de huidige raming.

Voor 2018 wordt rekening gehouden met de projecten; Westeinde (Hokatex), Klein Plaspoelkade, Damcentrum (Damlaan/Postkantoor), Damcentrum (Schoorlaan), Duivenvoordecorridor 2e tranche, Parnashofweg (herontwikkeling bedrijventerrein), Vlietlanden en De Goede Herderkerk. Dit betekent dat in 2018 rekening wordt gehouden met een meevaller van € 383.200 ten opzichte van de huidige raming.

Voor 2019 wordt rekening gehouden met de projecten; Duivenvoordecorridor 3e tranche, Schakenbosch (woningen), Schakenbosch (zorgwoningen) en Damcentrum (Leytschehof). Dit betekent dat in 2019 rekening wordt gehouden met een meevaller van € 430.800 ten opzichte van de huidige raming.

24. Actualisering budget begeleiding (Sociaal Domein)

Op basis van huidige ontwikkelingen kunnen we rekenen op kortingen voor WMO begeleiding op het gemeentefonds met ingang van 2017. Hier was al enigszins op geanticipeerd door in de meerjarenbegroting op het budget WMO BG de onder-uitputting 2015 structureel niet door te voeren. Uitgaven WMO begeleiding zijn nu in de begroting opgenomen voor de jaren 2016-2018 gelijk aan de gerealiseerde uitgaven jaarrekening 2015, voor 2019 e.v. is het oorspronkelijke budget niet afgeraamd in afwachting van een korting. Nu hebben we redelijk in beeld hoe groot de korting zal uitpakken. De gereserveerde ruimte in het budget vanaf 2019 kan daarmee nu alsnog vrijvallen. De vrijval wordt ingezet voor de dekking van de taakstelling uitvoering Sociaal Domein.

25. PM post BOA's

Invulling van de PM post uit de kadernota 2017 voor 3 jaar incidenteel.

26. PM post SPP

De inzet van diverse personeelsinstrumenten als gevolg van uitkomsten SPP zoals in- en externe mobiliteit en ontwikkeltrajecten (3 jaar incidenteel).

27. Storting/ontrekking algemene reserve vrij besteedbaar

De uitkomsten van de begroting (begrotingssaldo) worden verrekend met de Algemene reserve vrij besteedbaar.

Uitgangspunten financieel beleid

De gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd zijn van belang voor de beoordeling van de financiële positie. Het zijn onder andere de uitgangspunten die hebben geleid tot het gepresenteerde financiële meerjarenperspectief.

Aantal inwoners en woonruimten

Voor de ramingen is uitgegaan van de prognose van aantallen inwoners en woningen zoals opgenomen in de onderstaande tabel. In de ramingen van de woningaantallen is rekening gehouden met sloop en nieuwbouw, die beperkt is en voor zover nodig aansluit op de regionale programma's voor de ontwikkeling van woon- en werklocaties.

	1-1-2017	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020
1. Inwoners	74.200	74.400	76.800	77.000
2. Woningen	36.400	36.500	37.600	37.800

Loon- en prijspeil

Gelet op de huidige lage inflatie en de te verwachten lage indexering van het gemeentefonds is voor 2017–2020 afgezien van indexering van de uitgavenbudgetten (behoudens contractuele afspraken hierover).
Voor de raming van de salarislasten in de begroting 2017 en de meerjarenramingen 2018-2020 is uitgegaan van de toegestane personele formatie per 1-1-2017 en het loonkostenniveau per 1-4-2016 conform de CAO gemeenten.

Uitgangpunten Programmabegroting 2017 - 2020

De Programmabegroting 2017-2020 is opgesteld in overeenstemming met de uitgangspunten uit de kadernota 2017, die op 7 juli 2016 door de gemeenteraad is vastgesteld. Hierop zijn mutaties meegenomen als gevolg van autonome- en exogene ontwikkelingen. Een belangrijke ontwikkeling is de gewijzigde regelgeving in het kader van het vernieuwde BBV (Besluit Begroting en Verantwoording).

Algemene uitkering gemeentefonds

De algemene uitkering uit het gemeentefonds is geraamd op basis van de laatst beschikbare gegevens uit de meicirculaire 2016. De gevolgen van de septembercirculaire 2016 worden eventueel verwerkt in de Nota van wijziging op de begroting, die tegelijk met de programmabegroting in de gemeenteraad wordt besproken.

Rentepercentages

In de begroting zijn de volgende rentes gehanteerd:

a. rente aan te trekken kort vreemd vermogen 0,25%
b. rente aan te trekken lang vreemd vermogen 1,25%
c. rente eigen financieringsmiddelen 1,25%
d. renteomslag 1,35%.

Lokale heffingen

Het uitgangspunt blijft dat de gemeentelijke woonlasten in 2016 gemiddeld genomen niet meer stijgen dan het inflatiepercentage (1,0 %). Tot de gemeentelijke woonlasten worden gerekend de onroerende zaak belastingen, de afvalstoffenheffingen en rioolrechten. Voor de afvalstoffenheffing en het rioolrecht geldt het principe van 100% kostendekking. Bij de vaststelling van de tarieven voor individuele dienstverlening is ook het streven in principe gericht op 100% kostendekkendheid.

Post onvoorzien

De post onvoorzien, opgenomen onder het programma Algemene dekkingsmiddelen, kent een incidenteel en een structureel deel, deze bedragen respectievelijk € 110.000 en € 60.000. De ramingen lopen van € 170.000 in 2017 op tot € 350.000 in 2020. Een beroep op de post voor onvoorziene uitgaven kan worden gedaan als de uitgave onvoorzien, onuitstelbaar en onvermijdbaar is. Hiervoor wordt op dat moment een begrotingswijziging aangeboden aan de gemeenteraad.

Dividenden

De opbrengsten van reguliere dividenden worden op basis van realisatiecijfers 2016 en de resultaatverwachtingen voor de korte termijn geraamd. De verantwoording van het dividend vindt overigens plaats in het jaar van het besluit tot dividenduitkering door de betrokken onderneming.

Kapitaallasten

De kapitaallasten (rente en afschrijving) worden aan producten en programma´s doorberekend. De rente door middel van een renteomslag-percentage en de afschrijvingen op basis van de economische levensduur.

Enkele investeringen worden gedekt uit reserves. In dat geval wordt de investering geactiveerd en vervolgens afgeschreven conform het vastgestelde activabeleid. De voor dekking aangewezen reserves worden in de reserve dekking afschrijvingslasten gestort, waarna de jaarlijkse afschrijvingslasten uit de reserve worden gedekt.

Lasten en baten

Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een integraal overzicht van de lasten en baten gegeven. Ook wordt het saldo weergegeven van alle onderdelen van de begroting: het programmaplan, het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien. Voor extra inzicht in de financiële positie zijn de lasten en baten per programma geschoond van verrekeningen met reserves. De verrekeningen met reserves maken wel onderdeel uit van de begroting van lasten en baten.

Overzichten van lasten en baten

Programma	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Lasten						
Bestuur en Ondersteuning	22.825	31.898	7.871	7.673	7.302	5.900
Veiligheid	6.009	6.535	7.349	7.228	7.121	7.099
Verkeer en Vervoer	10.834	17.903	8.370	8.828	9.591	9.724
Economie	644	5.848	5.987	2.567	683	683
Onderwijs	7.790	7.276	6.566	6.986	7.154	7.299
Sport, cultuur en recreatie	15.476	17.189	14.718	14.838	15.013	15.090
Sociaal domein	79.349	84.595	75.831	75.714	74.742	74.431
Volksgezondheid en milieu	16.635	17.953	17.118	17.394	17.487	17.601
VHROSV	11.838	14.643	11.875	11.371	16.121	18.352
Lasten	**171.400**	**203.840**	**155.685**	**152.599**	**155.214**	**156.179**
Baten						
Bestuur en Ondersteuning	-17.701	-27.277	-3.691	-3.691	-3.420	-3.420
Veiligheid	-330	-55	-48	-48	-48	-48
Verkeer en Vervoer	-1.385	-878	-882	-882	-882	-882
Economie	-123	-10.608	-4.664	-1.683	-82	-82
Onderwijs	-1.168	-932	-932	-932	-932	-932
Sport, cultuur en recreatie	-1.906	-1.750	-1.901	-1.874	-1.848	-1.851
Sociaal domein	-31.923	-32.882	-28.581	-28.589	-28.591	-28.591
Volksgezondheid en milieu	-17.288	-17.590	-17.634	-18.109	-18.371	-18.488
VHROSV	-9.497	-8.015	-7.315	-7.433	-12.067	-13.852
Baten	**-81.321**	**-99.987**	**-65.648**	**-63.241**	**-66.241**	**-68.146**
Saldo van de programma's	**90.079**	**103.853**	**90.037**	**89.358**	**88.973**	**88.033**
Overhead	**20.230**	**24.340**	**27.142**	**27.194**	**26.881**	**25.941**
Algemene dekkingsmiddelen						
Baten belastingen	-11.605	-11.421	-11.399	-11.407	-12.043	-12.065
Algemene baten	-105.004	-106.425	-99.205	-100.036	-101.473	-101.945
Onvoorzien	0	170	170	230	290	350
Totaal Alg Dekkingsmiddelen	**-116.609**	**-117.675**	**-110.433**	**-111.214**	**-113.226**	**-113.660**
Totaal voor resultaatbest.	**-6.303**	**10.520**	**6.763**	**5.357**	**2.647**	**328**
Verrekening met de reserves						
Storting in reserves	58.081	14.366	1.302	5.014	20.132	1.396
Onttrekking aan reserves	-51.778	-24.884	-8.064	-10.370	-22.779	-1.726
Mutaties reserves	**6.303**	**-10.518**	**-6.762**	**-5.356**	**-2.647**	**-330**
Begrotingsresultaat	**-1**	**1**	**0**	**1**	**-1**	**-1**

Bedragen x € 1.000,-

Incidentele baten en lasten

Om een goed oordeel te kunnen geven over het structurele evenwicht tussen lasten en baten is het noodzakelijk te weten in hoeverre tegenover de inzet van reserves incidentele lasten en baten staan. Voor een gespecificeerd overzicht per programma wordt verwezen naar de bijlagen.

Het totaal van de incidentele lasten en baten over de begrotingsjaren is opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel Incidentele lasten en baten 2017-2020

Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Incidentele lasten				
Bestuur en Ondersteuning	1.079	1.099	1.005	0
Veiligheid	29	29	0	0

Verkeer en Vervoer	119	44	0	0
Economie	445	270	0	0
Onderwijs	103	103	0	0
Sport, cultuur en recreatie	438	287	0	0
Sociaal domein	1.259	1.004	325	50
Volksgezondheid en milieu	3	14	0	0
VHROSV	5.792	1.965	150	0
Totaal incidentele lasten	**9.267**	**4.815**	**1.480**	**50**
Incidentele baten				
Bestuur en Ondersteuning	0	0	0	0
Veiligheid	0	0	0	0
Verkeer en Vervoer	0	0	0	0
Economie	0	0	0	0
Onderwijs	0	0	0	0
Sport, cultuur en recreatie	0	0	0	0
Sociaal domein	0	0	0	0
Volksgezondheid en milieu	0	0	0	0
VHROSV	4.707	1.751	150	0
Totaal incidentele baten	**4.707**	**1.751**	**150**	**0**
Saldo incidentele baten en lasten (excl. verrekening met reserves)	**-4.560**	**-3.064**	**-1.330**	**-50**
Incidentele verrekening met reserves				
Storting in reserves	1.856	781	23.677	418
Onttrekking aan reserves	6.947	5.064	25.448	105
Saldo incidentele verrekening met reserves	**5.091**	**4.283**	**1.771**	**-313**
Saldo incidentele baten en lasten	**531**	**1.219**	**441**	**-363**

Bedragen x € 1.000,-

Structureel en reëel begrotingsevenwicht

Programma	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Saldo baten en lasten	0	0	0	0
Saldo incidentele baten en lasten	531	1.219	441	-363
Reëel Saldo	**-531**	**-1.219**	**-441**	**363**

Bedragen x € 1.000,-

Vanaf 2020 is er een structureel positief begrotingssaldo van € 0,4 miljoen.

Investeringsplan 2017 - 2020

De investeringen die de gemeente Leidschendam-Voorburg de komende jaren wil doen, staan opgenomen in het investeringsplan 2017 - 2020. In het investeringsplan staan zowel de vervangingsinvesteringen als de nieuwe investeringen. Per programma is een gedetailleerd overzicht opgenomen over de geplande investeringen. Het investeringsplan heeft voor wat de investeringsuitgaven 2017 betreft een omvang van circa € 53,9 miljoen. Het totale investeringsvolume van alle investeringen geeft voor de komende jaren het volgende beeld:

Investeringsvolume

Programma	2017	2017	2018	2018	2019	2019	2020	2020
	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten	Uitgaven	Inkomsten
0. Bestuur en ondersteuning	2.000	0	1.289	0	648	0	1.845	0
1. Veiligheid	25	0	50	0	0	0	25	0
2. Verkeer en vervoer	22.401	3.815	9.059	197	2.858	22	1.830	0
4. Onderwijs	12.080	0	8.891	0	3.356	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	5.414	1.379	3.626	0	1.180	0	618	0
6. Sociaal domein	187	0	131	0	0	0	0	0
7. Volksgezondheid en milieu	8.738	0	4.482	0	3.245	0	2.865	0
8. Bouwen en wonen (VHROSV)	3.050	0	300	0	0	0	0	0
Investeringsvolume	**53.895**	**5.194**	**27.828**	**197**	**11.287**	**22**	**7.182**	**0**

(Bedragen x € 1.000)

In de kolom uitgaven staan de totale bruto-investeringen opgesomd. Hierbij is geen rekening gehouden met dekking uit eventuele reserve of dekking van de investeringen uit tarieven. In de kolom inkomsten worden bijdragen van derden vermeld.

Het hoge bedrag aan investeringen van € 53,9 miljoen wordt vooral bepaald door project 'Bereikbaarheid Stompwijk' (€ 15,5 mln.), het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs 2015-2019 (€ 9,5 mln.), diverse rioleringsprojecten (€ 8,5 mln.), de uitvoering van het verkeers- en vervoersplan (€ 4,2 mln.), project Rietvink (€ 3,1 mln.) en de uitvoering van projecten uit het waterplan (€ 2,4 mln.).

Hier tegenover staat dat voor project 'Bereikbaarheid Stompwijk' (€ 1,1 mln.), de uitvoering van het verkeers- en vervoersplan (€ 2,6 mln.) en de uitvoering van projecten uit het waterplan (€ 1,2 mln.) bijdragen van derden ontvangen worden.

Berekening kapitaallasten

Als gevolg van de investeringen ontstaan er kapitaallasten. Voor de afschrijvingscomponent wordt de annuïtaire afschrijvingsmethode toegepast. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de in de nota activabeleid opgenomen tabel met afschrijvingstermijnen. Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 25.000 worden niet geactiveerd. Met afschrijven wordt gestart in het jaar na ingebruikname van de investering.

Met ingang van 2017 is het rente-omslagpercentage naar beneden bijgesteld van 4% naar 1,35%. Dit naar aanleiding van de rentenotitie van de commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording). Hierin wordt onder andere gesteld dat de rente die aan de investeringen wordt toegerekend gebaseerd moet zijn op de werkelijk betaalde rente en dat de eventueel aan de eigen financieringsmiddelen toegerekende rente marktconform moet zijn.

Vanwege de lagere rente zijn de annuïteiten van de kapitaallasten aangepast. Door de annuïtaire berekening van de kapitaallasten wijzigt de samenstelling van de annuïteit. De rentecomponent daalt en de afschrijvingscomponent stijgt.

Gemeentefonds

De uitkeringen uit het gemeentefonds in de Programmabegroting 2017-2020 zijn berekend op basis van de meicirculaire 2016. In de meicirculaire wordt de gemeente geïnformeerd over de omvang en mutaties van de gemeentefondsuitkeringen. Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron van de gemeente. De eventuele financiële gevolgen uit de septembercirculaire 2016 worden meegenomen in de Nota van wijziging. Deze wordt tegelijkertijd met de programmabegroting 2016 in de raad behandeld. De uitkeringen uit het gemeentefonds zijn voor de planperiode 2017-2020 geraamd op:

Uitkeringen gemeentefonds	2017	2018	2019	2020
A. Algemene uitkering				
Algemene uitkering	62.490	64.024	65.677	66.174
Subtotalen	**62.490**	**64.024**	**65.677**	**66.174**
B. Integratie- en decentralisatie-uitkeringen				
Peuterspeelzaalwerk	110	0	0	0
Impuls brede scholen	150	150	150	150
Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving	36	41	41	41
Wet maatschappelijke ondersteuning	5.848	5.848	5.848	5.848
Gezond in de stad	26	0	0	0
LHBT-emancipatiebureau	20	0	0	0
Voorschoolse voorziening peuters	76	115	153	191
Subtotalen	**6.266**	**6.154**	**6.192**	**6.230**
C. Deelfonds sociaal domein				
Decentralisatie AWBZ	8.217	8.076	7.982	7.936
Decentralisatie jeugdzorg	11.230	11.510	11.540	11.638
Decentralisatie Participatiewet	6.010	5.326	5.185	5.050
Subtotalen	**25.457**	**25.912**	**24.707**	**24.624**
Totalen	**94.213**	**95.090**	**96.576**	**97.028**

Bedragen x € 1.000

Zoals gebruikelijk wordt de ontwikkeling van de algemene uitkering voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven (trap op / trap af).

Eigen en vreemd vermogen

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de gemeente is onderverdeeld in algemene reserves en bestemmingsreserves (incl. egalisatiereserves). Het verloop van de afzonderlijke reserves in de planperiode is met een toelichting opgenomen in paragraaf 1.7. Samengevat is de begrote omvang van de reserves als volgt:

Reserves (per 31-12)	2017	2018	2019	2020
Algemene reserves	50.997	47.077	45.945	47.210
Bestemmingsreserves	45.561	43.999	42.483	40.888
Totaal reserves	**96.558**	**91.076**	**88.428**	**88.098**

Bedragen x € 1.000

Vreemd vermogen

Voorzieningen, gevormd voor verplichtingen of kwantificeerbare financiële risico´s, behoren tot het vreemde vermogen. Het verloop van de voorzieningen is opgenomen onder de bijlagen. De tweede component van het vreemde vermogen betreft de opgenomen geldleningen. De waarde daarvan is nu (nog) beperkt. In de toekomst gaat het bedrag aan opgenomen geldleningen sterk stijgen omdat de financieringsbehoefte toeneemt.

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding van het eigen vermogen in een percentage weer ten opzichte van het balanstotaal. Bij de behandeling van de Kadernota 2017 heeft de raad bepaald dat de solvabiliteit minstens 30% moet zijn. In de planperiode van de Programmabegroting 2017-2020 wordt deze grens in 2019 bereikt. Als gevolg hiervan zijn nieuwe investeringen voorlopig niet meer mogelijk. Dit komt doordat nieuwe investeringen gepaard zullen gaan met extra externe financieringsmiddelen (vreemd vermogen) en daardoor het solvabiliteits-percentage zal afnemen.

Solvabiliteit	%
2017	35
2018	31
2019	30
2020	30
2021	30
2022	31
2023	31
2024	31
2025	32
2026	32
2027	33

Financieringspositie

In de paragraaf Financiering wordt aandacht besteed aan de financieringspositie. Het accent ligt daar op het treasury-beleid en het renterisicobeheer. Hier wordt vooral ingegaan op de financieringsbehoefte, de beschikbare financieringsmiddelen en het financieringssaldo in meerjarenperspectief.

Voor de financiering van de geactiveerde uitgaven op de balansposten materiële, immateriële en financiële vaste activa en het onderhanden werk in de vorm van grondexploitaties heeft de gemeente financieringsmiddelen nodig. De financieringsmiddelen bestaan uit eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (voorzieningen en opgenomen geldleningen). Het financieringssaldo is het verschil tussen de geactiveerde investeringen en de beschikbare financieringsmiddelen. Voor de bepaling van de financieringsbehoefte is uitgegaan van het investeringsprogramma 2017-2020.

Uit de onderstaande tabel blijkt dat de investeringen in vaste activa sterker stijgen dan de daarvoor beschikbare financieringsmiddelen. Voor het verschil moet een beroep worden gedaan op de geld- en kapitaalmarkt. In de planperiode 2017-2020 is ervan uitgegaan dat in elk jaar vaste geldleningen worden aangetrokken. In het financieringstekort tot aan de kasgeldlimiet (€ 17 mln.) wordt voorzien door het opnemen van kort lopende geldleningen (kasgeld).

Financieringspositie per 1-1	2017	2018	2019	2020
Financieringsbehoefte				
Investeringen	184.000	222.000	240.000	239.000
Financiële vaste activa	8.000	8.000	8.000	8.000
Grondexploitaties	35.000	35.000	35.000	35.000
Totaal financieringsbehoefte (1)	**227.000**	**265.000**	**283.000**	**282.000**
Financieringsmiddelen				
Reserves	103.000	97.000	92.000	88.000
Opgenomen langlopende leningen	72.000	93.000	135.000	158.000
Voorzieningen	20.000	20.000	21.000	22.000
Vooruit ontvangen overheidsbijdragen	-	-	-	-
Totaal financieringsmiddelen (2)	**195.000**	**210.000**	**248.000**	**268.000**
Financieringssaldo (2-1) overschot / tekort	**-32.000**	**-55.000**	**-35.000**	**-14.000**

Bedragen x € 1.000

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Van de onderstaande arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met een ongelijkmatig uitgavenkarakter zijn de lasten in de exploitatiebegroting opgenomen. Het betreft:

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	2017	2018	2019	2020
Uitkeringen voormalig personeel en flankerend beleid	1.314	1.314	1.314	1.314
Uitkeringen voormalige wethouders	194	39	35	35
Totaal	**1.508**	**1.353**	**1.349**	**1.349**

Bedragen x € 1.000

Voor onderstaande arbeidskosten gerelateerde verplichting is een voorziening gevormd. Jaarlijks wordt de benodigde omvang van de voorziening bepaald. Het gaat om de volgende verplichting:

Voorziening arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	1-1-2017	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020
Voorziening pensioenen gewezen wethouders	2.839	2.705	2.572	2.438
Totaal	**2.839**	**2.705**	**2.572**	**2.438**

Bedragen x € 1.000

Emu-saldo (Europese Monetaire Unie)

In het bestuurlijk akkoord ‘Beheersen EMU-saldo lokale overheid’ is onder andere afgesproken dat in de begrotingen van gemeenschappelijke regelingen, gemeenten en provincies het EMU-saldo wordt opgenomen. Hiermee wordt een goede informatievoorziening beoogd die essentieel is voor het op macroniveau monitoren en beheersen van het EMU-saldo en voor het onderhoud van het gemeente- en provinciefonds.

Geprognotiseerde balans 2017

ACTIVA	1-1-2017	31-12-2017	PASSIVA	1-1-2017	31-12-2017
Vaste activa			**Eigen vermogen**		
Immateriële vaste activa			*Reserves*		
			a. Algemene reserves	54.926	50.998
			b. Overige bestemmingsreserves	48.355	45.561

Totaal immateriële activa	**0**	**0**	**Totaal eigen vermogen**	**103.281**	**96.559**
Materiële vaste activa	183.866	221.673			
Totaal materiële activa	**183.866**	**221.673**	**Vreemd vermogen**		
			Voorzieningen	7.165	7.593
Financiële vaste activa			*Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer:*		
- deelnemingen	5.691	5.691	Onderhandse leningen van:		
Leningen aan:			- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	72.000	93.000
a. Overige langlopende leningen u/g	69	58			
b. Overige uitzettingen met een rente- typische looptijd van één jaar en langer	3.300	3.300			
Totaal fianciële activa	**9.060**	**9.049**	**Totaal vreemd vermogen**	**79.165**	**100.593**
Totaal vaste activa	**192.926**	**230.722**	**Totaal vaste passiva**	**182.446**	**197.746**
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Voorraden:					
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	17.610	23.000			
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:			*Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar:*		
a. Vorderingen op openbare lichamen			a. Banksaldi	3.600	4.094
b. Verstrekte kasgeldleningen			b. Overige schulden	27.500	55.000
c. Rekening-courantverhoudingen					
d. Overige vorderingen	9.000	9.000			
Liquide middelen	10	10			
Overlopende activa	4.000	4.000	*Overlopende passiva*	10.000	10.486
Totaal vlottende activa	**30.620**	**36.010**	**Totaal vlottende passiva**	**41.100**	**69.580**
Totaal	**223.546**	**266.732**	**Totaal**	**223.546**	**266.732**

(bedragen x € 1.000)

Tabel Emu-saldo

Conform de afspraak uit het bestuurlijk akkoord moet daarom het EMU-saldo over het voorafgaande jaar (jaar t-1), het actuele jaar (jaar t) en de volgende jaren (jaar t+1 t/m 3) in de begroting worden opgenomen. Hierdoor hebben de besturen van gemeenschappelijke regelingen, gemeenteraden en provinciale staten inzicht in het EMU-saldo. De ontwikkeling van het EMU-saldo is in overeenstemming met het verplichte model opgenomen.

	EMU-saldo	2016	2017	2018	2019	2020
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-10.517	-6.438	-4.933	-2.122	-334
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	15.444	8.779	9.996	10.972	10.954
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.956	2.054	2.054	2.054	2.054

4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-34.010	-47.000	-29.000	-11.000	-7.000
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overige, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	-	-	-	-	-
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	-2.290	-7.931	-12.129	-14.887	-5.463
8	Baten bouwgrondexploitatie	2.097	2.639	2.754	7.735	10.343
9	Lasten op balanspost voorzieningen	-1.556	-1.626	-1.064	-1.063	-1.841
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de bovenstaande posten	-	-	-	-	-
11	Verkoop van effecten	-	-	-	-	-
	Berekend EMU-saldo	**-28.876**	**-49.523**	**-32.322**	**-8.311**	**8.713**

Bedragen x € 1.000

Wet Houdbare Overheidsfinanciën

De Wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. In het beheersen van de Europese normen voor de overheidsfinanciën hebben het rijk, de provincies, de gemeenten en de waterschappen een gezamenlijke verantwoordelijkheid. De wet HOF heeft daarom ook regels voor de bijdrage die decentrale overheden moeten leveren aan het bereiken en houden van houdbare overheidsfinanciën. Dit betekent voor de decentrale overheden een beperking van de investeringsuitgaven en sancties als zij te veel investeren.

Vennootschapsbelasting (vpb)

In 2017 zal vpb-aangifte gedaan moeten worden over 2016. De gemeente is weliswaar in een aantal gevallen vpb-plichtig maar slechts in het kader van grondexploitaties zal wellicht ook daadwerkelijk vpb afgedragen moeten worden.

Reserves

Staat van reserves 2017-2020

Reserve	Boek-waarde 31-12-2016	Stortingen 2017	Onttrek-kingen 2017	Boek-waarde 31-12-2017	Boek-waarde 31-12-2018	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-2020
ALGEMENE RESERVES							
Algemene reserve met bufferfunctie	7.407			7.407	7.407	7.407	7.407
Algemene reserve vrij besteedbaar	47.520	-	3.930	43.590	39.670	38.538	39.803
ALGEMENE RESERVES	**54.927**	**-**	**3.900**	**50.997**	**47.077**	**45.945**	**47.210**
OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES							
Reserve bereikbaarheid Stompwijk	23.010	700	24	23.686	24.169	5.160	5.160
Reserve Rietvink	4.300		13	4.287	4.233	-	-
Reserve dekking afschrijvingslasten	9.078	500	588	8.990	8.394	30.494	29.323
Reserve herwaardering activa	8.340		2.290	6.050	5.600	5.150	4.700
Egalisatiereserve rioleringen	1.149	91		1.240	1.068	1.063	1.008
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	196		194	2	83	164	245
Reserve incidentele kosten 2016-2018	706		276	430	277	277	277
Reserve incidenteel nieuw beleid 2015-2018	1.575		700	875	175	175	175
SUBTOTAAL OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES	**48.354**	**1.291**	**4.085**	**45.560**	**43.999**	**42.483**	**40.888**
TOTAAL GENERAAL	**103.281**	**1.291**	**8.015**	**96.557**	**91.076**	**88.428**	**88.098**

Bedragen x € 1.000

Algemene reserve met bufferfunctie

De reserve is voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. De reserve vormt het belangrijkste (maar niet het enige) deel van de weerstandscapaciteit.

Algemene reserve vrij besteedbaar

Ook deze reserve is onderdeel van de weerstandscapaciteit. Op de reserve rusten geen claims. De middelen zijn vrij besteedbaar. In 2017, 2018 en 2019 worden bedragen onttrokken voor de dekking van incidentele maatregelen uit de Kadernota 2017.

Reserve bereikbaarheid Stompwijk

De reserve is bestemd voor de renovatie van de Stompwijkseweg en de aanleg van de verbindingsweg Stompwijk.

Reserve dekking afschrijvingslasten

De reserve is voor de dekking van afschrijvingslasten van (geactiveerde) investeringen die in overeenstemming met de besluitvorming ten laste van éénmalige middelen komen.

Reserve herwaardering activa

Deze reserve is ingesteld naar aanleiding van de stelselwijziging afschrijving activa. De afschrijving van de activa is in 2010 omgezet van een lineaire naar een annuïtaire afschrijving. Dit geeft na verloop van tijd hogere lasten die gedekt worden door deze reserve.

Egalisatiereserve rioleringen

De reserve is voor het egaliseren van het tarief van de rioolrechten en het verrekenen van schommelingen in de exploitatie van de riolering.

Egalisatiereserve afvalstoffenheffing

De reserve is voor het egaliseren van het tarief van de afvalstoffenheffing en het verrekenen van schommelingen in de exploitatie van de afvalstoffenverwijdering.

Reserve incidentele kosten 2016 - 2018

Voor incidentele kosten 2016-2018 is een reserve gevormd ter grootte van € 2.100.000 (als gevolg van opheffen van diverse reserves bij de kadernota 2015). Deze reserve wordt op 31 december 2018 opgeheven.

Reserve Incidentele kosten 2016-2018	Onttrekkingen 2016	Onttrekkingen 2017	Onttrekkingen 2018	Totaal
Bufferfunctie grondexploitatie	-228	-173	-50	-451
Binnensport	-400			-400
Monumenten	-40			-40
Groenfonds (na groenstructuurplan 2015)	-390			-390
Onderwijshuisvesting	-103	-103	-103	-309
Frictiekosten	-125			-125
Onderhoud Nieuwe Driemanspolder	-127	-127	-127	-381
Totalen	**-1.413**	**-403**	**-280**	**-2.096**

Bedragen x € 1.000

Reserve incidenteel nieuw beleid 2015 - 2018

De reserve is voor de dekking van de kosten van incidenteel nieuw beleid in 2015 t/m 2018 en eindigt op 31 december 2018.

Voorzieningen

Staat van voorzieningen 2017-2020

Voorziening	Boek-waarde 31-12-2016	Stortingen 2017	Onttr king 201
VOORZIENINGEN TOEKOMSTIGE LASTEN			
Voorziening spaarverlof	37		
Voorziening pensioenen wethouders	2.839	85	
Voorziening backservice wethouderpensioenen	410		
Voorziening zwerfafval	121	87	
Voorziening groot onderhoud zwembad de Fluit	58	117	
VOORZIENINGEN GRONDEXPLOITATIES			
Voorziening Grondexploitatie Duivenvoordecorridor	12.390		
ONDERHOUDSEGALISATIEVOORZIENINGEN			
Voorziening afkoopsommen grafonderhoud	721	130	
Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	1.353	1.132	
Voorziening onderhoud Forum Kwadraat	169	113	
Voorziening nazorg Nieuwstraat/Klaverweide	11		
Voorziening afval	95		
Voorziening riolering	131		
SUBTOTAAL VOORZIENINGEN	**18.335**	**1.664**	
VOORZIENING DUBIEUZE DEBITEUREN			
Voorziening dubieuze debiteuren	1.445	390	
TOTAAL VOORZIENINGEN	**19.780**	**2.054**	

Voorziening spaarverlof

De voorziening is voor de verplichtingen die voortvloeien uit de spaarverlofcontracten met medewerkers.

Voorziening pensioenen wethouder

De voorziening is voor de ingegane pensioenverplichtingen voor gewezen wethouders.

Voorziening backservice wethouder pensioenen

De voorziening heeft betrekking op toekomstige pensioenverplichtingen aan gewezen wethouders. Een groot deel van deze verplichting is ondergebracht bij een verzekeraar. De hoogte van de voorziening heeft betrekking op het deel, dat nog niet door de verzekeraar wordt gedekt. Op basis van actuariële berekeningen wordt jaarlijks een bedrag in deze voorziening gestort.

Voorziening zwerfafval

De voorziening heeft tot doel een extra impuls te geven aan de gemeentelijke aanpak van zwerfafval.

Voorziening groot onderhoud zwembad de Fluit

De voorziening is voor de toekomstige kosten van het groot onderhoud aan het nieuwe zwembad De Fluit.

Voorziening grondexploitatie Duivenvoordecorridor

De voorziening dekt het verwachte exploitatietekort. De hoogte wordt op basis van de herziening van de grondexploitatieberekening jaarlijks aangepast.

Voorziening afkoopsommen grafonderhoud

De voorziening is voor de dekking van onderhoudskosten van graven. Ontvangen afkoopsommen worden toegevoegd aan de voorziening en vallen in twintig jaar vrij ten gunste van de exploitatie van begraafplaatsen voor de dekking van de onderhoudskosten.

Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

De voorziening is voor de dekking van de kosten van groot onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen.

Voorziening onderhoud Forum Kwadraat

De voorziening is voor de dekking van de kosten van groot onderhoud aan het sportcomplex Forum Kwadraat.

Voorziening nazorg Nieuwstraat/Klaverweide

De voorziening is ter dekking van de kosten die samenhangen met en voortvloeien uit de overdracht van de nazorg van de bodemsaneringslocatie Nieuwstraat en de voormalige vuilstort Klaverweide, aan de gemeente. Deze voorziening eindigt per 31 december 2017.

Voorziening afval

De voorziening afval is gevormd om in geval van nog niet uitgevoerde vervangingsinvesteringen de onderbesteding op de kapitaallasten in te storten.

Voorziening riolering

De voorziening riolering is gevormd om in geval van nog niet uitgevoerde vervangingsinvesteringen de onderbesteding op de kapitaallasten in te storten.

Voorziening dubieuze debiteuren

De voorziening is voor het opvangen van de kosten van oninbare privaat- en publiekrechtelijke vorderingen op algemene debiteuren, belastingdebiteuren en debiteuren sociale zaken.

Bijlagen

Incidentele lasten en baten

Incidentele lasten	2017	2018	2019	2020
T0 Bestuur en Ondersteuning				
Applicaties en automatisering	130	130	130	-
Burgerpanel en klanttevredenheidsonderzoeken	50	50	50	-
Gegevensmanagement	150	150	150	-
Informatiemanagement sociaal en ruimtelijke domein	150	150	150	-
Vernieuwing Planning & Control	80	-	-	-
Programmadirecteur	110	110	-	-
4e wethouder	70	70	-	-
Handgeld Nieuw Beleid	14	14	-	-
2 BOA's	125	125	125	-
SPP (vitalisering personeelsbestand)	200	300	400	
Subtotaal	**1.079**	**1.099**	**1.005**	**-**
T1 Veiligheid				
Veiligheid ouderen	15	15	-	-
Handgeld Nieuw Beleid	14	14	-	-
Subtotaal	**29**	**29**	**-**	**-**
T2 Programma Verkeer en Vervoer				
Actualisatie VVP (incidenteel)	30	30	-	-
Herijking Verkeer en Vervoers Plan (VVP)	75	0	-	-
Handgeld Nieuw Beleid	14	14	-	-
Subtotaal	**119**	**44**	**-**	**-**
T3 Economie				
Huygenskwartier Voorburg	200	25	-	-
Accountmanager bedrijven	95	95	-	-
Centrummanager	150	150	-	-
Handgeld Nieuw Beleid	0	14	-	-
Eneco Tour	255	0		
Subtotaal	**445**	**270**	**-**	**-**
T4 Onderwijs				
Tijdelijke huur O.Nassaustraat	103	103	-	-
Handgeld Nieuw Beleid	14	14	-	-
Subtotaal	**103**	**103**	**-**	**-**
T5 Programma Sport, Cultuur en Recreatie				
Integrale aanpak overgewicht	35	35	**-**	**-**
Sport en beweegvisie	50	-	-	-
Sport en beweegvisie (2 fitnessplaatsen voor ouderen)	80	-	-	-
Binnen- en buitenkunstcollectie	43	11	**-**	**-**
Meerjarenplan DHW	100	100	**-**	**-**
Onderhoud Nieuwe Driemanspolder	127	127	-	**-**
Handgeld Nieuw Beleid	3	14	-	-
Subtotaal	**438**	**287**	**-**	**-**
T6 Programma Sociaal Domein				
Burgerinitiatieven	50	50	50	-
Huurgarantie wijkcentrum Blauwe Tram	50	50	50	50
Sociaal Domein (intensivering/nieuw beleid)	715	540	225	-
Stojah (werkgever voor jeugdteam)	80	-	-	-
Preventief Jeugdbeleid	150	150	-	-
Jeugdwerkgelegenheid	200	200	-	-
Handgeld Nieuw Beleid	14	14	-	-
Subtotaal	**1.259**	**1.004**	**325**	**50**
T7 Volksgezondheid en Milieu				
Handgeld Nieuw Beleid	3	14		
Subtotaal	**3**	**14**	**-**	**-**
T8 VHROSV				
Implementatie omgevingswet	150	150	150	0
Klein Plaspoelpolder	150	0	0	0
Extra budget ruimtelijke initiatieven	150	150	0	0
Stadsherstel Leidschendam	85	50	-	-

Handgeld Nieuw Beleid	-	14	-	-
Bouwrijp maken Leidsenhage	4.557	1.601	-	-
Businesscase Sociale Woningbouw	700	-	-	-
Subtotaal	**5.792**	**1.965**	**150**	**-**
Totaal incidentele lasten	**9.264**	**4.801**	**1.480**	**50**
Incidentele baten	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
T8 VHROSV				
Ruimtelijke intiatieven (inkomsten)	150	150	150	-
Bouwrijp maken Leidsenhage	4.557	1.601	-	-
Subtotaal incidentele baten per programma	**4.707**	**1.751**	**150**	**-**
Totaal incidentele baten	**4.707**	**1.751**	**150**	**-**
Incidentele verrekeningen met reserves	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Stortingen in reserves				
Algemene reserve vrij besteedbaar	565	-	381	337
Reserve bereikbaarheid Stompwijk	700	700	-	0
Reserve dekking afschrijvingslasten	500		23.215	
Egalisatiereserve rioleringen	91			
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing		81	81	81
Totaal stortingen in reserves	**1.856**	**781**	**23.677**	**418**
Onttrekkingen aan reserves				
Incidenteel nieuw beleid	700	700	-	-
Reserve incidentele kosten 2016-2018	276	153	-	-
Algemene Reserve Vrij besteedbaar	3.900	3.768	2.201	50
Reserve bereikbaarheid Stompwijk	24	217	19.009	-
Reserve herwaardering activa	1.840	-	-	-
Egalisatiereserve rioleringen		172	5	55
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	194			
Reserve Rietvink	13	54	4.233	-
Totaal onttrekkingen aan reserves	**6.947**	**5.064**	**25.448**	**105**
Saldo incidentele baten en lasten	**534**	**1.233**	**441**	**-363**
Structurele verrekeningen met reserves	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Structurele stortingen in reserves				
Totaal structurele stortingen in reserves	**-**	**-**	**-**	**-**
Structurele onttrekkingen uit reserves				
Onttrekking reserve dekking afschrijvingslasten	588	596	1.115	1.171
Onttrekking reserve herwaardering activa	450	450	450	450
Totaal structurele onttrekkingen uit reserves	**1.038**	**1.046**	**1.565**	**1.621**

bedragen x € 1000